

บทคัดย่อ

การศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเพื่อพัฒนาสังคมขององค์กรชุมชน : กรณีศึกษา วัดป่ายาง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเงื่อนไขและปัจจัยที่ทำให้เกิดการจัดสวัสดิการชุมชนขององค์กรชุมชน ศึกษาแบบการจัดสวัสดิการชุมชนขององค์กรชุมชน และศึกษากลไกการสร้างและขยายเครือข่ายขององค์กรชุมชน ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อยผู้ที่เกี่ยวข้องในตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ แกนนำหมู่บ้าน สมาชิกกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต วัดป่ายาง เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าจั่ว และประชาชนในชุมชนบ้านป่ายาง และศึกษาเอกสารงานวิจัย แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า

1. เงื่อนไขและปัจจัยที่ทำให้เกิดการจัดสวัสดิการชุมชนขององค์กรชุมชน เกิดจากความยากจนและความขัดแย้งของคนในชุมชน ความคิดและผู้นำองค์กรที่มีความคิดริเริ่ม นอกกรอบ มีความเสียสละและเป็นที่ยอมรับของชุมชน ผู้ร่วมขบวนการก่อการดี กระบวนการทำงานที่เน้นการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และความต้องการพัฒนาให้คนในชุมชนเป็นคนมีคุณธรรม

2. รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนขององค์กรชุมชน พบว่ามีลักษณะของการจัดสวัสดิการชุมชน แบบผสมผสานจากฐานการเงินชุมชนและฐานอุดมการณ์/ศาสนา นั่นคือเป็นการจัดสวัสดิการในรูปแบบการออมเพื่อให้เกิดแหล่งเงินทุนหมุนเวียนและจัดสรรกำไรเงินที่สะสมเพื่อเป็นสวัสดิการแก่สมาชิกในชุมชน โดยยึดหลักคำสอนทางศาสนาเป็นหลักในการปฏิบัติ

3. กลไกการสร้างและขยายเครือข่ายขององค์กรชุมชน เมื่อกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง ได้สะสมบทเรียนและเห็นว่าเดินมาถูกทางแล้ว มีสมาชิกเพิ่มขึ้น มีเงินทุนมากขึ้น มีกลุ่มองค์กรที่มีแนวคิดเดียวกัน จึงได้มีการจัดตั้งเป็น “เครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต วัดป่ายาง” เริ่มตั้งแต่การตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่ายและการก่อตัวของเครือข่าย การสร้างพันธมิตรร่วมกันและการบริหารเครือข่าย การพัฒนาความสัมพันธ์และการใช้ประโยชน์ และการรักษาความสัมพันธ์และความต่อเนื่อง

นอกจากนี้จากการศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนขององค์กรชุมชน : กรณีศึกษา วัดป่ายาง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะต่อกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง

กลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง ควรมีการพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการและสมาชิกอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ควรพัฒนาด้านการจัดเก็บข้อมูลให้ทันสมัย เป็นระบบ และสะดวกในการค้นหาข้อมูล และควรสร้างคนทำงานรุ่นใหม่ขึ้นมาเนื่องจากคนทำงานรุ่นเก่ามีอายุมากขึ้น มีใจรักในงาน

มีความเสียสละ มีความตั้งใจในการทำงานเพื่อส่วนรวม และสามารถสืบทอดเจตนารมณ์ของ คณะกรรมการชุดเดิมได้

2. ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องควรมีการสนับสนุนส่งเสริม กลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง ในเรื่องขององค์ความรู้ที่ทันสมัย เสริมจุดเด่น และพัฒนาจุดด้อย เพื่อให้เป็นองค์กรที่ช่วยพัฒนาชุมชนได้อย่างแท้จริง ควรมีการส่งเสริมให้เกิดการบูรณาการในพื้นที่ทั้งหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรบุคคลของกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนและสร้างความสมัคร สนิท สามัคคีและความปรองดองของสมาชิกในชุมชน และระหว่างองค์กรภาครัฐ เอกชน ควรมีการติดตามผลการดำเนินงานของกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง เพื่อเป็นข้อมูลในการส่งเสริมและสนับสนุน รวมทั้งพัฒนาให้มีสื่อประชาสัมพันธ์การดำเนินงานขององค์กรเพื่อเผยแพร่และสร้างความเข้าใจให้กับชุมชน

ABSTRACT

A study of community's social welfare pattern to social development : Payang temple Muang district, Nakhon Si Thammarat province case study aimed to 1) study conditions and factors that caused formation of social welfare of community organization 2) study community's social welfare pattern and 3) study the network creation and expansion of community organization and this research was qualitative research gathering data from interview, focus group people relating to Tha Ngio sub-district, Muang district, Nakhon Si Thammarat province consisting of community leaders, members of the Saving Group to Develop Moral of Life Payang temple, officials of local government and villagers of Ban Pa-Yang. After studying relating researches, concepts and theories, the results were found that...

1. Conditions and factors that caused formation of social welfare of community organization were poverty, conflict of villagers, creativity and dedication of community leader, participated villagers, participation and exchange knowledge process and the wish to develop villagers' moral.

2. Community's social welfare pattern were the mixture of monetary-based and religious-based. These two basic were considered in the saving matter in order to create the circulated principle and to allocate the accumulated profit for members in village by implementing religion's practice.

3. It was found that when the Saving Group to Develop Moral of Life Payang temple accumulated lessons learnt, increased members and principle; consequently, the network of the Saving Group to Develop Moral of Life Payang temple was settled. The group commitments are to realize of network creation, network engagement and management, to develop relationship including its beneficial use and to maintain the relationship and continuity.

Moreover there are recommendations on the study of community's social welfare pattern to social development : Payang temple Muang district Nakhon Sri Tamrat province case study as follow;

1. Recommendations for saving group to develop moral of life Payang temple

It said that the capability of committee of the group should be usually and continuously developed, the information should be systematic updated for convenience when needed, new young generation should be arranged to replace and inherit old generation who is sacrificially work.

2. Recommendations for related governmental agencies and private sectors

Those related governmental agencies and private sectors should firstly empower the Saving Group to Develop Moral of Life Payang temple in terms of updated knowledge highlighting strengths developing weaknesses. The target is to become the organization which really develops community, secondly support the integration of government agencies, private sectors and local government aiming to

beneficially use of human resource to create love harmony in community. Thirdly, the evaluation on work procedure of the Saving Group to Develop Moral of Life Payang temple should be implemented to obtain useful information in support, promotion and fourthly development on medias of the group to make community well understanding.

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเพื่อพัฒนาสังคมขององค์กรชุมชน : กรณีศึกษา วัดป่ายาง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเงื่อนไขและปัจจัยที่ทำให้เกิดการจัดสวัสดิการชุมชนขององค์กรชุมชน ศึกษาแบบการจัดสวัสดิการชุมชนขององค์กรชุมชน และศึกษากลไกการสร้างและขยายเครือข่ายขององค์กรชุมชน

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความอนุเคราะห์และความร่วมมือจากหลายฝ่าย คณะผู้วิจัยขอขอบคุณพระสุวรรณ คเวสโก และคุณเลอศักดิ์ จิตรรัวที่ปรึกษากลุ่มสัจจะ ฯ วัดป่ายาง คุณประเวียง จุลแก้ว รองประธานกลุ่มสัจจะ ฯ วัดป่ายาง คณะกรรมการกลุ่มสัจจะ ฯ วัดป่ายาง คณะกรรมการเครือข่ายกลุ่มสัจจะเพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต จังหวัดนครศรีธรรมราช ตลอดจนสมาชิกชุมชนบ้านป่ายาง หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจีว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ได้ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับงานวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณนายมนัส ชุมถาวร ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 11 ที่อนุญาตให้บุคลากรเข้าร่วมในโครงการวิจัยดังกล่าว และโดยเฉพาะอย่างยิ่งขอขอบคุณผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาจังหวัดชายแดนใต้ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ที่ได้ให้ทุนสนับสนุนงานวิจัยในครั้งนี้ และทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานการวิจัยฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์กับผู้ที่เกี่ยวข้อง และบุคคลที่สนใจในด้านการจัดสวัสดิการชุมชน หากมีข้อผิดพลาดประการใด คณะผู้วิจัยขอรับไว้เพื่อการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

คณะผู้วิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 11

กุมภาพันธ์ 2555

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อ	ข
สารบัญ	ง
สารบัญภาพ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
บทที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	5
2.1 องค์ความรู้เกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน	5
2.2 องค์ประกอบเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชน	13
2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	26
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	29
3.1 ระเบียบวิธีการศึกษา	29
3.2 ขั้นตอนการศึกษา	29
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล	30
3.4 ระยะเวลาในการดำเนินงาน	30
3.5 ขั้นตอนการดำเนินโครงการ	31
3.6 ผลสำเร็จที่ได้	31
บทที่ 4 ผลการศึกษา	32
4.1 บริบทชุมชน	32
4.2 แนวทางการขับเคลื่อนงานพัฒนากลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรม ครบวงจรชีวิต วัดป่ายาง	35
4.3 การเปลี่ยนแปลงของชุมชน	58
4.4 ปัญหาและอุปสรรคต่อการดำเนินงาน	63
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา	65
บรรณานุกรม	75

ภาคผนวก 1	รายละเอียดโครงการ	77
ภาคผนวก 2	เครื่องมือการวิจัย	81
ภาคผนวก 3	ตัวอย่างเอกสารประกอบการเป็นสมาชิก	85
ภาคผนวก 4	ตัวอย่างเอกสารประกอบการเป็นสมาชิก	85

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

สารบัญแผนภาพ

หน้า

แผนภาพที่ 1	แสดงความหมายและแนวคิดสวัสดิการทางเศรษฐศาสตร์สวัสดิการสังคม และสวัสดิการชุมชน	8
แผนภาพที่ 2	แสดงเครือข่ายแบบแนวนอน	19
แผนภาพที่ 3	แสดงเครือข่ายแบบแนวตั้ง	19
แผนภาพที่ 4	แสดงความสัมพันธ์การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	24
แผนภาพที่ 5	แสดงขั้นตอนการทำงานกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรม ครบวงจร วัดป่ายาง	40
แผนภาพที่ 6	แสดงสถานภาพทางการเงินปัจจุบันของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรม ครบวงจร วัดป่ายาง	41
แผนภาพที่ 7	แสดงกิจกรรมการทำงานของศูนย์ฝึกอบรมและฐานการเรียนรู้ด้านเกษตรกรรม ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	50
แผนภาพที่ 8	แสดงแสดงกระบวนการดำเนินงานกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรม ครบวงจร วัดป่ายาง	52
แผนภาพที่ 9	แสดงแผนผังบริเวณวัดป่ายางโดยสังเขป	58
แผนภาพที่ 10	แสดงรูปแบบการจัดตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจร วัดป่ายาง	69
แผนภาพที่ 11	แสดงกลไกการสร้างและขยายเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรม ครบวงจร วัดป่ายาง	71

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1	แสดงสถิติการครบวงจรชีวิตตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ และตาย ของสมาชิกกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง	42
ตารางที่ 2	แสดงกลุ่มที่เป็นเครือข่ายและสถานะเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนา คุณธรรมครบวงจรชีวิต จังหวัดนครศรีธรรมราช	44

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ระบบสวัสดิการของสังคมไทยในอดีตมีลักษณะเป็นชุมชนสวัสดิการ บ้านและวัดมีบทบาทสำคัญในการดูแลเรื่องการจัดสวัสดิการให้ครอบคลุมปัจจัยสี่ของชุมชน ต่อมารัฐบาลได้เข้ามามีบทบาทในการจัดสวัสดิการ ซึ่งช่วงแรกเป็นการจัดให้เฉพาะผู้ที่มีความจำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์ตามระเบียบซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของหน่วยงาน โดยมีเจ้าหน้าที่เป็นผู้พิจารณา ผู้การจัดสวัสดิการโดยรัฐที่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่กว้างขึ้น เช่น พระราชบัญญัติการประกันสังคม (พ.ร.บ. การประกันสังคม) ทำให้แรงงานในระบบสามารถได้รับสวัสดิการอย่างทั่วถึง ในช่วงที่เศรษฐกิจเติบโตภาคเอกชนได้มีบทบาทในการจัดสวัสดิการด้านต่าง ๆ มากขึ้น โดยมีระบบการประกันรูปแบบต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ซึ่งผู้ที่สามารถเข้าถึงก็เป็นกลุ่มผู้มีรายได้ปานกลาง รายได้สูง แต่คนที่เป็นแรงงานนอกระบบ เช่น เกษตรกร คนยากจน ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศที่ไม่สามารถเข้าสู่ระบบที่มีอยู่ได้สวัสดิการจากระบบสวัสดิการสังคมหรือจากระบบสวัสดิการของภาครัฐ แม้จะได้รับสวัสดิการพื้นฐานจากภาครัฐบางส่วน แต่ก็ถือว่ากลุ่มคนดังกล่าวเป็นกลุ่มที่ขาดหลักประกันด้านความมั่นคงในชีวิต จนกระทั่งเมื่อประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจเมื่อปี 2540 ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างกว้างขวาง กลุ่มคนต่าง ๆ ในชุมชน เช่น ประชาชนชาวบ้าน แกนนำชุมชน หน่วยงานภาครัฐ/เอกชนที่เกี่ยวข้อง ได้เล็งเห็นถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว จึงได้ร่วมกันทบทวนสรุปบทเรียนเกี่ยวกับผลกระทบของสถานการณ์ดังกล่าว และได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบ การคุ้มครองทางสังคม (Social Safety Net) ที่มีอยู่ในสังคมไทย เพื่อให้เป็นแนวทางที่จะมีบทบาทในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และพบว่าความเป็นกรณีฉุกเฉิน ทุนทางสังคมในด้านต่าง ๆ ของชุมชน สามารถช่วยรองรับการแก้ปัญหาต่าง ๆ ทั้งปัญหาจากภายนอกและปัญหาภายในของชุมชนได้เป็นอย่างดี ทำให้มีการรวมตัวกันฟื้นฟูระบบคุณค่า ทุนทางสังคมที่มีอยู่มาช่วยเหลือเกื้อกูลกันในลักษณะของการจัดสวัสดิการชุมชนจากฐานทุนด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่ของชุมชน เช่น การจัดสวัสดิการจากฐานกลุ่มออมทรัพย์ องค์กรการเงิน วิสาหกิจชุมชน กิจกรรมทางศาสนา การจัดการ ทรัพยากร ฯลฯ สามารถต่อสู้กับระบบเศรษฐกิจทุนนิยมในปัจจุบัน และมุ่งสู่การพึ่งตนเองได้ของชุมชน

จากการลุกขึ้นมาต่อสู้ของคนชุมชนเพื่อต้องการจัดการสิ่งต่าง ๆ ของชุมชนด้วยชุมชนเอง ทำให้รัฐบาลเห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ตลอดจนความเข้มแข็งของชุมชน รวมทั้งต้องการส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ จึงเกิดเป็นนโยบายของรัฐบาลโดยการสมทบงบประมาณ 1:1:1 (ชุมชน : องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : รัฐบาล) เพื่อเพิ่มความเข้มแข็งให้กับกลุ่มองค์กร ถึงแม้ว่านโยบายดังกล่าวไม่ได้ครอบคลุมองค์กรที่มีการจัดการตนเองทุกองค์กร ด้วยเหตุผล

ของกรอบและกติกาของการพิจารณาสมทบ หรือด้วยเหตุผลหรือการคาดการณ์ถึงอนาคตข้างหน้าหากมีการเปลี่ยนแปลงนโยบาย หรือรัฐบาล หรือมีเหตุการณ์อื่นใดที่ไม่สามารถควบคุมได้ เข้ามากระทบกลุ่มองค์กรเหล่านี้ เชื่อว่าองค์กรเหล่านี้สามารถรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นได้ เนื่องมาจากฐานของการจัดการและการพัฒนาที่มีความมั่นคงและมีรูปแบบการจัดการที่ดกผลึก สามารถนำพาคนในชุมชนให้ผ่านพ้นวิกฤติต่าง ๆ ไปได้ แต่ถือได้ว่าเป็นนิมิตหมายที่ดีที่รัฐบาลซึ่งเป็นผู้กำหนดทิศทางและนโยบายของประเทศมีส่วนช่วยสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการรวมตัวของคนในชุมชน

กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต วัดป่ายาง เป็นกลุ่มองค์กรหนึ่งที่มีความเข้มแข็งจากแรงศรัทธาของคนในชุมชนที่มีต่อตัวผู้นำ รวมถึงการมีอุดมการณ์ร่วมกันของแกนนำ และผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับคนในชุมชนอย่างแท้จริง เป็นองค์กรที่มีการบริหารจัดการที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทำให้มีความน่าสนใจที่จะทำการศึกษาถึงรูปแบบการจัดการเพื่อพัฒนาสังคมขององค์กร เพื่อเป็นแบบอย่างและแนวทางสำหรับกลุ่มองค์กรที่มีแนวคิดอุดมการณ์ องค์กรที่กำลังเริ่มดำเนินการ หรือบุคคลที่สนใจทั่วไป นำแนวทางในการบริหารจัดการ วิธีการดำเนินงานไปประยุกต์ใช้ให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มองค์กรหรือวิถีการดำเนินชีวิตของตนเอง

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาเงื่อนไขและปัจจัยที่ทำให้เกิดการจัดสวัสดิการชุมชนขององค์กรชุมชน
2. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนขององค์กรชุมชน
3. เพื่อศึกษากลไกการสร้างและขยายเครือข่ายขององค์กรชุมชน

1.3 ขอบเขตของโครงการวิจัย

1.3.1 ด้านเนื้อหา

1. เงื่อนไขและปัจจัยที่ทำให้เกิดการจัดสวัสดิการการชุมชน
2. รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนที่ทำให้เกิดการพัฒนาสังคมและชุมชน
3. กลไกการสร้างและขยายเครือข่าย

1.3.2 พื้นที่ศึกษา

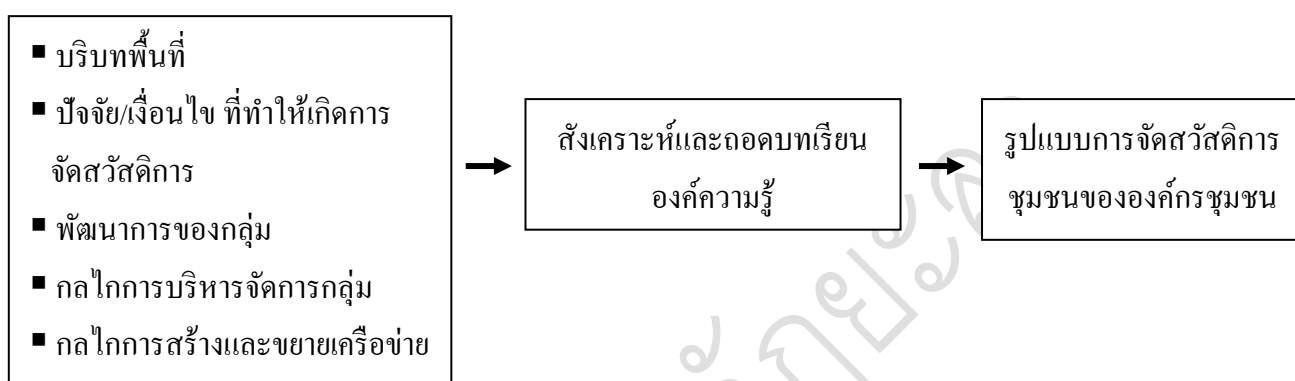
กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต วัดป่ายาง หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.3.3 ประชากรและตัวอย่าง

ประชากร ประกอบด้วย ประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่ที่ 4 ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และสมาชิกเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต วัดป่ายาง (กลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง)

ตัวอย่าง หรือผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน คณะกรรมการกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง สมาชิกกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง สมาชิกเครือข่ายกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง และประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่ที่ 4 ตำบลท่าจี้ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1.5 นิยามศัพท์

สวัสดิการชุมชน หมายถึง การสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นใจแก่คนในชุมชน ซึ่งหมายความว่ารวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ทำให้คนในชุมชนดีขึ้น อาจอยู่ในรูปสิ่งของ เงินทอง น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ผลของการจัดสวัสดิการชุมชนที่สำคัญ เช่น ก่อให้เกิดการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย เกิดความสัมพันธ์/มิตรไมตรีที่ดีของคนในชุมชน รู้สึกมั่นคง ภาคภูมิใจ อยู่อย่างมีศักดิ์ศรี และมีความสุข

องค์กรชุมชน หมายถึง องค์กรซึ่งเป็นการรวมของชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ซึ่งจัดตั้งตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ไม่ว่าประชาชนจะจัดตั้งกันขึ้นเอง หรือโดยการแนะนำหรือสนับสนุนของหน่วยงานของรัฐ เอกชน หรือองค์กรพัฒนาเอกชน

การพัฒนาสังคม หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ดีทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครองและวัฒนธรรม ให้ไปสู่ภาวะที่ดีกว่าเพื่อให้เกิดความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในสังคม ซึ่งต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญ คุณภาพและระบบ บนพื้นฐานการคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเพื่อการพัฒนาสังคมขององค์กรชุมชน : กรณีศึกษา วัดป่ายาง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ศึกษารวบรวมแนวความคิด ความรู้และทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องโดยการศึกษาค้นคว้าเอกสาร รายงานต่าง ๆ หนังสือ อินเทอร์เน็ตเพื่อนำไปใช้ในการศึกษาครั้งนี้

2.1 บริบทชุมชน

2.2 แนวทางการขับเคลื่อนงานพัฒนากลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิตวัดป่ายาง

2.3 องค์ความรู้เกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน

2.4 องค์ประกอบเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชน

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 บริบทชุมชน

ตำบลท่าจี้ ตามความเป็นมา หมายถึง วัตถุในท้องถิ่น เป็นหลักสำคัญในการเรียกชื่อในตำบลท่าจี้ เนื่องจากมีคลองขุนน้ำท่าจี้ไหลผ่านมาตั้งแต่สมัยก่อน การที่เรียกว่าขุนน้ำท่าจี้ก็เพราะว่ามีต้นน้ำเกิดขึ้นจากภูเขาบ้านท่าจี้แถบบริเวณที่ผู้คนไปตั้งบ้านเรือนมีต้นจี้อยู่ต้นหนึ่งอยู่ตรงท่าที่คนลงอาบน้ำในคลองขุนน้ำท่าจี้ คำว่าขุนน้ำนั้น หมายถึง มีแหล่งเกิดน้ำที่เห็นได้ชัดเจน เป็นแหล่งน้ำไหลมารวมกันเป็นลำคลอง ซึ่งขุนน้ำนี้เรียกกันมาก่อนที่จะตั้งตำบล ดังนั้นได้ตั้งเป็นตำบลท่าจี้โดยยึดเอาหมู่บ้านของประชาชนที่อาศัยอยู่สองฝั่งของคลองขุนน้ำท่าจี้ตลอดมาเป็นเขตตำบลท่าจี้ จึงเรียกว่า ตำบลท่าจี้ มีทั้งหมด 8 หมู่บ้าน และมีประชากรโดยแยกตามจำนวนหมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร		รวม (คน)
			ชาย (คน)	หญิง (คน)	
1	บ้านป่าใหม่	333	625	627	1,252
2	บ้านขวาง	71	152	146	298
3	บ้านโคกทิง	134	218	214	432
4	บ้านป่ายาง	966	1,176	1,219	2,395
5	บ้านท่างาม	556	1,030	1,032	2,062
6	บ้านสำนักหลุมพอ	428	658	659	1,317

7	บ้านห้วยหูเร้ง	526	749	787	1,536
8	บ้านคลองคอน	269	526	477	1,003
รวม		3,283	5,134	5,161	10,295

ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลท่าจั่ว 2554

ลักษณะภูมิประเทศ ตำบลท่าจั่วมีเนื้อที่ทั้งหมด 42,263 ไร่ หรือประมาณ 67.6 ตารางกิโลเมตร มีพื้นที่ภูเขาทางด้านตะวันตกเฉียงใต้ไปทางทิศตะวันออกของตำบล เป็นพื้นที่ราบจำนวน 26,326 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 62.29 และพื้นที่ภูเขาจำนวน 15,937 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 37.70

ลักษณะภูมิอากาศ มีลักษณะอยู่ภายใต้อิทธิพลมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ และมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ทำให้เกิดฤดูกาล 2 ฤดูกาล คือ ฤดูร้อนและฤดูฝน โดยในราวเดือนกุมภาพันธ์-เมษายน จะเป็นฤดูร้อนฝนฟ้าจะไม่ตก อากาศค่อนข้างร้อนตลอดฤดูกาล ส่วนฤดูฝนแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม-ตุลาคม ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน-มกราคม ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ อันเป็นช่วงที่ฝนตกหนาแน่น

การประกอบอาชีพ อาชีพหลักของประชาชนในตำบลท่าจั่ว ได้แก่ อาชีพเกษตรกรรม เป็นการปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น เช่น ขางพารา เงาะ มังคุด ทุเรียน และการเลี้ยงสัตว์เพื่อจำหน่าย เช่น โค กระบือ สุกร ไก่ไข่ เป็นต้น โดยมีผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมอย่างเดียว ประมาณร้อยละ 77.5 และผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมควบคู่กับอาชีพอื่น ประมาณร้อยละ 22.5

บ้านปายาง ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ชื่อ “บ้านปายาง” ได้มาจากชื่อต้นไม้ยืนต้นซึ่งขึ้นอยู่อย่างหนาแน่นในพื้นที่หมู่บ้าน คือ ไม้ยางนาซึ่งเป็นไม้เนื้ออ่อนขนาดใหญ่ มีชื่อทางพฤกษศาสตร์ว่า *Dipterocarpus alatus* Roxb อยู่ในวงศ์ Dipterocarpaceae มียางใช้ประสมชั้นเพื่อยาเรือ ซึ่งเรียกว่า “น้ำมันยาง” เป็นไม้ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ นอกจากจะใช้สร้างบ้านเรือนแล้ว ยังเป็นไม้ส่งออกต่างประเทศปีละกว่า 500,000 ลูกบาศก์เมตร เป็นไม้ที่มีเรือนยอดเป็นพุ่มเมื่อเติบโตเต็มที่จะสูงประมาณ 30-40 เมตร ส่วนที่เป็นลำต้นตรงจากโคนถึงกิ่งแรกจะสูงประมาณ 20 เมตร เส้นรอบวงของต้นมีขนาดตั้งแต่ 200 เซนติเมตร ขึ้นไป ลำต้นมีเกล็ดขาวบ้างเล็กน้อย หรือเป็นสีขาวเทา เมื่อดูไกล ๆ คล้ายเป็นสีขาวพบเห็นได้ทั่วไป ซึ่งหมู่บ้านนี้มีต้นยางนาขึ้นเป็นจำนวนมากหนาแน่นจนดูเป็นป่า รอบ ๆ ป่าเป็นพื้นที่ราบ ชาวบ้านส่วนหนึ่งจับจองไว้ทำนา อีกส่วนหนึ่งจับจองไว้ปลูกยางพารา ส่วนไม้ยางนาซึ่งขึ้นอยู่ตามธรรมชาติ ชาวบ้านก็ตัดโค่นมาแปรรูปเพื่อสร้างบ้านเรือนอยู่เนื่อง ๆ แต่ถึงอย่างไรก็ยังนับว่ามีเหลืออยู่ก็ไม่ค่อยน้อย ภูมิประเทศมีลักษณะเป็นที่ราบเชิงเขา ด้านตะวันตกของหมู่บ้านเป็นภูเขา คือ เขามหาชัยและเขาหลักไก่อ และจากคำบอกเล่าของคนเก่าคนแก่เล่าว่าตำบลท่าจั่วเป็นชุมชนที่มีความสมบูรณ์ทางภูมิศาสตร์ มีทั้งพื้นที่นา และพื้นที่สวน เป็นแหล่งปลูกข้าวสำหรับส่งขายต่างชุมชนเนื่องจากเป็นนาที่มีน้ำขังตลอดปี มีปลาชุกชุม มีผักในน้ำ ผักใต้น้ำ

ผักบนบก มีลำน้ำธรรมชาติที่ไหลผ่านหมู่บ้าน 2 สาย คือ ห้วยเขมมาห้วย ซึ่งมีต้นน้ำเกิดจากเขมมาห้วย อันเป็นภูเขาสูงที่สุดในอำเภอเมือง ไหลผ่านสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราชไปในหมู่บ้านและห้วยธัมมัง เป็นลำห้วยสายสั้น ๆ เกิดจากภูเขาหลักไก่อ ไหลไปรวมกับห้วยเขมมาห้วยที่บ้านปายาง และกักเก็บน้ำไว้ในสระบัวสำหรับทำนาและเลี้ยงปลา มีการเลี้ยงเปิดฝ้าทุ่งเพราะได้กินไข่เปิด ลักษณะเป็นบ้านได้ทุนสูง ได้ทุนเลี้ยงไก่ไว้กินเนื้อและกินไข่ หน้าบ้านมีกองฟางข้าวสูงตามฐานะเจ้าของบ้าน เหมือนดังคำพูดของคนเก่าแก่ว่า “เขมมกองฟาง หมวกพลัด” นั้นหมายถึงมีข้าวมากทำให้มีกองฟางสูง เป็นการแสดงถึงความมีฐานะของเจ้าบ้าน นับว่าเป็นวิถีชีวิตของชุมชนที่อยู่กันอย่างพอเพียงไม่ลำบากหรือเดือดร้อนอะไร ต่อมาปี พ.ศ. 2505 มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้เข้ามาพัฒนาพื้นที่อย่างเต็มตัว มีถนนหนทาง ไฟฟ้า สื่อวิทยุ โทรทัศน์มากมาย มีการนำเครื่องจักรที่ทันสมัยมาใช้ เช่น ใช้รถไถนาทำงานแทนควาย ในขณะที่เดียวกันทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย น้ำในหนองคลองบึงน้อยลง ทำให้ปลาหายากมากขึ้น วัว ควายเริ่มลดน้อยลง อาชีพทำนาจึงไม่เป็นที่นิยม ผู้คนเริ่มออกจากบ้านไปหางานทำข้างนอก เหลือแต่คนแก่ ๆ อยู่ที่บ้าน ประกอบกับเด็กรุ่นใหม่ไม่นิยมอาชีพเดิมหันไปประกอบอาชีพใหม่ คืออาชีพบริการ ค้าขาย เป็นต้น เป็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการพัฒนาแผนใหม่ที่ชาวบ้านไม่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา สิ่งที่ตามมาคือความยากจน ชาวบ้านอยู่กันด้วยความยากลำบาก มีโจรผู้ร้ายชุกชุม อบายมุขเต็มพื้นที่ วัดมีพระสงฆ์อยู่น้อย ทำให้ชาวบ้านขาดที่พึ่งทางจิตใจและไม่มีแนวทางในการดำเนินชีวิตไหลไปตามกระแสสังคมที่ไม่ดี จนกระทั่งมีผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้มีพื้นที่สำหรับคนดีได้ทำความดี ร่วมปฏิบัติดี ปฏิบัติธรรม และแก้ปัญหาสังคม ด้วยการรวบรวมคน รวบรวมเงิน และจัดตั้งเป็นกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต วัดปายาง เพื่อให้เป็นศูนย์รวมด้านจิตใจ ด้านสังคม และแก้ปัญหาของชุมชน

2.2 แนวทางการขับเคลื่อนงานพัฒนากลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต วัดปายาง (สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 11, 2552)

2.2.1 ประวัติความเป็นมา

วัดปายางตั้งอยู่ หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจี้ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีพระสุวรรณ คเวสโก เป็นเจ้าอาวาส โดยเมื่อปี พ.ศ. 2538 พระสุวรรณ คเวสโก ได้มาบวชเป็นพระและจำพรรษาอยู่ที่วัดปายาง ในช่วงแรกท่านปฏิบัติธรรมอยู่ในป่าช้านานถึง 7 เดือน หลังจากนั้นคิดออกธุดงค์ปฏิบัติธรรมตามสำนักปฏิบัติธรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างความศรัทธา แต่ยังไม่ได้ออกธุดงค์ ญาติโยมเข้ามาหาขอร้องให้ช่วยสร้างอุโบสถที่ค้างคาอยู่ จึงเปลี่ยนแนวคิดมาพัฒนาวัด สร้างอุโบสถให้สำเร็จก่อนและกับบอกญาติโยมไปว่า “งานก่อสร้างไม่ใช่ทางเรา แต่เราก็จะช่วยให้สำเร็จ ” งานที่เราต้องการคือ การพัฒนาคน ในที่สุดพระสุวรรณ ได้นำชาวบ้านสร้างอุโบสถเสร็จภายใน 2 ปี รวมทั้งสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ เช่น ศาลาการเปรียญ เมรุเผาศพ และ ศาสนสถานต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งผลจากการดำเนินการดังกล่าว ทำให้คนในบริเวณชุมชน

วัดป่ายางและใกล้เคียง เกิดความศรัทธา ความเชื่อมั่นในตัวพระสุวรรณ คเวศโก มากขึ้น ท่านเริ่มขยาย แนวคิดการพัฒนาคนโดยการชักนำชาวบ้านไปฝึกปฏิบัติธรรมที่วัดสวนโมกขพลาราม อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี แต่ยังไม่เป็นผลสำเร็จ หลังจากได้รับแต่งตั้งรักษาการเจ้าอาวาสวัดป่ายาง ก็เริ่มคิดหา วิธีการใหม่เพื่อพลิกบทบาทของวัดจากวิถีเดิมที่มีเพียงคนแก่เข้าวัดในวันพระ ให้ไปสู่วิถีใหม่ที่มีคน ทุกเพศทุกวัยเข้าวัด มาปฏิบัติธรรมกันแบบไม่รู้ตัว ให้วัดมีบทบาทแก้ปัญหาคน แก้ปัญหาชุมชน ประจวบ กับเป็น ช่วงกระแสการพัฒนาชุมชนเรื่อง “องค์กรการเงินชุมชน” และตรงกับกระแสความต้องการของ ชาวบ้านพอดี พระสุวรรณ จึงมีอุบายออกมาว่า “เราต้องเอาเงินเป็นเครื่องมือ เอาธรรมะไปให้โดยอย่าให้ เขารู้ตัว” แต่ยังคงว่าความศรัทธาของชาวบ้านยังมีไม่มากพอ เลยคิดขอเงินชาวบ้านคนละ 100 บาท โดยไม่ต้องถามว่าจะเอาไปทำอะไร ถือว่าให้พระสุวรรณ ก็แล้วกัน โดยตั้งเป้าไว้ 3,000 บาท แต่เก็บเงิน จริงได้เกินความคาดหมาย โดยเก็บได้ 8,000 กว่าบาท เมื่อเห็นชาวบ้านศรัทธาแน่นนอนแล้วก็ได้เชิญ นายฝาก ตริถวัลย์ ผู้ร่วมก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์บ้านศิริวงศ์ มาให้แนวคิด แนวทางปฏิบัติ และเล่าแนวทางที่ ต้องการโดยเอาธรรมะเป็นแกนนำ พระเป็นผู้ดึงคนเข้าวัด ใช้ประเด็นต่าง ๆ เป็นจุดเริ่มต้น หลังจากนั้นก็ได้เชิญแกนนำของบ้านป่ายาง มาปรึกษาหารือกัน ประกอบด้วย นายจาย นนทเทพ นายณรงค์ จุลแก้ว นางนที นนทเทพ นายเอียด ภูธรภักดี และดร.ไมตรี จันทรา โดยให้ดร.ไมตรี จันทรา จากสถาบันราชภัฏ นครศรีธรรมราช เป็นผู้จัดพิมพ์ระเบียบการต่าง ๆ และนำเงิน 8,000 กว่าบาท มาจัดตั้งกองทุนชื่อว่า “กองทุนเมตตาธรรม” และให้คณะทำงานออกเผยแพร่แนวคิดของกลุ่ม ทำให้ชาวบ้านป่ายางรับทราบ โดยทั่วถึงกัน

จนกระทั่งเมื่อปลายปี พ.ศ. 2541 ทางมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ นำโดย นายกิม ภคเมธาวี ประสานงานให้พระสุวรรณเดินทางไปร่วมสัมมนาพระนักพัฒนาจากทั่วประเทศเกี่ยวกับเรื่องการก่อตั้ง กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ตามแนวทางของ พระสุบิน ปณีโต วัดไผ่ล้อม จังหวัดตราด โดยนำหลัก พุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับองค์กรการเงินชุมชน พระสุวรรณ และนายณรงค์ จุลแก้ว ได้เข้าร่วมสัมมนา จนครบ 7 วัน ก็เดินทางกลับวัดป่ายาง พร้อมนำชุดประสบการณ์จากการสัมมนามาปรึกษากับคณะทำงาน และปรับวิธีการทำงานของกลุ่มให้สอดคล้องกับแนวทางที่คณะทำงานวางเค้าโครงไว้และได้แปรสภาพ จาก “กองทุนเมตตาธรรม” มาเป็น “กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต วัดป่ายาง” เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2542 พร้อมประชาสัมพันธ์ เชิญชวนให้ชาวป่ายางมาสมัครสมาชิกกลุ่ม มีสมาชิก แรกก่อตั้งจำนวน 411 คน และมีเงินสะสมจำนวน 14,420 บาท สำหรับเงินกองทุนที่เก็บมาแล้ว ครอบครัพละ 100 บาท จำนวน 8,000 กว่าบาท ก็ปรับเข้าเป็น “กองทุนสวัสดิการ” ของกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง

2.2.2 รูปแบบการบริหารจัดการ

■ การก่อตั้ง

“กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต วัดป่ายาง” เป็นชื่อที่ตั้งขึ้นอย่างมีความหมายครบถ้วนในตัวเอง ซึ่งถ้าจะพิจารณาจากคำที่ประกอบกันในชื่อดังกล่าว พบว่า

สัจจะ หมายถึง การให้คำมั่นสัญญา ทำตามกติกาที่วางไว้ มีสัจจะทั้งกับตนเองและกลุ่ม

สะสมทรัพย์ หมายถึง การเก็บทรัพย์ บังคับให้เก็บ ซึ่งต่างจากการออม เพราะการออมคือเมื่อมีทรัพย์เหลือแล้วจึงนำมาเก็บ

พัฒนาคุณธรรม หมายถึง พัฒนาให้คนมีศีล มีธรรม ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ครบวงจรชีวิต หมายถึง เกิด แก่ เจ็บ และตาย

กล่าวโดยรวม “กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต วัดป่ายาง” เป็นการจัดตั้งกลุ่มที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคน โดยให้คนมารวมกันแล้วกำหนดกติกาให้ปฏิบัติซึ่งเท่ากันเป็นการเอาศีลให้เขาปฏิบัติ ไม่ใช่ให้เขาจับเพียงแต่ศีลเหมือนที่ผ่านมา โดยให้สมาชิกของกลุ่มมีสัจจะในการสะสมทรัพย์ และใช้เงินเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณธรรมพร้อมจัดสวัสดิการให้สมาชิกแบบครบวงจรชีวิตคือ ตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บและตาย มีหลักการสำคัญที่คณะทำงานยึดเป็นแนวปฏิบัติคือ “กลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง จะใช้แนวพุทธศาสนาเป็นแกนกลางในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มและแนวทางประชาสังคมมาจัดการปัญหา โดยไม่ใช่หลักกฎหมายและนิติศาสตร์ เวลาเกิดปัญหาเราจะเอาธรรมะเอาศีลมาอธิบายชี้ให้เห็น ยกกรณี บาป-บุญ-คุณ-โทษ มาเป็นข้อบังคับ โดยมีพระสุวรรณ์เป็นพี่เลี้ยง” ตามแนวทางฆราวาสธรรม 4 ประการ คือ¹

1. เพื่อให้สมาชิกในหมู่บ้านมีความจริงใจ จริงจัง ต่อกัน เรียกว่า “สัจจะ”
2. เพื่อให้สมาชิกในหมู่บ้านมีการออม การสะสม ให้รู้จักข่มใจ เพื่อตัวเอง เรียกว่า “ทมะ”
3. เพื่อให้สมาชิกในหมู่บ้านรู้จักอดทน อดกลั้นในการทำความดี สละความชั่วร้าย เรียกว่า “ขันติ”
4. เพื่อให้เกิดการเอื้ออาทรซึ่งกันและกันในหมู่บ้าน และช่วยกันสะสมบุญ วาสนา เวลาเกิด แก่ เจ็บ และตาย จะได้ครบวงจรชีวิตของทุกคน เรียกว่า “จาคะ”

■ เป้าหมายของการจัดตั้ง

แนวคิดและกระบวนการก่อเกิดของกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง ของพระสุวรรณ์ กเวสโก ท่านได้มีแนวคิด ว่า ชุมชนใดจะอยู่ได้อย่างเข้มแข็ง ชุมชนนั้นจะต้องมี 4 อย่าง คือ **ครู คลัง ช่าง หมอ**

ครู คือ ผู้นำทางจิตวิญญาณ (ปัญญา)

คลัง คือ มีอาหารเพียงพอ (พออยู่ พอกิน พอใช้)

¹ ที่มา : รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โครงการการศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดผลสำเร็จในการดำเนินงานกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต (วัดป่ายาง)

ช่าง คือ นักคิด หรือผู้มีทักษะในอาชีพ เช่น ช่างตัดผม ช่างสร้างบ้าน ช่างตัดเสื้อ เป็นต้น
 หมอ คือ ผู้ที่มีความรู้ในเรื่องยาสมุนไพร การดูแลรักษาคนเมื่อป่วยไข้ หมอสมุนไพร
 ถ้าในชุมชนมีทั้ง 4 อย่างนี้ครบถ้วน ชุมชนนั้นก็จะสามารถพึ่งตนเองได้ แต่ในปัจจุบันนี้เรา
 ยังต้องซื้อหาจากภายนอก ท่านจึงได้เผยแพร่แนวคิด และปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่าง ซึ่งท่านได้มีเป้าหมาย
 ดังนี้

1. ต้องการให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
2. ต้องการอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านและให้ชาวบ้านหันกลับมาดูแลกันเอง
3. ต้องการให้คนรู้จักการออม และการสะสมเงิน
4. ต้องการให้คนรวมกลุ่มกัน รู้จักแก้ปัญหาาร่วมกัน รู้ว่าปัญหาอยู่ตรงไหนและแก้ไขอย่างไร
5. ต้องการให้คนมีคุณธรรม ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของพระสุวรรณ

■ กระบวนการดำเนินงาน

การดำเนินงานของกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง เป็นการดำเนินงานที่ไม่ได้มุ่งเน้นในดวงงานหรือ
 ตัวกิจกรรม งานหรือกิจกรรมเป็นเพียงเครื่องมือที่ใช้ในการ พัฒนาคน โดยมุ่งเน้นให้คนมี คุณธรรม
 ตามแนวคิดที่ว่า ให้คนมารวมกันแล้วตั้งกติกาทำกับเราเอาศีลให้เขาปฏิบัติ กลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง
 มีข้อตกลงร่วมกันที่จะสะสมทรัพย์ ซึ่งกล่าวง่ายๆ คือ การรวมเงิน เมื่อสมาชิกรวบรวมเงินได้แล้วก็จะนำ
 เงินดังกล่าวไปให้สมาชิกกู้ยืม โดยจะต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างงาน สร้างอาชีพ พัฒนาชีวิตความเป็นอยู่
 ให้ดีขึ้น หรือกู้เพื่อลงทุน ต่อยอดทางธุรกิจ ส่งเสริมการรวมตัวจัดตั้งกลุ่มอาชีพ² เช่น กลุ่มขนมนเงิน
 กลุ่มปรับปรุงสวน กลุ่มน้ำกะทิสด กลุ่มย่านลิเภา และกลุ่มเครื่องแกง เป็นต้น ผลกำไรที่ได้จากค่าบำรุง
 จะแบ่งเป็น 2 ส่วนเท่า ๆ กัน ส่วนแรกจัดสรรให้กับสมาชิกในรูปของเงินปันผลตามสัดส่วนของเงินสะสม
 ของสมาชิกแต่ละราย และอีกส่วนหนึ่งจะจัดเข้ากองทุนสวัสดิการเพื่อการจัดสวัสดิการให้สมาชิก ได้แก่
 เกิด แก่ เจ็บ ตาย และ ค่าน้ำ-ค่าไฟ ซึ่งการดำเนินงานของกลุ่มมีรายละเอียดกระบวนการทำงานโดย
 ภาพรวมดังนี้

1. คณะกรรมการ ประกอบด้วย

2.1 พระสุวรรณ	คเวสโก	ที่ปรึกษา
2.2 นายเลอศักดิ์	จิตรรัว	ที่ปรึกษา
2.3 นางกัลยา	ศิริพรหม	ประธาน
2.4 นางสาวประเวียง	จุลแก้ว	รองประธาน
2.5 นางประภัสสร	วงศชื่น	กรรมการ

² ปัจจุบันกลุ่มขนมนเงิน และกลุ่มปรับปรุงสวน ไม่ได้ดำเนินการแล้ว เนื่องจากกลุ่มขนมนเงินคนทำงานมีอายุมากและไม่มี
 คนสานต่อ สำหรับกลุ่มปรับปรุงสวน คนทำงานหันไปทำธุรกิจส่วนตัวเนื่องจากมีรายได้ที่มากกว่า

2.6 นางอุทัย	โภภิบาล	กรรมการ
2.7 นายเสนอ	วิไชยเดช	กรรมการ
2.8 นางปรีดา	คงแก้ว	กรรมการ
2.9 นางเยาวลักษณ์	แท่นแสง	กรรมการ
2.10 นางโสภี	กุลใจการ	กรรมการ
2.11 นางขวัญฤทัย	นารีผล	กรรมการ
2.12 นายพล	พุทธรวิเชียร	กรรมการ
2.13 นายประยูร	อภิวัน	กรรมการ
2.14 นางน้อย	เตรไชย	กรรมการ
2.15 นางฉวีวรรณ	ปรีชาชาญ	กรรมการ
2.16 นายมัยศรี	พรหมสุภา	กรรมการ

2. กิจกรรมกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง กิจกรรมของกลุ่มเริ่มต้นจากการสะสมเงิน และนำเงินที่ได้จากการออมไปขยายกิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งประกอบไปด้วย

1. **การสะสมเงิน** สมาชิกสามารถสะสมเงินประจำเดือนอย่างน้อย 1 หุ้น ๆ ละ 10 บาท และสะสมได้ไม่เกิน 10 หุ้น เพื่อกระจายให้ทุกคนสามารถสะสมเงินได้และร่วมกันเป็นเจ้าของ

2. **การกู้เงิน** สมาชิกสามารถกู้เงินจากกลุ่มได้เมื่อเป็นสมาชิกครบ 6 เดือน และสามารถกู้ได้ตามรุ่น³ของการเป็นสมาชิก ดังนี้

สมาชิกรุ่นที่ 1 กู้เงินได้	100,000 บาท	ส่งคืน	100 เดือน
สมาชิกรุ่นที่ 2 กู้เงินได้	80,000 บาท	ส่งคืน	80 เดือน
สมาชิกรุ่นที่ 3 กู้เงินได้	60,000 บาท	ส่งคืน	75 เดือน
สมาชิกรุ่นที่ 4 กู้เงินได้	10,000 บาท	ส่งคืน	25 เดือน

โดยยอดเงินกู้จะเพิ่มขึ้นหรือลดลง ตามวัตถุประสงค์ของผู้กู้ที่ก่อให้เกิดรายได้หรือการลงทุนกิจการต่าง ๆ พร้อมทั้งพิจารณาจากประวัติของผู้กู้ด้วย และเสียดำบารุงร้อยละ 1.50 บาทต่อเดือน

3. **การกู้เงินเพื่อรักษามรดก (ซื้อที่ดิน)** พิจารณาจากความจำเป็นของผู้กู้ ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อรักษามรดกของบรรพบุรุษ (ที่ดิน) โดยทางกลุ่มจะปล่อยเงินกู้เพื่อรักษามรดกไม่เกิน 20% ของเงินทุนหมุนเวียน และผู้กู้เสียดำบารุงร้อยละ 0.50 บาทต่อเดือน

³ รุ่นที่ 1 หมายถึง สมาชิกที่สมัครเข้ากลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายางในปี พ.ศ. 2542 และ พ.ศ. 2543

รุ่นที่ 2 หมายถึง สมาชิกที่สมัครเข้ากลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายางในปี พ.ศ. 2544

รุ่นที่ 3 หมายถึง สมาชิกที่สมัครเข้ากลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายางในปี พ.ศ. 2545

รุ่นที่ 4 หมายถึง สมาชิกที่สมัครเข้ากลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายางในปี พ.ศ. 2550

รุ่นที่ 5 หมายถึง สมาชิกที่สมัครเข้ากลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายางในปี พ.ศ. 2554

4. ตลาดลอยฟ้า เป็นกิจกรรมที่ต้องการให้สมาชิกได้ซื้อสินค้าอุปโภค บริโภค และ ข้าวสาร ในราคาที่ถูกลงกว่าท้องตลาด และเพื่อเป็นรายได้ให้กับกลุ่มอีกทางหนึ่ง เนื่องจากทางกลุ่มได้ปรับลดค่าบำรุงเงินกู้ของสมาชิกจากร้อยละ 2 บาทต่อเดือน เหลือร้อยละ 1.50 บาทต่อเดือน ทำให้รายได้ของกลุ่มลดลงโดยในวันที่ 21 ของทุกเดือน สมาชิกจะเข้ามาสั่งซื้อสินค้าที่ต้องการกับกลุ่มและมารับสินค้าในวันทำการ คือวันที่ 25 ของทุกเดือน ซึ่งสมาชิกสามารถรับสินค้าไปก่อน 1 เดือน แล้วจ่ายเงินในเดือนถัดไป ซึ่งผลกำไรที่ได้นำมาจัดสรร ดังนี้กรรมการผู้ขาย 30 บาท สมทบกองทุนสวัสดิการ 30 บาท ผู้ซื้อข้าวสาร 10 บาท ปันผลให้สมาชิก 30 บาท

5. การประชุมสมาชิก มีการประชุมสมาชิกกลุ่มปีละ 2 ครั้ง คือประชุมวิสามัญและการประชุมสามัญ โดยการประชุมวิสามัญหรือเรียกว่าการประชุมกลางปี จะประชุมประมาณต้นเดือนกรกฎาคมของทุกปี เพื่อสรุปการดำเนินงานครึ่งปีและแจกแจงรายละเอียดการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรคของการดำเนินงานให้สมาชิกทราบโดยละเอียด และการประชุมสามัญ หรือการประชุมประจำปี จะประชุมเพื่อสรุปการดำเนินงานของกลุ่มในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา พร้อมกับปันผลประจำปีให้กับสมาชิก ซึ่งหลังจากการประชุมจะมีการให้สมาชิกทุกคนจตุรัสบาบาคตน เพื่อให้ทุกคนสร้างความดี ทำเพื่อกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และร่วมกันพัฒนากลุ่มให้ดีขึ้น

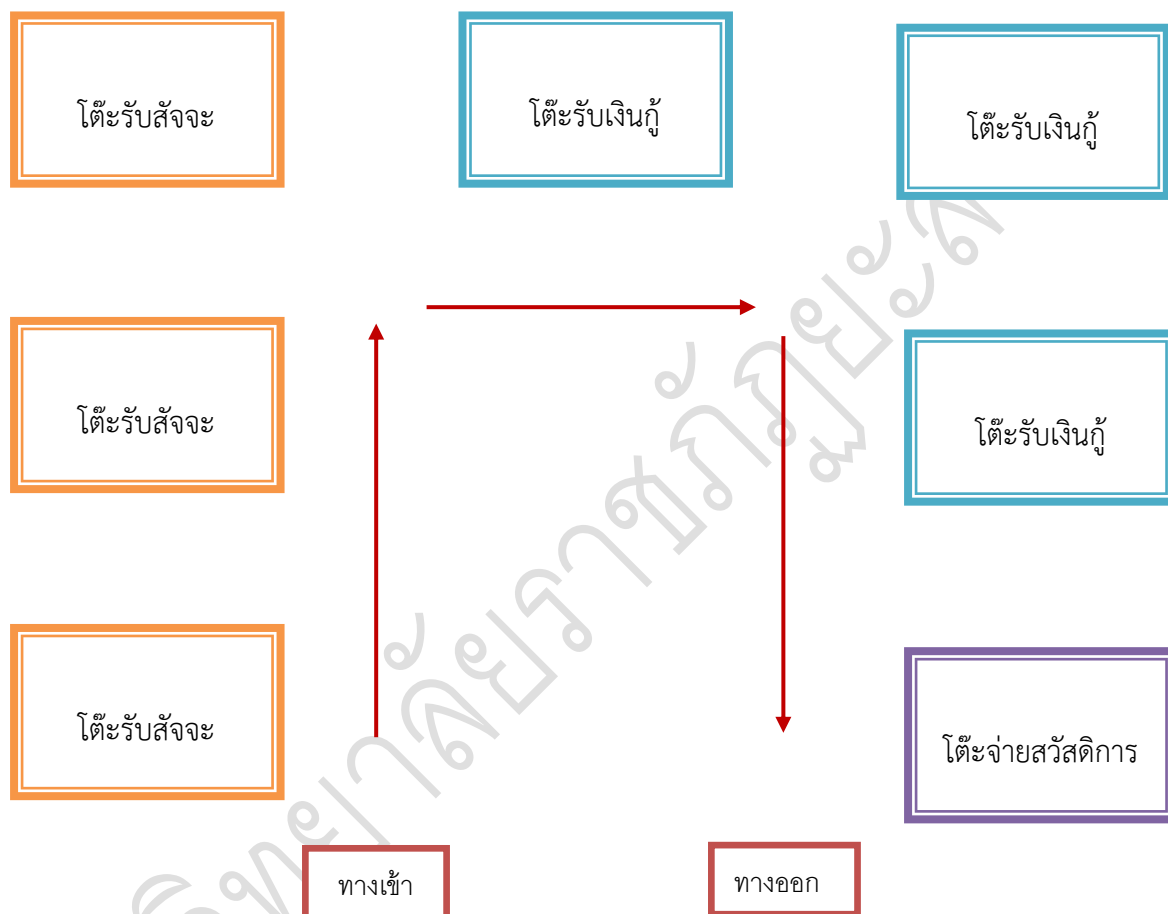
6. การประชุมคณะกรรมการ จะมีการประชุมเป็นประจำทุกเดือน ในวันที่ 26 ของเดือนเพื่อสรุปบัญชีประจำเดือน และการดำเนินงานของกลุ่ม ซึ่งสมาชิกทุกคนที่นำเสนอหรือรายงานการดำเนินงานในที่ประชุมจะต้องกล่าวคำลงท้ายด้วยคำว่า “สาธุ” ทุกครั้ง เพื่อเป็นการขอกุศลซึ่งกันและกัน⁴

3. ระบบการทำงาน กลุ่มสังฆะฯ วัดป่ายามมีคณะกรรมการดำเนินการทั้งหมด 4 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายรับเงินสังฆะ ฝ่ายรับเงินกู้ ฝ่ายสวัสดิการ และฝ่ายจัดซื้อ-จำหน่ายสินค้าลอยฟ้า จำนวน 16 คน มีหน้าที่รับผิดชอบ ดังนี้

1. ฝ่ายรับเงินสังฆะ ทำหน้าที่รับเงินสะสมของสมาชิก
 2. ฝ่ายรับเงินกู้ ทำหน้าที่รับผิดชอบเงินกู้ที่สมาชิกกู้และรับคืนเงิน
 3. ฝ่ายสวัสดิการ ทำหน้าที่รับผิดชอบสวัสดิการสมาชิก
 4. ฝ่ายจัดซื้อและจำหน่ายสินค้าลอยฟ้า ทำหน้าที่จัดซื้อและจำหน่ายสินค้าให้แก่สมาชิก
- โดยในแต่ละเดือนคณะกรรมการมีขั้นตอนการทำงาน ดังนี้
วันที่ 19-20 ของเดือน	พิจารณาเงินกู้โดยมีคณะกรรมการมาพร้อมเพรียงกัน
วันที่ 21 ของเดือน	รับสั่งจองสินค้า
วันที่ 24 ของเดือน	เขียนสัญญาเงินกู้โดยมี ผู้กู้ ผู้ค้ำ และผู้รับรอง

⁴ เนื่องจากบางครั้งอาจมีสมาชิกที่มีความคิดเห็นแตกต่างกัน มีการถกเถียงหรือทะเลาะกัน ทำให้เกิดข้อขัดข้องหรือข้อสงสัยซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อการทำงานได้ จึงต้องมีการขอกุศลในที่ประชุม

วันที่ 25 ของเดือน เป็นวันทำการ มีการส่งเงินสะสม ส่งเงินกู้ ปล่อยเงินกู้ และจ่ายเงินสวัสดิการให้แก่สมาชิก เวลา 14.00 น.-16.00 น. โดยสมาชิกแต่ละคนต้องรับผิดชอบกรอกรายละเอียดการส่งเงินให้เรียบร้อยและเตรียมเงินมาให้พอดี เพื่อไม่ให้เสียเวลาในการทอนเงิน และนำไปยื่นให้คณะกรรมการตามลำดับ ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 แสดงขั้นตอนการทำงานกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต
วัดป่ายาง

ในวันทำการจะให้สมาชิกรับปันโตมาวัดเพื่อเป็นการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมของชาวพุทธ รวมทั้งให้สมาชิกได้แลกเปลี่ยนสินค้า โดยสมาชิกคนใดมีสินค้าที่ต้องการขายหรือแลกเปลี่ยนสามารถนำสินค้ามาแลกเปลี่ยนได้

วันที่ 26 ของเดือน คณะกรรมการประชุมร่วมกันและสรุปบัญชี

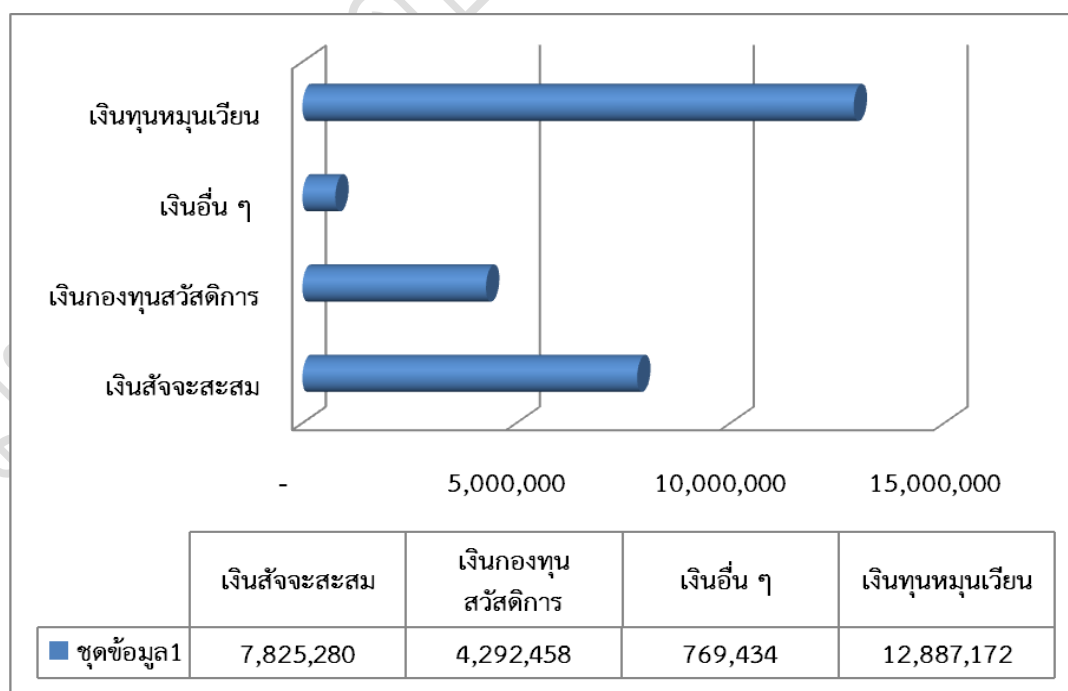
วันที่ 29 ของเดือน คณะกรรมการเครือข่ายกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง ทั้ง 25 กลุ่ม

ประชุมร่วมกันเพื่อฟังรายงานผลการทำธุรกิจโรงปุ๋ยปิ่นเม็ด โรงน้ำดื่ม และสวัสดิการร้านค้า + กากน้ำตาล สรุปรายรับ-รายจ่าย และทำบัญชี ของธุรกิจ นอกจากนั้นคณะกรรมการเครือข่ายทั้ง 25 กลุ่มจะร่วมกัน ทำกิจกรรม ดังนี้

1. ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมินผล ร่วมรับผลประโยชน์ จากการดำเนินงาน และกิจกรรมของเครือข่าย
2. มีการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างสมาชิกเครือข่าย
3. มีการพูดคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์และปัญหา อุปสรรคที่กลุ่มของตัวเองประสบ เพื่อเป็นบทเรียนให้กับกลุ่มอื่น ๆ
4. มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นจะนำปัญหาดังกล่าวเข้าที่ประชุมประจำเดือนเพื่อร่วมกันแก้ไข

ปัจจุบัน (ธันวาคม 2554) กลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง มีจำนวนสมาชิก 1,122 คน สะสมเงิน 100% มีเงินทุนหมุนเวียนของกลุ่มทั้งหมด 12,887,172 บาท เป็นเงินสัจจะสะสม จำนวน 7,825,280 บาท เงินกองทุนสวัสดิการ จำนวน 4,292,458 บาท สามารถแสดงสถานภาพทางการเงินได้ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 แสดงสถานภาพทางการเงินปัจจุบันของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรม
ครบวงจรชีวิต วัดป่ายาง

4. สวัสดิการของสมาชิก

กลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง ตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือสมาชิกและให้สมาชิกช่วยเหลือซึ่งกันและกันจากการร่วมกันออมเงิน เพื่อให้สมาชิกที่เดือดร้อนหรือมีความจำเป็นกู้โดยจ่ายค่าบำรุงให้กับกลุ่ม ซึ่งค่าบำรุงถือเป็นรายได้ของกลุ่มทางหนึ่ง รายได้ที่เก็บได้ก็นำมาจัดสรรให้กับสมาชิกในกลุ่มด้วยการปันผล และจัดสวัสดิการ เป็นการช่วยแบ่งเบาภาระของสมาชิกอย่างครบวงจรตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ และตาย ซึ่งสามารถแสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงสวัสดิการครบวงจรชีวิตตั้งแต่ เกิด แก่ เจ็บ และตาย ของสมาชิกกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง

วงจรชีวิต	สวัสดิการที่ได้รับ
เกิด	1. เปิดสมุดสัจจะและฝากเงินให้ จำนวน 500 บาท จากนั้นให้ผู้ปกครองสะสมต่อ 2. เงินสมทบกองทุนสวัสดิการ 100 บาท
แก่	สมาชิกที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จะได้รับสวัสดิการจำนวน 5 รุ่น ดังนี้ รุ่นที่ 1 สมาชิกที่มีอายุครบ 60 ปีเมื่อ พ.ศ. 2543 คนละ 120 บาทต่อเดือน รุ่นที่ 2 สมาชิกที่มีอายุครบ 60 ปีเมื่อ พ.ศ. 2544 คนละ 80 บาทต่อเดือน รุ่นที่ 3 สมาชิกที่มีอายุครบ 60 ปีเมื่อ พ.ศ. 2545 คนละ 70 บาทต่อเดือน รุ่นที่ 4 สมาชิกที่มีอายุครบ 60 ปีเมื่อ พ.ศ. 2550 คนละ 60 บาทต่อเดือน รุ่นที่ 5 สมาชิกที่มีอายุครบ 60 ปีเมื่อ พ.ศ. 2554 คนละ 50 บาทต่อเดือน
เจ็บ	1. ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ (ทุพพลภาพอยู่กับบ้าน) จ่ายรายละ 300 บาทต่อเดือน 2. นอนโรงพยาบาล จะได้รับสวัสดิการจำนวน 4 รุ่น ดังนี้ รุ่นที่ 1 วันละ 550 บาท ไม่เกิน 15 วันต่อปี รุ่นที่ 2 วันละ 350 บาท ไม่เกิน 15 วันต่อปี รุ่นที่ 3 วันละ 300 บาท ไม่เกิน 15 วันต่อปี รุ่นที่ 4 วันละ 200 บาท ไม่เกิน 15 วันต่อปี 3. อุบัติเหตุหรือเจ็บป่วยที่ไม่ต้องนอนโรงพยาบาล จะได้รับสวัสดิการจำนวน 4 รุ่น ดังนี้ รุ่นที่ 1 ไม่เกิน 3,000 บาทต่อปี รุ่นที่ 2 ไม่เกิน 2,000 บาทต่อปี รุ่นที่ 3 ไม่เกิน 1,500 บาทต่อปี รุ่นที่ 4 ไม่เกิน 800 บาทต่อปี
ตาย	1. กรณีจัดงานศพที่วัดป่ายาง ทางกลุ่มจ่ายเงินให้ศพละ 25,000 บาทพร้อมน้ำดื่มตราบ้านเราตลอดการจัดงาน แต่มีเงื่อนไขว่าต้องไม่มีอบายมุขทุกชนิดภายในงาน 2. กรณีจัดงานศพที่บ้าน ทางกลุ่มจะจ่ายเงินให้ศพละ 7,000 บาท พร้อมน้ำดื่มตราบ้านเรา 80 โหล

5. กระบวนการสร้างเครือข่าย

เมื่อกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง ได้สะสมบทเรียนจากการไปศึกษาดูงาน และนำมาปฏิบัติจริง ทำให้มองเห็นภาพว่าเดินมาถูกทางแล้ว นั่นคือการ **รวมกลุ่ม** เพื่อทำกิจกรรมซึ่งเป็นวิธีการที่ทำให้คนพึ่งตนเองได้และเป็นคนที่มีคุณธรรม **พระสุวรรณ** จึงได้ขยายไปสู่จุดการเรียนรู้ที่ 2 คือการขยายเครือข่ายเพื่อ **“สร้างพลัง”** และปลดความคิดที่ว่า **“รวยแล้วอยู่ได้”** เพราะถึงแม้กลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง จะสามารถช่วยเหลือสมาชิก และสมาชิกช่วยเหลือกันเองได้แล้ว ก็ยังไม่เพียงพอต่อการพัฒนาให้โตขึ้นได้ ต้องมีเพื่อน มีพันธมิตร ไว้คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกันจึงจะสามารถพัฒนาให้กลุ่มเจริญเติบโตและมีความมั่นคงยั่งยืนต่อไปได้ ดังนั้นท่านจึงเดินทางไปตามชุมชนต่าง ๆ เพื่อแสวงหาบุคคลที่สนใจและดำเนินการให้ชาวบ้านได้รวมตัวกันเป็นกลุ่ม ทำการจัดตั้งกลุ่มโดยการปรึกษาหารือ ร่วมกันสร้างกฎ ระเบียบ และคอยเป็นที่ปรึกษาให้ โดยเริ่มจากเมื่อรวมคนได้แล้วต้องพัฒนาทักษะการทำบัญชีท่านก็จะหาคนไปสอนการทำบัญชี เมื่อทำบัญชีได้แล้วก็ต้องรู้วิธีบริหารจัดการกลุ่ม ทำธุรกิจ และการแบ่งปันผลประโยชน์ ซึ่งเมื่อกลุ่มเข้มแข็งแล้ว ท่านก็จะหยุดและปล่อยให้กลุ่มบริหารจัดการเอง แต่หากมีปัญหาท่านก็เข้าไปให้คำปรึกษาและแก้ปัญหาให้อีก คอยเป็นที่เลี้ยงให้ให้ทุก ๆ เรื่อง ซึ่งพระสุวรรณ ได้ขยายผล กลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง ไปทั่วจังหวัดนครศรีธรรมราช และได้จัดตั้ง **“เครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต จังหวัดนครศรีธรรมราช”** เมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2543 โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญดังนี้

1. เพื่อให้กลุ่มสัจจะตามแนวทางพระสุบิน ปณิโต ได้รวมกันเป็นเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือกันและกัน
2. เพื่อส่งเสริมการทำงานเป็นทีม
3. เพื่อการพัฒนาจิตใจ สังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมตามแนวทางศาสนา

4. มีการลงทุนทำธุรกิจร่วมกัน

คุณสมบัติของสมาชิกเครือข่าย

1. ต้องเป็นกลุ่มที่มีแนวทางกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิตตามแนวทางพระสุบิน ปณิโต
2. ต้องส่งคนมาเป็นตัวแทนบริหารกลุ่มละ 1 คน เป็นอย่างน้อย
3. ต้องเข้าร่วมประชุมตามข้อตกลงของเครือข่าย
4. ต้องเป็นตัวแทนในการซื้อขายหรือการลงทุน
5. ต้องถือว่าเป็นพี่น้องกัน
6. อื่น ๆ ตามแต่ที่ประชุมตกลงกัน

ระเบียบ เพื่อให้การบริหารจัดการเครือข่ายเป็นไปตามวัตถุประสงค์

1. ระเบียบนี้ เรียกว่า ระเบียบเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต ตามแนวทางพระสุบิน ปณิโค

2. ที่ทำการเครือข่าย ณ วัดป่ายาง หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช รหัส 80280 โทร 075-377281

3. ระเบียบนี้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ประกาศ ณ วันที่ 20 มีนาคม 2545 เป็นต้นไป

แหล่งที่มาของเงินทุน

1. การระดมทุนกันเอง
2. การสนับสนุนของผู้ศรัทธาทั่วไปที่ไม่มีเงื่อนไขผูกมัด
3. การทำกำไรในธุรกิจ

ปัจจุบันเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต จังหวัดนครศรีธรรมราช (กลุ่มสัจจะฯ จังหวัดนครศรีธรรมราช) มีสมาชิกจำนวน 25 กลุ่ม ในพื้นที่ 14 อำเภอของจังหวัดนครศรีธรรมราช มีเงินทุนหมุนเวียนกว่า 50 ล้านบาท มีสมาชิกกว่า 6,000 คน มีเงินสวัสดิการกว่า 16 ล้านบาท สามารถแสดงรายละเอียดของเครือข่ายกลุ่มสัจจะฯ จังหวัดนครศรีธรรมราช ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงกลุ่มที่เป็นเครือข่ายและสถานะเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต จังหวัดนครศรีธรรมราช ณ ธันวาคม 2554

ที่	เครือข่ายกลุ่มสัจจะฯ	ที่ตั้ง	ปีจัดตั้ง	สถานะแรกจัดตั้ง		สถานะปัจจุบัน	
				สมาชิก	เงินทุน	สมาชิก	เงินทุน
1	กลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง	ม.4 ต.ท่าจั่ว อ.เมือง	2542	411	32,700	1,122	12,887,172
2	กลุ่มสัจจะฯ วัดทุ่งคา	ม.3 ต.กะหรอ อ.นบพิตำ	2542	96	2,000	590	4,654,920
3	กลุ่มสัจจะฯ บ้านยอดเหลือง	ม.1 ต.นาหวง อ.นบพิตำ	2543	113	26,820	100	1,548,767
4	กลุ่มสัจจะฯ วัดปากเจา	ม.8 ต.ดลิ่งชัน อ.ท่าศาลา	2543	94	7,000	661	4,996,188
5	กลุ่มสัจจะฯ บ้านหนองจิก	ม.7 ต.ท่าจั่ว อ.เมือง	2543	151	4,320	115	1,327,723
6	กลุ่มสัจจะฯ วัดใหม่ไทยเจริญ	ม.1 ต.นบพิตำ อ.นบพิตำ	2543	50	13,730	193	1,791,566
7	กลุ่มสัจจะฯ วัดเลียบ	ม.5 ต.ช้างซ้าย อ.พระพรหม	2543	111	2,220	210	2,418,236
8	กลุ่มสัจจะฯ บ้านคู้วังวัว	ม.5 ต.ควนทอง อ.พิปูน	2544	73	8,700	384	3,503,644
9	กลุ่มสัจจะฯ บ้านคลองเสาเหนือ	ม.3 ต.บางขัน อ.บางขัน	2544	145	19,060	355	3,167,131
10	กลุ่มสัจจะฯ บ้านเขาโพธิ์	ม.9 ต.นบพิตำ อ.นบพิตำ	2544	43	3,410	265	1,864,992
11	กลุ่มสัจจะฯ บ้านคลองขยัน	อ.เชียรใหญ่	2546	46	3,770	111	1,351,051
12	กลุ่มสัจจะฯ บ้านหนองบัว	ต.นาเคียน อ.เมือง	2546	50	6,220	181	1,233,715
13	กลุ่มสัจจะฯ บ้านหน้าเขามหาชัย	ต.ท่าจั่ว อ.เมือง	2547	90	7,550	220	1,581,559
14	กลุ่มสัจจะฯ วัดคินดอน	ม.9 ต.ท่าดี อ.ลานสกา	2547	68	23,510	104	1,001,987

15	กลุ่มสัจจะฯ คอนทะเล	ม.2 ต.ปากพูน อ.เมือง	2549	77	7,700	213	648,938
16	กลุ่มสัจจะฯ บ้านโนไร่	ม.5 ต.นาเรียง อ.พรหมคีรี	2550	65	7,120	84	264,293
17	กลุ่มสัจจะฯ วิสาหกิจชุมชนก๊าวใหม่	ม.7 ต.ท้องเนียน อ.ขนอม	2550	47	208,452	243	683,071
18	กลุ่มสัจจะฯ วัดเขาหน้าเหือง 1	ม.8 ต.กรุงหยัน อ.ทุ่งใหญ่	2550	48	5,350	71	271,059
19	กลุ่มสัจจะฯ วัดเขาหน้าเหือง 2	ม.1 ต.กรุงหยัน อ.ทุ่งใหญ่	2551	57	9,340	74	234,224
20	กลุ่มสัจจะฯ เซาธอินสยามพาราวิค	ม.1 ต.ชะมาย อ.ทุ่งสง	2551	143	334,260	105	1,626,915
21	กลุ่มสัจจะฯ วัดเขายวนเต่า	ต.เทพราช อ.สิชล	2552	99	12,970	140	355,07
22	กลุ่มสาธุใต้	ม.7 ต.ช้างซ้าย อ.พระพรหม	2552	45	6,250	120	201,440
23	กลุ่มคูพาย	ต.ในเมือง อ.เมือง	2552	82	14,390	227	399,720
24	กลุ่มสัจจะฯ ควนสะตอ	ต.บางขัน อ.บางขัน	2552	-	-	352	4,194,991
25	กลุ่มบ้านสวนปรังค์	ม.5 ต.กรุงชิง อ.นบพิตำ	2553	102	20,320	170	116,456
รวม				2,077	746,202	6,341	51,969,758

กิจกรรมร่วมของเครือข่ายกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง

เมื่อกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง ได้ขยายผลการดำเนินงานไปยังกลุ่มต่าง ๆ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ทำให้เกิดกลุ่มที่มีแนวคิด อุดมการณ์เดียวกัน และเป็นเครือข่ายไว้ช่วยเหลือ เกื้อกูลกัน ซึ่งกิจกรรมที่เครือข่ายได้ทำร่วมกันมีดังนี้

1. ธุรกิจชุมชน

เป็นธุรกิจที่ยึดหลักคุณธรรมและพึ่งพาตนเอง โดยแต่ละกลุ่มถือหุ้นของธุรกิจ ตามกำลังความสามารถและความสนใจของแต่ละกลุ่ม ในช่วงเริ่มแรกของธุรกิจจะมีคณะกรรมการซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มสมาชิกเครือข่ายเข้ามาบริหารจัดการธุรกิจชุมชนดังกล่าว แต่จากการดำเนินงานที่ผ่านมาเกิดความไม่สะดวก เนื่องจากกรรมการบางกลุ่มอยู่ห่างไกลจากวัดป่ายางต้องใช้เวลาเดินทางนานจึงได้เปลี่ยนให้ **พุทธบริษัท** บริหารจัดการแทน ซึ่งพุทธบริษัท หมายถึง คณะกรรมการที่มาจากทั้งพระสงฆ์และฆราวาส มีหัวใจในการบริหารงานที่เรียกว่า “สังกะ” ซึ่งแปลว่า ชุมชน หรือสหกรณ์ คือทุกคนไม่ได้ทำเพื่อครอบครองเป็นของตนเอง หากแต่ทำเพื่อ “สาธารณะ” เพื่อส่วนรวมต่างหาก โดยพุทธบริษัทจะร่วมคิด ร่วมแก้ไข ร่วมพัฒนาแนวทางการทำงาน ยึดกฎ ระเบียบเป็นสำคัญ ซึ่งปัจจุบันมี 5 กิจกรรมหลักดังนี้

1.1 โรงปุ๋ยปั้นเม็ด ทรายดอกกลาดวน

จากการที่พระสุวรรณ ได้มีความสนใจด้านเกษตรอินทรีย์ ซึ่งท่านได้ไปศึกษาดูงานมาหลายที่เห็นว่าน่าจะนำกลับมาทำที่กลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง เพื่อให้สมาชิกได้ซื้อปุ๋ยในราคาถูกและมีคุณภาพ ประกอบกับมีผู้บริจาคเครื่องปั้นเม็ด จึงได้นำเรื่องนี้เข้าที่ประชุมคณะกรรมการกลุ่ม คณะกรรมการทุกคนต่างก็เห็นด้วย จากนั้นคณะกรรมการจึงได้ไปศึกษาดูงานเพิ่มเติมที่ชุมชนศิระะอโศก อำเภอคันลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ และกลับมาจัดตั้ง **โรงปุ๋ยปั้นเม็ด ทรายดอกกลาดวน** เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2547 โดยมี

คณะทำงานทั้งหมดประมาณ 10 คน สามารถผลิตได้วันละ 55 กระสอบ (กระสอบละ 50 กิโลกรัม) เฉลี่ยปีละกว่า 20,000 กระสอบ โดยมีวิธีการและขั้นตอนการผลิต ดังนี้

1. ชั่งส่วนผสมต่างๆ เช่น มูลค้างคาว มูลไก่ และรำละเอียด ฯลฯ
2. นำส่วนผสมทุกตัวมาเข้าเครื่องโม่ผสม
3. เมื่อส่วนผสมเข้ากันดีแล้ว เทใส่กะละมัง
4. ตักใส่จานเพื่อเตรียมร้อน
5. เปิดเครื่องร่อนพร้อมกับพรมน้ำและน้ำจุลินทรีย์

เป็นระยะ เพื่อให้ส่วนผสมจับตัวเป็นเม็ด

6. นำเม็ดปุ๋ยชีวภาพพักไว้ประมาณ 1 สัปดาห์ เพื่อให้เชื้อจุลินทรีย์ทำงาน หลังจากนั้นจึงบรรจุถุงเพื่อจำหน่าย ซึ่งการจำหน่ายจะเน้นจำหน่ายให้แก่สมาชิกกลุ่มต่างๆ วัดป่ายางและเครือข่ายกลุ่มต่างๆ วัดป่ายาง บางส่วนที่เหลือก็จะจำหน่ายให้กับบุคคลภายนอก ที่สนใจได้เข้ามาสั่งซื้อ

1.2 โรงน้ำดื่ม ทรบ้านเรา

โรงน้ำดื่มเกิดขึ้นเนื่องจากที่วัดป่ายางได้มีระบบประปาหมู่บ้านที่สูบน้ำจากบ่อบาดาล แต่ไม่มีใครนำมาใช้ประโยชน์ ปล่อยทิ้งมานาน พระสุวรรณ จึงมีแนวคิดจะผลิตน้ำดื่มที่สะอาด ปลอดภัยให้แก่สมาชิกได้บริโภค จึงได้นำเรื่องเข้าที่ประชุมคณะกรรมการเครือข่ายและได้รับความเห็นชอบ จึงได้ทำการระดมทุนเพื่อการลงทุน

แต่ในระยะแรกคณะกรรมการยังไม่มีความรู้ในเรื่องนี้ จึงได้ไปศึกษาดูงานตามสถานที่ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดทักษะความรู้ในการผลิตน้ำดื่มและกลับมาจัดตั้งโรงผลิตน้ำดื่มทรบ้านเรา เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2549 ทำให้สมาชิกและชุมชนได้มีน้ำที่สะอาดบริโภค ประกอบกับช่วงเวลาต่อมาเกิดปัญหาขาดแหล่งน้ำในชุมชน ชาวบ้านจึงหันมาบริโภคน้ำดื่มทรบ้านเรามากขึ้น มีคณะทำงานประมาณ 4 คน ซึ่งมีปริมาณการผลิตต่อวัน คือ ถึงบรรจุขนาดปริมาตร 20 ลิตร จำนวน 300 ถึง และขวดบรรจุขนาดปริมาตร 500 มิลลิลิตร จำนวน 600 ขวด ซึ่งมีขั้นตอนและวิธีการผลิตดังนี้

1. ล้างถังบรรจุน้ำให้สะอาด
2. ดึงน้ำจากประปาหมู่บ้านซึ่งเป็นน้ำบาดาลเข้ายังห้องเก็บน้ำ
3. กรองน้ำด้วยกรรมวิธี R.O. (Reverse Osmosis)
4. บรรจุน้ำใส่ถัง/ขวด และนำออกจำหน่าย

1.3 แปลงผัก + นาข้าว

แปลงผัก เกิดขึ้นจากแนวคิดของพระสุวรรณ ที่ท่านต้องการให้สมาชิกและชุมชนเห็นความสำคัญของการบริโภคพืชผักที่ปลอดภัย ไร้สารเคมีที่เป็นพิษ เนื่องจากเหตุผลที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1. ภัยที่เกิดจากพืชผักที่มีสารเคมีที่เป็นพิษ จึงหลีกเลี่ยงด้วยการปลูกผักไว้กินเองและให้สมาชิก รวมทั้งชุมชนได้บริโภคผักที่มีประโยชน์ ปลอดภัยจากสารเคมีที่เป็นพิษ

2. ต้องการขยายผลเรื่องปุ๋ยเคมีกับปุ๋ยอินทรีย์ เนื่องจากชาวบ้านนิยมใช้ปุ๋ยเคมีมากขึ้น เพราะเห็นว่าสะดวก หาซื้อง่าย และได้ผลผลิตเร็วขึ้น แต่กลับส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ทำให้ดินถูกทำลายด้วยสารเคมี ขาดความอุดมสมบูรณ์ ผลผลิตที่ได้ลดลงในระยะยาว พระสุวรรณ จึงต้องการให้ชาวบ้านหันกลับมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์และคืนธรรมชาติกลับสู่แผ่นดินอย่างยั่งยืน ทำให้ชาวบ้าน ชุมชน เห็นเป็นแบบอย่างและนำไปปฏิบัติ

เนื้อที่ในวัดป่ายางประมาณ 5 ไร่เศษ ได้ถูกดัดแปลงเป็นแปลงผัก และสวนผสม มีพืชผักหลายชนิดอยู่ร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นพืชผักสวนครัว เห็ดนางฟ้า ข้าวโพด ผักกูด ถั่วฝักยาว แตงกวา กะล่ำย เาะ ทูเรียน มะละกอ เป็นต้น ซึ่งในการทำแปลงผักจะใช้ปุ๋ยที่ผลิตขึ้นเองมีทั้ง **ปุ๋ยน้ำ** ที่หมักจากเศษปลา เศษอาหาร ผัก และกากน้ำตาล **ปุ๋ยหมักแห้ง** ที่ทำจากมูลไก่ และแกลบ **ปุ๋ยปั้นเม็ด** ทรายคอกไก่ควน ส่วนการป้องกันโรคและแมลงศัตรูพืชจะใช้น้ำหมักที่ผลิตขึ้นเอง เช่น น้ำหมักผลดันเทียม น้ำหมักสะเดา หรือน้ำส้มควันไม้ที่ได้จากการเผาถ่าน เป็นผักที่ปลอดภัยจากสารเคมีที่เป็นพิษ 100% ซึ่งเมื่อเหลือจากการบริโภคของสมาชิกแล้วก็จะส่งจำหน่ายภายนอกเป็นรายได้ช่องทางหนึ่ง

นาข้าว พุทธบริษัทได้เช่าที่นาของชาวบ้านเพื่อทำนาข้าวประมาณ 30 ไร่ ข้าวที่ปลูกเป็นข้าวหอมบ้าน ซึ่งในแต่ละปีสามารถเก็บข้าวได้ประมาณ 800 ถัง หรือ 26 ถังต่อไร่ ข้าวสีเองด้วยโรงสีขนาดเล็ก เพื่อเก็บไว้กินเองและผู้เข้ารับการฝึกอบรมภายในวัด ไม่ได้ส่งขายข้างนอก กระบวนการผลิตข้าวชาวบ้านและสมาชิกเป็นผู้ผลิตเอง ตั้งแต่ขั้นตอนการปลูก การเก็บเกี่ยว และการสีข้าวจากโรงสีภายในวัด ทำให้ได้ข้าวสารที่ปลอดสารเคมีที่เป็นพิษ 100% นอกจากนี้ยังมีนาข้าวที่เป็นแปลงสาธิตที่พุทธบริษัทจัดซื้อพื้นที่ประมาณ 4 ไร่ โดยพระสุวรรณ มีแนวคิดที่จะดึงให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญและหันกลับมาทำนาปลูกข้าวเพื่อบริโภคเอง เนื่องจากปัจจุบันชาวบ้านไม่นิยมทำนาปล่อยให้ที่นากร้างหรือแปรสภาพเป็นพื้นที่สวน เพื่อปลูกปาล์มและยางพาราเป็นส่วนใหญ่ สำหรับแปลงนาสาธิตเป็นนาที่ได้แนววิธีการทำนาแบบสมัยใหม่ ด้วยการขุดนาให้ลึก 60 เซนติเมตร เอาดินก้นเป็นคันทนา สูบน้ำใส่

แปลงนาแล้วปล่อยปลา ส่วนบนคันนาทำเป็นสวนผลไม้ ทำให้ได้ผลผลิต 3 ทางคือ นาข้าว ปลาในนา และสวนผลไม้ พระสุวรรณ ตั้งชื่อ นาสาธิตนี้ว่า “นาร้าง นารัก รักนา” ความหมายคือทำให้คนไม่ทิ้งถิ่น ให้คนในท้องถิ่นกลับมารักกันและให้การพึ่งพาตนเองกลับมาอีกครั้งหนึ่ง

1.4 สวัสดิการร้านค้า + กากน้ำตาล

ร้านค้าสวัสดิการตั้งขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกแก่สมาชิกและบุคคลภายนอกที่ต้องการบริโภค โดยเริ่มจากการจำหน่ายกากน้ำตาล ของเครือข่ายที่ลงหุ้น ชื้อมาจำหน่ายเพื่อนำไปผลิตน้ำหมักชีวภาพ นอกจากนั้น ยังมีสินค้าอื่น ๆ มากกว่า 130 รายการ ซึ่งสินค้าที่จำหน่าย ในร้านค้ามี 3 ประเภท คือ สินค้าที่ผลิตขึ้นเองจากการไป ศึกษาดูงานตามสถานที่ต่าง ๆ แล้วนำกลับมาผลิตเพื่อ จำหน่าย ได้แก่ สปาด่าน น้ำยาเอนกประสงค์ น้ำจุลินทรีย์ บี.อี. น้ำส้มควันไม้ กากน้ำตาล N70 เกรดสูง เป็นต้น สินค้าอุปโภคบริโภค เป็นสินค้าที่ซื้อมาจำหน่าย เพื่ออำนวยความสะดวกแก่สมาชิก บุคคลภายนอก และใช้ภายในวัด เช่น น้ำตาล น้ำปลา กาแฟ โอวัลติน ครีมนวดผม น้ำยาปรับผ้านุ่ม หอม กระเทียม เสื้อผ้า กางเกง ชุดม่อฮ่อมของเครือข่ายกิจกรรมธรรมชาติ มีดกรีดยาง หนังสือ เป็นต้น และ สินค้าประเภทหนึ่ง คือ ข้าวปลอดสารพิษ ซึ่งมาจาก 3 แหล่ง ได้แก่ ข้าวของสมาชิกเครือข่ายกลุ่มสังฆะฯ วัดป่ายาง ข้าวจากแปลงสาธิต จำนวน 4 ไร่ และข้าวจากนาที่เช่าของชาวบ้านจำนวน 11 ไร่

1.5 ศูนย์ฝึกอบรม

ศูนย์ฝึกอบรม เริ่มต้นจากแนวคิดของ พระสุวรรณ ที่ท่านเห็นว่ากิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มที่ได้ ร่วมกันทำเริ่มเป็นระบบที่ดีขึ้นแล้ว และสังเกตเห็นว่าคน ในวัดป่ายางมีความสามารถที่จะถ่ายทอดความรู้ให้กับ คนอื่นได้ จึงมีความคิดว่าจะตั้งเป็นศูนย์การศึกษา เรียนรู้ให้กับผู้ที่สนใจด้านการเกษตรอินทรีย์ จึงได้ ประชุมวางแผนเพื่อสร้างศูนย์การศึกษาเรียนรู้ เริ่มจาก สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ได้นำบุคคลภายนอกมาเรียนรู้ที่วัดป่ายาง ทำให้ชาวบ้านบริเวณ วัดป่ายางเกิดความตื่นตัวและเริ่มหันมาสนใจกิจกรรมในวัดมากขึ้น จึงเผยแพร่ให้คนรอบข้างเข้าใจ ต่อมา เจ้าหน้าที่จากสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้เข้ามาเยี่ยมชมวัดป่ายางและ ให้การสนับสนุนในการลงทุน ทางวัดจึงพาคนในวัดไปเรียนรู้การเป็นวิทยากร พี่เลี้ยง ที่จังหวัดตรัง เพื่อ เป็นวิทยากรฝึกอบรมและได้ทำการฝึกอบรมรุ่นแรกเมื่อปี 2549 จำนวน 118 คน เป็นเวลา 4 คืน 5 วัน ผู้เข้าฝึกอบรมเป็นข้าราชการและเจ้าหน้าที่จากสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดนครศรีธรรมราช

กรมประมง กรมปศุสัตว์ โดยมีวิทยากรที่มีความรู้ด้านวิชาการจากภายนอกเข้ามาช่วยเหลือทำให้การฝึกอบรมครั้งแรกประสบผลสำเร็จ จนกระทั่งการฝึกอบรมได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องและได้ตั้งชื่อว่า “ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติวัดป่ายาง” ซึ่งเป็นเครือข่ายมูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง ตำบลหนองบอนแดง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติวัดป่ายาง ได้เปิดฝึกอบรมเกษตรกรผู้สนใจในการทำเกษตรอินทรีย์เพื่อนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งหลักสูตรที่เปิดฝึกอบรมคือ “การพัฒนาการเกษตรสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง” เนื้อหาสาระสำคัญของหลักสูตรประกอบด้วย

- หลักการ/ปรัชญา/แนวคิด เศรษฐกิจพอเพียง
- หลักการทำกิจกรรมธรรมชาติ
- กระบวนการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์/เส้นทางสู่ความสำเร็จ
- วิทยุภูมิปัญญาไทยกับการพึ่งตนเอง
- ประสบการณ์เกษตรกรตัวอย่าง ที่ประสบความสำเร็จจากการทำเกษตร

ตามแนวทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง

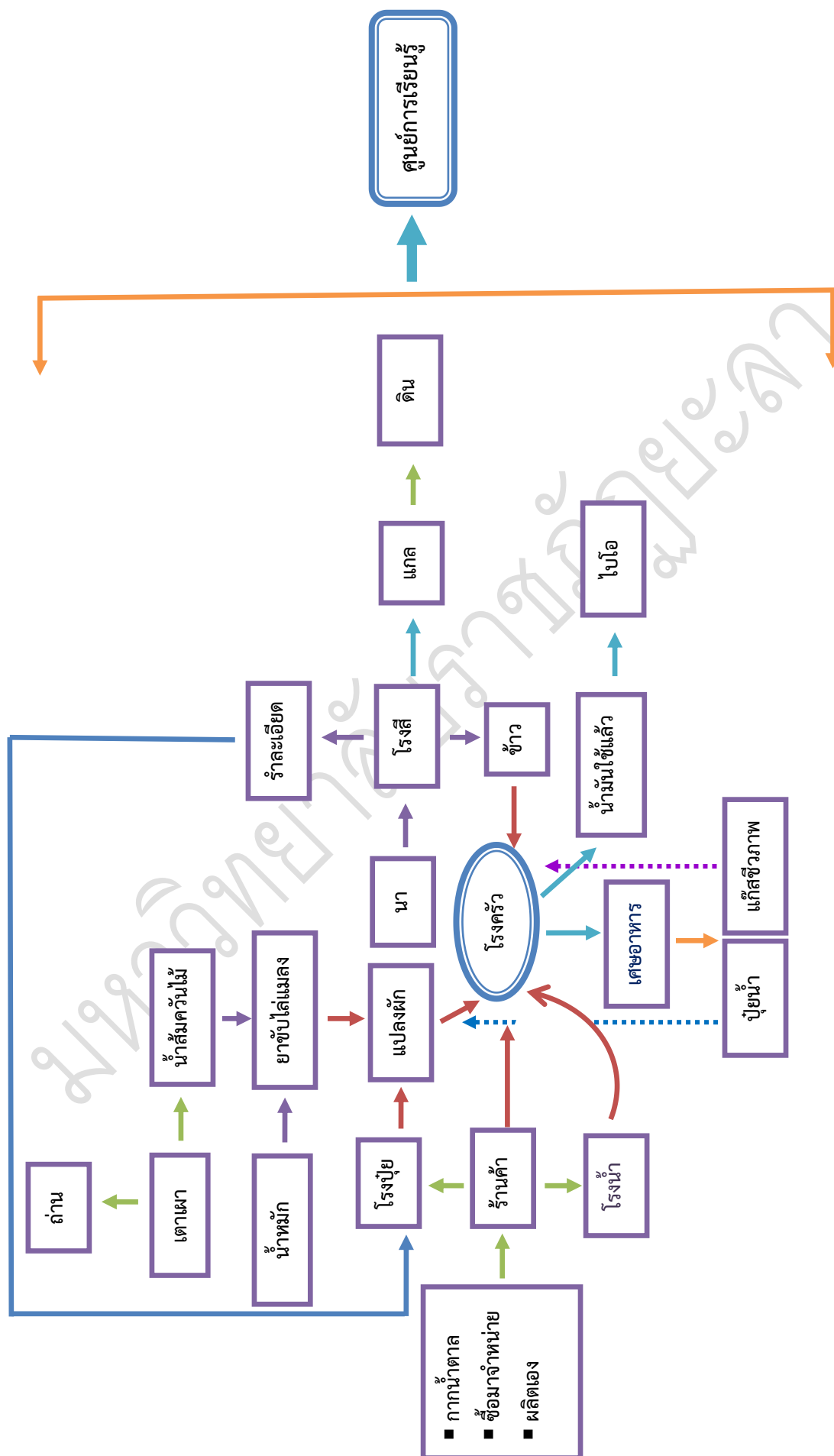
- ฝึกปฏิบัติและเรียนรู้เทคนิค
 - การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ
 - การเพาะถั่วงอก
 - การทำปุ๋ยหมักแห้ง
 - แปลงเกษตรอินทรีย์
 - การทำสบู่
 - การทำนาข้าวไร้สารพิษ
 - การปลูกป่า 5 ระดับ
 - การบริหารจัดการธนาคารต้นไม้
- การทำแก๊สชีวภาพ
- การเผาถ่านได้น้ำส้มควันไม้
- น้ำมันไบโอดีเซล
- น้ำยาเอนกประสงค์
- สมุนไพรเพื่อสุขภาพ

การฝึกอบรมใช้เวลา 4 คืน 5 วัน โดยมีฐานการเรียนรู้ทั้งหมด 7 ฐานการเรียนรู้ ดังนี้

1. ฐานคนมีไฟ (ไบโอดีเซล และแก๊สชีวภาพ)
2. ฐานคนมีน้ำยา (น้ำยาเอนกประสงค์ และสบู่)
3. ฐานคนรักแม่ธรณี
4. ฐานคนรักสุขภาพ (สมุนไพร)
5. ฐานคนเอาถ่าน
6. ฐานแปลงเกษตรอินทรีย์
7. ฐานน้ำหมักจุลินทรีย์ชีวภาพ

นอกจาก 7 ฐานการเรียนรู้แล้ว ยังมีโรงผลิตน้ำดื่ม ตราบ้านเราที่ผลิตเพื่อจำหน่ายให้ชุมชน ได้ดื่มน้ำสะอาด รสชาติดี ผ่านกรรมวิธีการผลิตที่ได้คุณภาพ มีร้านค้าสวัสดิการไว้บริการสำหรับผู้เข้ามา ศึกษาดูงานได้ซื้อห่านำกลับไปผลิตใช้เองที่บ้าน และโรงปุ๋ยป็นเม็ดตราดอกคำวน สำหรับให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ศึกษาเรียนรู้จากกิจกรรมและกระบวนการทำงาน จะเห็นว่าศูนย์ฝึกอบรมเกิดจากการสะสมทุนของทรัพยากรภายในวัด ได้แก่ กิจกรรมการทำงานภายในวัดที่ครบวงจร อาคารสถานที่ รวมถึงบุคลากรภายในวัดโดยใช้วัดเป็นศูนย์กลาง ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้คนในชุมชนและคนจากภายนอกเข้ามาในวัดมากขึ้น สามารถแสดงกิจกรรมการทำงานแบบครบวงจร ได้ดังแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 แสดงกิจกรรมการทำงานของศูนย์ฝึกอบรมและฐานการเรียนรู้ด้านเกษตรกรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

2. ฌาปนกิจเครือข่าย

ฌาปนกิจเครือข่ายตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือญาติผู้เสียชีวิต และร่วมทำบุญกันในระหว่างสมาชิกโดยฌาปนกิจเครือข่ายกลุ่มสัจจะฯ จังหวัดนครศรีธรรมราช จะเข้าร่วมตามความสมัครใจและจะเก็บศพละ 10 บาท เมื่อมีสมาชิกเสียชีวิต และไปร่วมงานศพด้วย

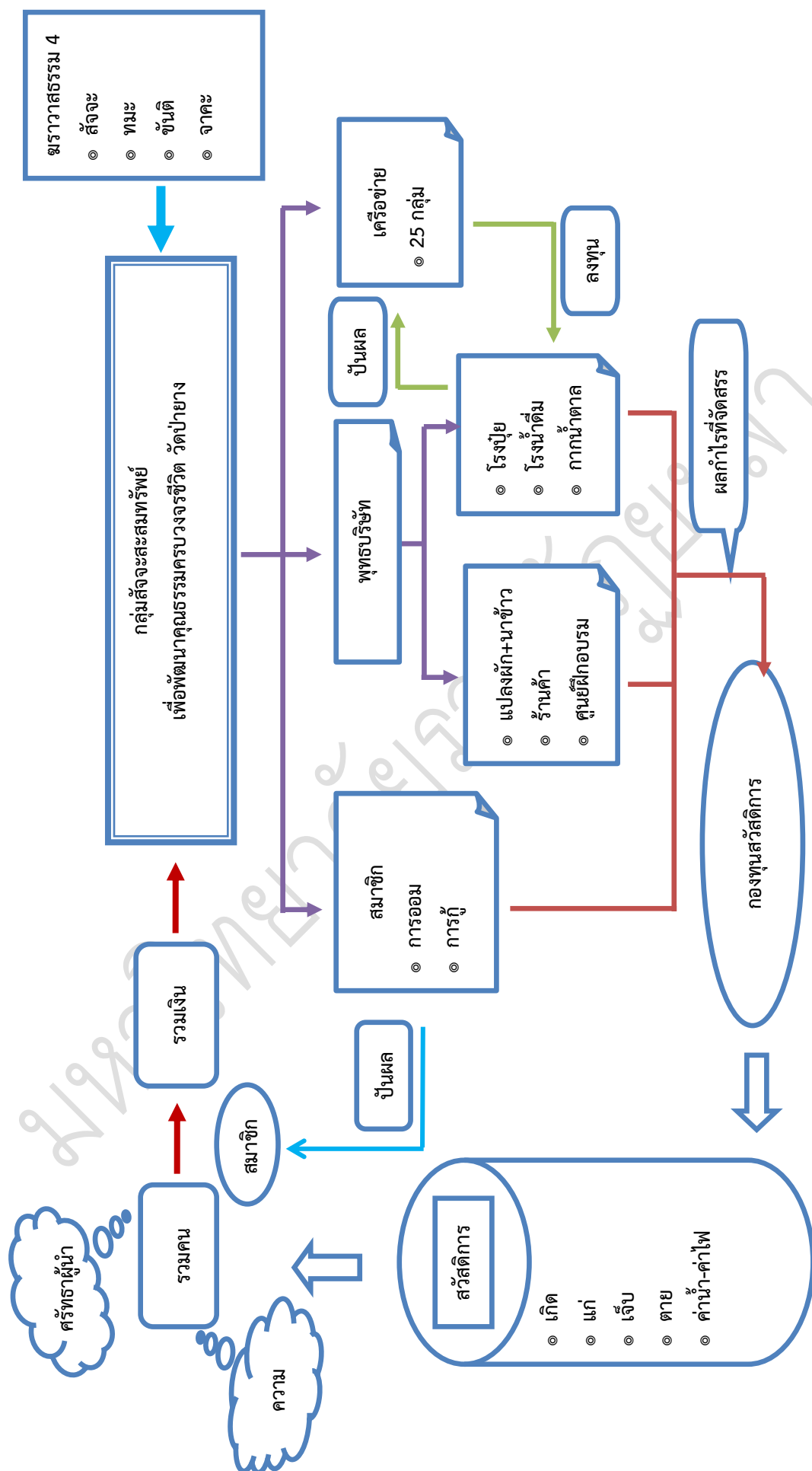
3. ฌาปนกิจกรรมการ (กองบุญ)

ฌาปนกิจกรรมการ (กองบุญ) ตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือกรรมการและญาติกรรมการผู้เสียชีวิต ได้แก่ ลูก สามี-ภรรยา พ่อ แม่ และตัวเอง และร่วมทำบุญกันในระหว่างสมาชิกกรรมการ โดยฌาปนกิจกรรมการ (กองบุญ) จะเข้าร่วมตามความสมัครใจและจะเก็บศพละ 100 บาท เมื่อมีกรรมการและญาติกรรมการเสียชีวิต พร้อมทั้งไปช่วยงานศพด้วย

4. ประชุมประจำเดือน

ในทุกวันที่ 29 คณะกรรมการเครือข่ายกลุ่มสัจจะฯ จังหวัดนครศรีธรรมราช มาประชุมร่วมกันที่วัดป่ายาง เพื่อฟังรายงานผลการทำธุรกิจ โรงปุ๋ยปั้นเม็ด โรงน้ำดื่ม สวัสดิการร้านค้า + กากน้ำตาล สรุปรายรับ-รายจ่าย การทำบัญชี พุดคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ปัญหาอุปสรรคที่กลุ่มของตัวเองประสบ เพื่อเป็นบทเรียนให้กับกลุ่มอื่น ๆ และร่วมกันแก้ปัญหา

ในกระบวนการดำเนินงานกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง และเครือข่ายกลุ่มสัจจะฯ จังหวัดนครศรีธรรมราช พระสุวรรณได้ใช้กลไกของการทำงานควบคู่ไปกับการเสริมสร้างคุณธรรมให้แก่สมาชิก ได้แก่ การเรียนรู้ การทำงานเพื่อส่วนรวม การทำงานแบบมีส่วนร่วม ใช้แนวคิดหลักประชาธิปไตยในการยอมรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ สมาชิกยึดหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง กินอยู่อย่างปลอดภัยไร้สารเคมีที่เป็นพิษ การให้กู้ยืมเงินเพื่อสร้างอาชีพซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ คุณภาพชีวิตและสังคม กล่าวคือ ก่อนที่ชาวบ้านจะเข้ามาเป็นสมาชิกนั้น ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รับจ้าง ซึ่งรายได้ไม่แน่นอน เมื่อภาวะเศรษฐกิจตกต่ำรายได้ก็น้อยลง แต่รายจ่ายยังคงเท่าเดิมหรือสูงขึ้น ซึ่งสวนทางกับรายรับที่ลดลง ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในครอบครัว เกิดการกู้เงินทั้งในและนอกระบบ ก่อนนี้สะสม สภาพทางสังคมย่อมพัฒนาให้ดีขึ้นได้ยาก ทำให้เกิดปัญหาในชุมชน ซึ่งได้แก่การลักขโมย การค้ายาเสพติด ความสัมพันธ์ อันดีในครอบครัวลดน้อยลง แต่เมื่อชาวบ้านหันมาสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง และให้สัตย์ในการสะสมเงิน ยึดถือกฎ ระเบียบต่างๆ ของกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง และรวมกลุ่มประกอบอาชีพ โดยได้รับคำแนะนำจากพระสุวรรณ เกี่ยวกับเรื่องการบริหารจัดการที่ดี การขยายสู่ทางด้านการตลาด ทำให้เกิดจุดเปลี่ยนในครอบครัวขึ้น เช่น ลูกหลานเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน รู้จักรับผิดชอบ และใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์มากขึ้น สามารถแสดงกระบวนการดำเนินงานได้ดังแผนภาพที่ 4

แผนภาพที่ 4 แสดงกระบวนการดำเนินงานกลุ่มส่งเสริมทรัพยากรเพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต วัตถุประสงค์ วัตถุประสงค์

ซึ่งในกระบวนการทำงานดังกล่าว เปรียบเสมือนโรงเรียนที่จะสอนให้คนมีคุณธรรม มีระเบียบ วินัย ซึ่งสมาชิกจะได้เรียนรู้ด้วยตนเองถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการบริโภค การดำเนินชีวิตของตนเองและครอบครัว เพราะสมาชิกจะมุ่งสู่หลักการพึ่งพาตนเอง โดยการคำนึงถึงความพอเพียง และเป้าหมายที่ต้องการ คือ คุณธรรม เพราะกิจกรรมทุกอย่างที่พระสุวรรณ ริเริ่มนั้น ท่านต้องการสอนว่า นั่นคือ *เครื่องมือหรือห้องเรียน* ที่เติมเปี่ยมไปด้วยการเรียนรู้ หลักคิดที่ผสมผสานระหว่างหลัก พุทธศาสนาและการดำเนินชีวิตบนรากฐานของความพอเพียง ไม่ว่าจะเป็นการประชุมของคณะกรรมการ สมาชิก หรือเครือข่าย ย่อมจะได้เรียนรู้ถึงการทำงานร่วมกัน ไม่เห็นแก่ตัว และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หรือการปฏิบัติงานทำให้เกิดทักษะในการทำงาน มีความรู้ในด้านวิชาชีพในกิจกรรมที่ปฏิบัติ ซึ่งกลุ่ม ลังจะฯ วัดป่ายาง มีงานหลายอย่างที่ทำให้สมาชิกและกรรมการได้เข้ามาเรียนรู้ เปรียบเหมือนโรงเรียนที่มี ห้องเรียนหลายห้องหรือเป็นศูนย์แห่งการเรียนรู้ ถือว่างานแต่ละอย่างเป็นห้องเรียนภาคปฏิบัติที่คอย ฝึกฝนให้คนที่เข้ามาเกิดการเรียนรู้ตามที่พระสุวรรณ ได้กล่าวว่า กิจกรรมทุกอย่างที่ทำขึ้นเป็นโรงเรียน “ถ้าไม่มีงาน ก็ไม่มีโรงเรียน” มีโรงเรียนเพื่อการพึ่งตนเองได้และแบ่งปัน นำไปสู่การนำพากลุ่ม การพัฒนากลุ่มเพื่อให้คนในกลุ่มอยู่ได้ นั่นคือ *ถ้าคนอื่นอยู่ได้เราก็ออยู่ได้ ถ้าคนอื่นอยู่ไม่ได้เราก็ออยู่ไม่ได้ เช่นกัน* ซึ่งเป็นหลักคิดที่มีแต่การให้และเครื่องมือที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ไปสู่การเป็นคนที่มีคุณธรรม ประกอบด้วย 3 ห้องเรียนหลัก ดังนี้

1. ห้องเรียนฝึกฝนการบริหารจัดการการเงิน

เป็นห้องเรียนที่บริหารจัดการการเงินของกลุ่มจากการออมของสมาชิก และให้สมาชิก กู้ยืมเมื่อมีความจำเป็น โดยจ่ายค่าบำรุงให้กับกลุ่มหมุนเวียนกันไปตามความจำเป็น ผลกำไรที่ได้นำมา เป็นผล อีกครั้งหนึ่งนำมาจัดสวัสดิการครบวงจรชีวิตแก่สมาชิก ซึ่งเริ่มจากคนในชุมชนรวมตัวกันและ ร่วมกันออมเงิน โดยการตั้งสัจจะว่าจะสะสมเงินเป็นประจำทุกเดือนอย่างน้อย 1 หุ่น หุ่นละ 10 บาท อย่างมาก 10 หุ่น จะเพิ่มหรือลดก็ได้ตามรอบปีเป็นผล และให้สมาชิกกู้เงินเพื่อนำไปลงทุนหรือต่อยอด ทางธุรกิจได้ เสียค่าบำรุงร้อยละ 1.50 บาทต่อเดือน ลดลงตามเงินต้น ผ่อนส่งเงินต้นพร้อมค่าบำรุง ทุกเดือน เพื่อหมุนเวียนให้สมาชิกคนอื่นได้กู้บ้าง มี *กฎเหล็ก* คือ หากเดือนใดมีสมาชิกไม่ส่งเงินกู้ ทางกลุ่มจะไม่ปล่อยเงินกู้ให้สมาชิกคนอื่นที่ต้องการกู้ในเดือนนั้นด้วย นอกจากจะต้องทำให้สมาชิก คนนั้นยอมส่งเงินกู้ครบตามจำนวนหรือสมาชิกที่ต้องการกู้เงินทุกคนต้องส่งเงินกู้แทนโดยหารเฉลี่ยกัน ถ้าสมาชิกคนนั้นยังไม่ส่งเงินกู้อีก ก็จะลงโทษโดยการปล่อยให้อยู่แบบโคดเดี่ยวและประกาศชื่อให้รู้ ทั่วกัน หากกลับตัวนำเงินกู้มาส่งให้ครบจำนวน ก็จะคืนเงินจำนวนดังกล่าวให้กับผู้ที่ส่งเงินกู้แทน นอกจากนั้นยังพิจารณาขเว้นการให้สวัสดิการระยะเวลาดำเนินการตามมติที่ประชุม ซึ่งเป็นการลงโทษโดยใช้ สังคมและกองทุนเป็นเครื่องมือ ควบคุมให้เป็นคนดี มีคุณธรรม โดยทุกคนมีส่วนร่วมในการรักษา กฎ ระเบียบ และทำให้ไม่มีปัญหาหนี้เสีย กลุ่มก็สามารถดำเนินงานและพัฒนาต่อไป

สิ่งที่สมาชิกต้องปฏิบัติตนไม่ว่าจะสะสมเงินจำนวนมากน้อยเท่าใด แต่สมาชิกทุกคนต้องเคร่งครัดในกฎ ระเบียบของกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง เสมอเหมือนกันทุกคน ดังคำกล่าวที่ว่า “สัจฺจมนุญตา” แปลว่า สัจเสมอกัน สมาชิกทุกคนได้รับผลประโยชน์ แต่จะต้องยอมสูญเสียอิสรภาพ ซึ่งหมายถึงต้องยอมอยู่ภายใต้กฎ ระเบียบเดียวกัน และสิ่งที่สมาชิกและกรรมการได้เรียนรู้จากห้องเรียน พอสรุปได้ดังนี้

การเรียนรู้ของคณะกรรมการ	การเรียนรู้ของสมาชิก
• การจัดทำทะเบียนรับ-จ่ายเงิน • การทำบัญชีเงินรับ-จ่าย (บัญชีเงินสด) • การทำทะเบียนเงินกู้ • การทำบัญชีแยกประเภท • การทำงบทดลอง • การทำงบรายวัน • การจัดทำวารสาร	• การฝึกสะสมเงิน • ระบบการกู้เงิน การจ่ายเงินคืน • ระบบการจัดสวัสดิการ • สถานะทางการเงินของตนเอง • ทำให้สมาชิกเห็นคุณค่าของการพึ่งตนเอง

ผลที่ได้จากห้องเรียนแห่งการเรียนรู้ดังกล่าว ทำให้สมาชิกและกรรมการเกิดคุณธรรมซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของการจัดตั้งกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง สรุปได้ดังนี้

1. สัจฺจมนุญตา คือการรักษากฎ ระเบียบที่เสมอกัน ไม่ว่าจะส่งเงินสะสมมากน้อยเพียงใดก็ต้องรักษากฎ ระเบียบ เหมือนกันทุกคน
2. ความรับผิดชอบ ทั้งสมาชิกและกรรมการต้องมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง สมาชิกต้องรับผิดชอบในการส่งเงินที่ตรงเวลา โดยการเขียนใบส่งเงินให้เรียบร้อย และนำเงินมาให้พอดี เพื่อไม่ให้กรรมการเสียเวลาทอนเงิน ส่วนคณะกรรมการก็ต้องรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเองเช่นกัน
3. การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สมาชิกทุกคนร่วมกันสะสมเงินและดอกเบี้ยที่ได้นำมาจัดสวัสดิการครบวงจรชีวิตตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ และตาย ถือเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้สมาชิกรู้สึกมีความอบอุ่นและมั่นคงในชีวิต
4. การใช้หลักประชาธิปไตยในการแก้ปัญหา โดยรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากเสียงส่วนใหญ่ของสมาชิก

5. คนในชุมชนได้ใกล้ชิดวัดมากขึ้น เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่าง วัด บ้าน ชุมชน และเป็นตัวอย่างให้ลูกหลานได้ปฏิบัติสืบไป

6. พึ่งตนเองได้มากขึ้น ไม่ต้องรอรับการช่วยเหลือจากองค์กรภายนอกหรือองค์กรภาครัฐ แต่ฝ่ายเดียว สามารถพึ่งตนเองได้

2. ห้องเรียนบริหารจัดการเครือข่าย

ความจำเป็นของการมีเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้เป็นอันดับแรก เพราะเครือข่ายเป็นที่ก่อให้เกิดความรู้และพลังทางปัญญา เพื่อให้สมาชิกเครือข่ายเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถวางแผนการพัฒนาด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังมีเครือข่ายไว้เพื่อช่วยเหลือกัน เนื่องจากชาวบ้านไม่เคยทำธุรกิจ ไม่เคย

ทำข้อมูลและไม่รู้ว่า “ข้อมูลคืออำนาจ” แม้จะมีแกนนำกลุ่มที่เก่ง ๆ หลายคน แต่ก็ไม่สามารถถ่ายทอดวิชาของตนเองให้คนอื่นได้ทั้งหมด แต่สามารถเป็นผู้ประสานงานที่สามารถประสานให้เกิดการเรียนรู้ ประสานให้เกิดความรู้ใหม่ ประสานให้เกิดเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้ทุกคนเป็น “ครู” และทุกคนเรียนรู้ร่วมกันได้ ปัจจุบันเครือข่ายกลุ่มสัจจะฯ จังหวัดนครราชสีมา มีสมาชิกกลุ่มจำนวน 25 กลุ่มในพื้นที่ 14 อำเภอ มีเงินทุนหมุนเวียนกว่า 50 ล้านบาท มีสมาชิกกว่า 6,000 คน และ ในทุกวันที่ 29 ของเดือน คณะกรรมการเครือข่ายกลุ่มสัจจะฯ จังหวัดนครราชสีมา ทั้ง 25 กลุ่มจะมาประชุมร่วมกันที่วัดป่ายาง เพื่อฟังรายงานผลการทำธุรกิจ ได้แก่ โรงปุ๋ยปิ่นเม็ด โรงน้ำดื่ม และการจำหน่ายกากน้ำตาล สรุปรายรับ- รายจ่าย ของธุรกิจ ทำบัญชีของธุรกิจ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้การบริหารจัดการกลุ่มซึ่งกันและกัน นอกจากนั้นคณะกรรมการเครือข่ายทั้ง 25 กลุ่ม จะร่วมกันทำกิจกรรม ดังนี้

1. ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมินผล
ร่วมรับผลประโยชน์ จากการดำเนินงาน และกิจกรรมของเครือข่าย

2. มีการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างสมาชิกเครือข่าย

3. มีการพูดคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์และปัญหาอุปสรรคที่กลุ่มของตัวเองประสบ เพื่อเป็นบทเรียนให้กับกลุ่มอื่น ๆ

4. มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นจะนำปัญหาดังกล่าวเข้าที่ประชุมประจำเดือนเพื่อร่วมกันแก้ไข

จากการที่คณะกรรมการได้มาประชุมร่วมกันเดือนละครั้ง ทำให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับระบบเครือข่ายและการบริหารงาน จึงเปรียบเสมือนการเข้าห้องเรียนบริหารจัดการเครือข่าย ได้แก่

1. การบริหารจัดการกลุ่มและเครือข่าย เกิดจากการได้พูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่ม ทำให้สามารถนำความรู้ที่ได้มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มของตนเอง

2. การจัดการการเงินและการบัญชี ในวันประชุมของทุกเดือน ทุกเครือข่ายจะนำบัญชีการเงินของกลุ่มมาดูร่วมกัน เพื่อตรวจสอบความเคลื่อนไหว ความถูกต้อง ทำให้คณะกรรมการได้เกิดการเรียนรู้ในการจัดการการเงินและบัญชีกลุ่ม

3. ระบบการจัดสวัสดิการ จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในเรื่องการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก

4. ระบบการทำธุรกิจชุมชน ได้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการทำธุรกิจชุมชน จากบทเรียนกลุ่มต่างๆ วัดป่ายางและกลุ่มอื่น ๆ ทำให้ได้เรียนรู้ข้อดี ข้อด้อย ระบบบริหารจัดการ สามารถวิเคราะห์รูปแบบ ระบบการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกภายในกลุ่มได้เหมาะสมยิ่งขึ้นสอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก เพื่อไปปรับปรุงและพัฒนาของกลุ่มของตัวเองให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

5. การทำธุรกิจร่วมกัน เป็นข้อพิเศษที่จะได้เฉพาะกลุ่มเครือข่าย นั่นคือ การได้เรียนรู้ในการทำธุรกิจร่วมกับกลุ่มอื่น ๆ เพราะในการทำธุรกิจกลุ่มเดียวอาจจะมีปัญหาน้อยกว่าการทำธุรกิจร่วมกันหลายกลุ่มและต้องแก้ปัญหามากกว่า ทำให้เกิดการเรียนรู้ระบบการทำธุรกิจร่วมกันมากขึ้น

สำหรับคุณธรรมที่เกิดขึ้นจากการที่คณะกรรมการได้มาเรียนรู้ร่วมกันคือ *ความเสียสละ* สังเกตได้ว่ากลุ่มใดที่คณะกรรมการมีความเสียสละทำงานเพื่อกลุ่มมาก กลุ่มนั้นก็จะมีการพัฒนาและเติบโตเร็วขึ้น จนสามารถขยายกิจกรรมหรือธุรกิจ เป็นศูนย์การเรียนรู้ได้

3. ห้องเรียนบริหารจัดการพุทธบริษัท

เมื่อกลุ่มสังฆะฯ วัดป่ายาง มีสมาชิกเพิ่มมากขึ้น ทำให้เงินทุนหมุนเวียนมากตามไปด้วย สมาชิกมีสวัสดิการดีขึ้นส่งผลให้สมาชิกบางคนคิดว่าตัวเองสบายแล้ว มีความมั่นคง มีสวัสดิการที่ดี โดยที่ลืมคิดถึง คนอื่น

ประกอบกับเงินทุนหมุนเวียนมีค่อนข้างมาก หากเก็บไว้โดยไม่ได้ลงทุนทำอะไร ก็ไม่มีประโยชน์ พระสุวรรณ และคณะกรรมการจึงได้ดำเนินการนำเงินทุนหมุนเวียนดังกล่าว มาทำธุรกิจชุมชนที่วัดป่ายาง ซึ่งได้แก่ โรงปุ๋ยปั้นเม็ด โรงน้ำดื่ม แปลงผัก+นาข้าว สวัสดิการร้านค้า+กากน้ำตาล และศูนย์ฝึกอบรม โดยขายหุ้นให้แก่กลุ่มสมาชิกเครือข่ายที่สนใจ และบริหารจัดการธุรกิจโดย **พุทธบริษัท** ผลกำไรที่ได้จะแบ่งให้กับเครือข่ายตามสัดส่วนจำนวนที่ถือหุ้น และคณะกรรมการเครือข่ายจะร่วมประชุมกันทุกเดือน เพื่อรับทราบผลการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคร่วมวางแผนพัฒนา และแก้ปัญหาการดำเนินงานเครือข่าย

จากกระบวนการทำงานมีสิ่งที่ได้เรียนรู้ พอสรุปได้ดังนี้

1. เป็นการฝึกคนในชุมชน ให้เรียนรู้การทำการเกษตรอินทรีย์ และใช้ประโยชน์จากทุนที่มีอยู่อย่างรู้คุณค่า ทำการเกษตรโดยคำนึงถึงความปลอดภัยจากสารเคมีที่เป็นพิษและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. เป็นการฝึกผู้บริหาร ให้ผู้บริหารเห็นสภาพการทำงานที่มุ่งเน้นคุณธรรม ไม่มุ่งเน้นผลงาน หรือกำไรมากเกินไป แต่มุ่งให้คนเกิดคุณธรรมโดยใช้การทำงานเป็นเครื่องมือ

3. เป็นการฝึกผู้ที่เข้ามาดูงาน ให้ได้รับความรู้ด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการทำเกษตรอินทรีย์ การผลิตน้ำดื่มที่สะอาด การผลิตปุ๋ยปั้นเม็ด การทำปุ๋ยหมักจากเศษอาหาร ฯลฯ และนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ รวมทั้งเผยแพร่แก่บุคคลที่สนใจ

4. เป็นการฝึกคนในบ้าน คนในบ้าน หมายถึง คนที่อยู่ในวัดหรือคนที่ทำงานตามฐานงาน เมื่อมีคนเข้ามาอบรมหรือดูงานในศูนย์กิจกรรมธรรมชาติวัดป่ายาง ทำให้ต้องฝึกฝนในเรื่องต่าง ๆ เช่น การต้อนรับแขก การให้ความสะดวก การให้ข้อมูล และการอธิบายกระบวนการทำงาน เป็นการฝึกฝนการเป็นวิทยากร ซึ่งนำไปสู่การเป็นวิทยากรมืออาชีพของศูนย์ฝึกอบรม

5. เป็นศูนย์การเรียนรู้ ที่มีการบริหารแบบอารียะ เป็นการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ที่มีทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน ประโยชน์ร่วมกันทั้งประโยชน์ตนและประโยชน์ท่าน ไม่มีใครรู้สึกว่าตนเองยากจนขัดสน ทุกคนพอแล้ว เป็นการบริหารจัดการแบบสันติ นำมาซึ่งการบริหารจัดการแบบยั่งยืน

คุณธรรมที่เกิดขึ้นในตัวผู้ปฏิบัติงาน พอสรุปได้ดังนี้

1. ความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ในงานที่ได้รับมอบให้ปฏิบัติ
2. ความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

3. รู้จักการให้ การถ่ายทอดสิ่งที่เป็นความรู้ให้กับผู้อื่น

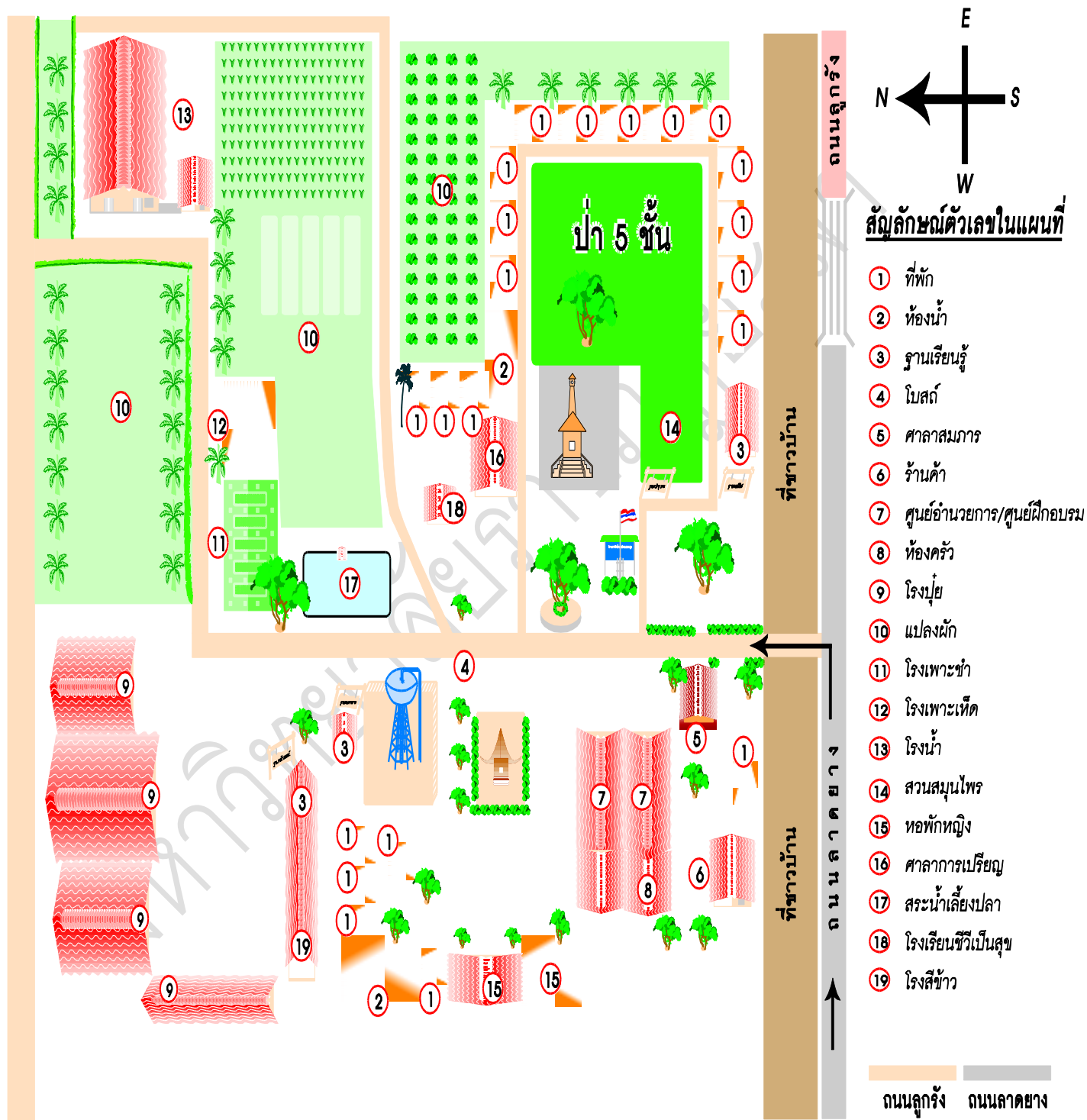
ห้องเรียนบริหารจัดการพุทธบริษัท มีการดำเนินการทำธุรกิจชุมชนเพื่อให้สมาชิกในกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง และเครือข่ายกลุ่มสัจจะฯ จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้เรียนรู้กระบวนการทำงาน การบริหารจัดการ โดยร่วมกันทำ ร่วมกันรับผลประโยชน์ ซึ่งผลประโยชน์ที่ได้มีทั้งประโยชน์ตน ประโยชน์ผู้อื่น และประโยชน์สังคม ทำให้เกิดกระบวนการคิด และทักษะการทำงาน สร้างความสามัคคี

ส่งผลทั้ง ทางด้านเศรษฐกิจ นั่นคือทำให้คนมีงานทำ มีรายได้จาก ค่าตอบแทน ทางด้านสังคม เป็นการสร้างความสามัคคี ช่วยเหลือ ชิงกันและกัน ทางด้านสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็น โรงปุ๋ยปิ่นเม็ด โรงน้ำดื่ม แปลงผักและนาข้าว จะไม่มีการใช้สารเคมีที่ทำลาย สิ่งแวดล้อม ทางด้านคุณภาพชีวิต สมาชิกในกลุ่มได้รับ ผลตอบแทนจากการแบ่งปันผลกำไร มีสวัสดิการ มีงานทำ ไม่มี อะไรต้องกังวล ทำให้สมาชิกมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งทาง ร่างกายและจิตใจ เป็นชุมชนที่น่าอยู่อย่างยั่งยืน ในขณะเดียวกันเมื่อเครือข่ายกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายางกลุ่มใด ที่ต้องการทำธุรกิจ หรือทำสินค้าไว้ใช้ภายในครัวเรือน เช่น สินค้าที่เป็นน้ำยาเอนกประสงค์ น้ำยาซักผ้า แอมลง สบู่ น้ำยาปรับผ้านุ่ม สบู่ถ่าน เป็นต้น สามารถปรึกษาหรือซื้อหาวัสดุ-อุปกรณ์การผลิต ได้ที่กลุ่ม สัจจะฯ วัดป่ายาง โดยพระสุวรรณจะไม่สนับสนุนให้กลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง ผลิตเพื่อนำไปจำหน่ายแก่ เครือข่าย แต่ต้องการให้เครือข่ายผลิตเอง เพื่อเป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ และพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน

การดำเนินงานดังกล่าวของกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง จะอยู่ในบริเวณพื้นที่วัดป่ายางเพื่อให้ บุคคลที่สนใจเข้ามาศึกษา เรียนรู้ โดยมีการแบ่งพื้นที่เป็นสัดส่วนโดยสังเขปแสดงได้ดังแผนภาพที่ 5

ผังบริเวณวัดป่ายางโดยสังเขป

แผนภาพที่ 5 แสดงแผนผังบริเวณวัดป่ายางโดยสังเขป

2.3 องค์ความรู้เกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน

2.3.1 ความหมาย

ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่มีวิถีเกี่ยวพันกัน และมีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันอย่างเป็นปกติ และต่อเนื่อง โดยเหตุที่อยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน หรือมีอาชีพเดียวกัน หรือประกอบกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกันหรือมีวัฒนธรรม ความเชื่อ หรือความสนใจร่วมกัน (ธีระพงษ์ แก้วหาญษ์, (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://std.kku.ac.th/4830801646/Website/page2.html> . 27 มกราคม 2555)

วรวิทย์ อวิรุทธวรกุล และธีระพงษ์ มาลัยทอง (2550) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นการรวมตัวของกลุ่มคนที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความพยายามทำอะไรร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกัน ในการกระทำ ซึ่งรวมถึงการติดต่อสื่อสารกัน ทั้งความเป็นชุมชนยังทำให้เกิดการรวมพลังทางจิตวิญญาณ ในการเยียวยาให้เกิดความสุข ตลอดจนยังเกิดผู้นำตามธรรมชาติและมีการจัดการชุมชน ซึ่งเกิดจากกระบวนการร่วมคิด ร่วมทำ ความเป็นชุมชนจึงเป็นพลังที่เข้มแข็งในการแก้ปัญหาได้ทุกเรื่อง ทั้งทางเศรษฐกิจ สุขภาพ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและการเมือง อันจะทำให้ชุมชนมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน

สวัสดิการ คำว่า “สวัสดิการ” มักถูกเข้าใจอย่างแคบ ๆ ว่าเป็นเรื่องของกาให้เพื่อการสงเคราะห์หรือการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าของบุคคลในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการให้เงินทองหรือสิ่งของทั้งที่ให้แก่เปล่าหรือการกู้ยืมของกลุ่มองค์กรต่าง ๆ รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐเอง ในทางตรงกันข้าม สวัสดิการก็ถูกมองอีกว่าเป็นเรื่องของสิทธิอันพึงมีพึงได้ที่หากได้เป็นสมาชิกหรืออยู่ในเกณฑ์ที่มีการกำหนดแล้วก็เป็นสิทธิที่คน ๆ นั้นพึงได้จากองค์กรที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ (วีรบูรณ์ วิสารทสกุล ยุทธฉนัย สีดาหาล้า และคณะ สำนักรวบรวมข้อมูล อ่างอิงใน ปัทมวดี โพชนุกูล ชูชิกิ. 2552)

สวัสดิการชุมชน หมายถึง การสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงของชาวบ้าน เป็นระบบการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในท้องถิ่น มีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย ซึ่งหมายถึงทุกอย่างที่ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นและนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจนในที่สุด นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการที่ได้ให้ความหมายของสวัสดิการชุมชน ได้แก่

อัญชลี มีมุข คอนวิชา (2550 : น. 37, อ้างอิงในรายงานการศึกษาการสร้างรูปแบบการขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการในชุมชนสู่การแก้ปัญหาหนี้ในระบบนี้ สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 12, 2554) กล่าวว่า **สวัสดิการชุมชน** หมายถึง การสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงแก่คนในชุมชนซึ่งหมายถึงความรวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ทำให้คนในชุมชนดีขึ้น อาจอยู่ในรูปสิ่งของ เงินทอง น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ผลของการจัดสวัสดิการชุมชนที่สำคัญ เช่น ก่อให้เกิดการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย เกิดความสัมพันธ์/มิตรไมตรีที่ดีของคนในชุมชน รู้สึกมั่นคง ภาคภูมิใจ อยู่อย่างมีศักดิ์ศรีและมีความสุข

10 ปี พอช. : 2543 – 2553 ได้ให้ความหมายว่า *สวัสดิการชุมชน* หรือบางครั้งเรียกว่า *สวัสดิการชาวบ้าน* หมายถึงการสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงในการดำรงชีวิตบนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง การช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกันของคนในชุมชนตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นการให้อย่างมีคุณค่า การรับอย่างมีศักดิ์ศรี การอยู่ร่วมกันของคน ชุมชน และธรรมชาติอย่างเคารพซึ่งกันและกัน มีกระบวนการดำเนินการที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของท้องถิ่น ใช้หลักศาสนาและการมีส่วนร่วมของคนอย่างกว้างขวาง (*สวัสดิการชุมชน คนไม่ทอดทิ้งกัน*, 2550) ซึ่งมีอยู่ในชุมชนต่าง ๆ มากบ้างน้อยบ้าง ซึ่งสวัสดิการชุมชนถือเป็นการสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงของคนในชุมชน โดยชุมชน และหมายรวมถึงทุกอย่างที่จะทำให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งในรูปของสิ่งของ เงินทุน น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูลเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นระบบการช่วยเหลือเกื้อกูลของคนในท้องถิ่นที่มีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ก่อให้เกิดรายได้ ลดรายจ่าย นำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน แก้ปัญหาสังคม จากแนวคิดที่ว่า การใช้เงินเป็นแค่เครื่องมือในการพัฒนา จัดสวัสดิการและสร้างความอยู่ดีมีสุขของประชาชนไม่ใช่เป้าหมายหลักของการพัฒนา แต่เป็นการใช้ฐานทุนที่มีอยู่ภายในชุมชนมาช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นการพัฒนาอย่างองค์รวม เชื่อมโยงทุกอย่างเข้าหากัน ในขณะเดียวกันทุกคนเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ และทำจากสิ่งที่เป็นจริงตามสภาพเศรษฐกิจ สังคมในชุมชน ยึดหลัก “ให้อย่างมีคุณค่า รับอย่างมีศักดิ์ศรี” และสอดคล้องกับวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น

เสรี พงศ์พิศ (2547, น. 143 - 144) ได้ให้ความหมายของสวัสดิการชุมชน เป็นกิจกรรมหรือระบบที่ชุมชนร่วมกันคิดขึ้นและร่วมกันจัดการเพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตความเป็นอยู่วันนี้และวันหน้า ระบบนี้นำเอาทุนของชุมชนมาใช้อย่างชาญฉลาด ก่อให้เกิดผลแบบยั่งยืนสำหรับตนเองและลูกหลานวันหน้า ทั้งทรัพยากร ความรู้ภูมิปัญญา เงิน ผลผลิต รวมทั้งทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรม

ประเวศ วะสี (2542, น.18-20) ได้กล่าวว่าสวัสดิการชุมชนเป็นเรื่องการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยทุกคนมีศักดิ์ศรี มีคุณค่า และมีศักยภาพ ไม่ว่าท่านจะมีอาชีพอะไร ขอให้ทำเรื่องนั้น ๆ ให้ดีส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งให้นี้ก็จะทำอะไรเพื่อเพื่อนมนุษย์ได้บ้าง โดยเฉพาะคนจน คนด้อยโอกาส คนเล็บริบหรี่ ควรรวมกลุ่มกับคนที่มียศถาบรรดาศักดิ์เดียวกัน พบปะกันบ่อย ๆ แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันว่าจะทำอะไรเพื่อผู้อื่นได้บ้าง จะเกิดความสุขจากความเชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ การรวมกลุ่มนั้น ก็คือการสร้างความเป็นชุมชน เครือข่าย กลุ่ม ประชาคมในระดับต่าง ๆ การใช้วิถีปฏิบัติเป็นโอกาสที่จะสร้างจิตสำนึกใหม่ ให้เป็นจิตสำนึกใหญ่ จิตสำนึกในการทำเพื่อผู้อื่น จิตสำนึกสาธารณะที่จะรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม จิตสำนึกที่มีมิตรภาพต่อมวลมนุษย์และสรรพสิ่ง เมื่อเปลี่ยนสำนึกจากการอยาก เป็นจิตสำนึกแห่งการให้ ความสุข จะเกิดขึ้นฉับพลันทันที (Instant Happiness) คนมีน้อยก็ให้มากได้ การไม่มีเงิน ไม่ได้แปลว่าท่านไม่มีอะไร ท่านยังมีใจ มีปัญญา ซึ่งมีค่ามากกว่าเงินมาก

การเคลื่อนไหวของคนไทยช่วยกันทุกรูปแบบ เช่น ช่วยลดความเห็นแก่ตัว ช่วยมีความเอื้ออาทรต่อกัน ช่วยคนจน ช่วยเด็ก ช่วยสตรี ช่วยคนเป็นเอดส์ ช่วยชุมชน ช่วยเป็นอาสาสมัครทำงานต่าง ๆ ฉะนั้นอย่าไปกลัวความจน เราจนเงินเท่านั้นแต่ไม่จนใจ

นอกจากนี้ยังมีสวัสดิการชุมชนในมุมมองของชาวบ้าน ดังเช่นบ้านบุญล้อม สกเหลียม จากกองทุนพุทธธรรมเพื่อชีวิตครบวงจร จังหวัดสมุทรสงครามได้ให้นิยามสวัสดิการชุมชนว่า “คือการแบ่งปันกันเอาเงินมารวมกัน ประโยชน์แบ่งแบบทุกคนมีส่วนร่วม จัดการสวัสดิการเท่าเทียมกัน รับอย่างมีศักดิ์ศรี เพราะสังคมเรามีช่องว่างที่จะเข้าไปถึงได้ ทำให้รู้จักว่าอะไรคือประโยชน์รวม มันคือการร่วมแบ่งปันสวัสดิการที่มีมากกว่าการเกิด แก่ เจ็บ ตาย แต่มีด้านสังคม ที่อยู่อาศัย ซึ่งเป็นปัจจัยหลัก เป็นการลดความประมาทเพราะไม่รู้ว่าจะอาจจะตายก่อนลูกก็ได้ ลดการพึ่งพาจากรัฐ เชื่อว่าระบบตัวแทนยังมีการคอร์รัปชัน ดังนั้นหน้าที่กับสิทธิต้องไปด้วยกัน ถึงจะมีศักดิ์ศรี” หรือบางท่านกล่าวว่า “เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันเอื้ออาทรต่อกันและกัน ให้สมาชิกเข้าถึงแหล่งเงินโดยเงินทุนของเรา จูงใจให้เขามีส่วนร่วม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการให้สวัสดิการทั้งในเรื่องการแบ่งผลกำไร และสวัสดิการสำหรับผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิก” เรามีประชากรที่อยู่ในฐานะที่ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ แต่เราก็มีความคิดที่จะระดมเงินจากคนมีมาเข้าสู่ระบบการฝาก แล้วเราก็สามารถระดมเงินจำนวนนั้นไปให้สมาชิกที่ไม่มีทุนสามารถยืมไปประกอบอาชีพได้ ชุมชนเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน เป็นต้น (สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1-12, 2553)

สรุปได้ว่า การจัดสวัสดิการชุมชน หมายถึง การจัดสวัสดิการที่คนในชุมชนเป็นผู้ร่วมกันก่อตั้งโดยชุมชน ดำเนินการและบริหารโดยคนในชุมชน เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันเองในชุมชน โดยมีรูปแบบและวิธีการจัดการที่แตกต่างกันตามความเหมาะสมของบริบทพื้นที่ นั่นคือ *การจัดสวัสดิการชุมชนคือการจัดสวัสดิการโดยคนในชุมชนเพื่อคนในชุมชน*

2.3.2 รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชน

ชินชัย จีเจริญ (2553, น.10-11) ได้จัดรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนออกเป็น 2 รูปแบบ คือ รูปแบบธรรมชาติ และรูปแบบการจัดการอย่างเป็นระบบ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. รูปแบบธรรมชาติ เป็นรูปแบบที่คนในสังคมมีการแบ่งปัน เกื้อหนุนกันเอง การช่วยเหลือการทำงาน การลงแขก การช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก การร่วมงานบุญ งานกุศล การบริจาค งานวันเกิด งานบวช งานศพ

2. รูปแบบที่มีการจัดการอย่างเป็นระบบ โดยรูปแบบที่มีการจัดการนั้นสามารถกำหนดได้ 5 รูปแบบ ได้แก่ การจัดสวัสดิการจากฐานองค์กรการเงินชุมชน การจัดสวัสดิการจากฐานการผลิตและธุรกิจชุมชน การจัดสวัสดิการจากฐานการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดสวัสดิการจากฐานอุดมการณ์/ศาสนาและการจัดสวัสดิการจากฐานผู้ยากลำบาก ซึ่งเริ่มจากการจัดการ

เรื่องฉาปนกิจสงเคราะห์ช่วยกันเมื่อยามเสียชีวิต กลุ่มออมทรัพย์ สหกรณ์ และการพัฒนาการ มาเป็น การประกันภัยในรูปแบบต่าง ๆ

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2544) ได้ศึกษาวิจัยการรวมกลุ่มของประชาชนที่มีการจัดสวัสดิการ ชุมชน 11 กรณีศึกษา ครอบคลุมทุกภาคของประเทศ รวมทั้งในเขตของกรุงเทพมหานคร สรุปรูปแบบ การจัดสวัสดิการชุมชนได้ 3 ประเภท คือ การเริ่มต้นจากกลุ่มออมทรัพย์แล้วนำไปสู่การจัดสวัสดิการ การเริ่มต้นจากหน่วยการผลิตแล้วนำไปสู่การจัดสวัสดิการ และการเริ่มต้นจากความเชื่อและอุดมการณ์ แล้วนำไปสู่การจัดสวัสดิการ

ปัทมาวดี โพชนุกูล ชูชูกิ (2552) ได้ทบทวนวรรณกรรมจากหลายแหล่งมีข้อค้นพบว่าการจัด ประเภทของสวัสดิการชุมชนมี 2 ระบบ คือ ระบบการแบ่งประเภทของสวัสดิการชุมชนโดยให้ ความสำคัญต่อปัจจัยนำเข้าที่ใช้ในการจัดสวัสดิการ และการแบ่งประเภทของสวัสดิการชุมชนตามวิธีการ จัดสวัสดิการและระดับการเกื้อกูลกันในชุมชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ระบบการแบ่งประเภทของสวัสดิการชุมชนโดยให้ความสำคัญต่อปัจจัยนำเข้าที่ใช้ในการ จัดสวัสดิการ พบว่า สวัสดิการที่เกิดขึ้นในชุมชนจากสองแหล่งคือสวัสดิการที่จัดโดยรัฐ และสวัสดิการ ที่จัดโดยชุมชนมีสองกลุ่มย่อย โดยกลุ่มที่หนึ่งเรียกว่าสวัสดิการพื้นบ้าน เป็นกระบวนการจัดสวัสดิการ ที่อาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มที่สอง คือสวัสดิการชุมชนทันสมัยเป็นการนำการเปลี่ยนแปลงของชุมชน ที่ได้รับอิทธิพลจากภายนอก เช่น ความคิด ความเชื่อ อุดมการณ์พัฒนาใหม่ มาปรับใช้สร้างสวัสดิการ ชุมชน

2. ระบบการแบ่งประเภทของสวัสดิการชุมชนตามวิธีการจัดสวัสดิการและระดับการเกื้อกูลกัน ในชุมชน พบว่า สวัสดิการชุมชนประกอบด้วย การบริการชุมชน เป็นสวัสดิการเพื่อเตรียมการจัด กระบวนการเศรษฐกิจชุมชนได้แก่ การอยู่ การกิน การใช้ สุขภาวะทางร่างกายและจิตใจ โดยสมาชิกที่ เข้มแข็งเหมือนกันร่วมกันจัดการประกันชุมชน เป็นสวัสดิการจากกระบวนการแจกจ่ายและบริ โภคของ เศรษฐกิจชุมชน ได้แก่การประกันครอบครัว ประกันชุมชน ประกันสิ่งแวดล้อมชุมชน โดยสมาชิกที่ เข้มแข็งเหมือนกันร่วมกันจัดให้สมาชิกที่อ่อนแอชั่วคราว การอนุเคราะห์ชุมชน เป็นกระบวนการแจกจ่าย และบริโภคทางเศรษฐกิจชุมชน เช่นงานบุญ การแบ่งปัน โดยสมาชิกเข้มแข็งจัดให้สมาชิกที่อ่อนแอถาวร

อภิญญา เวชยชัยและศิริพร ยอดกมลศาสตร์ (2547, น.142-149) ได้จัดรูปแบบการจัดสวัสดิการ ชุมชนเป็น 3 ฐาน ได้แก่ การจัดสวัสดิการชุมชนจากฐานทรัพยากร การจัดสวัสดิการชุมชนจาก ฐานวัฒนธรรม และ การจัดสวัสดิการชุมชนจากฐานงานพัฒนา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การจัดสวัสดิการชุมชนจากฐานทรัพยากร เป็นการจัดสวัสดิการชุมชนเพื่อทุกคนที่เน้น การสร้างความมั่นคงทางด้านอาหาร สำหรับบางคน บางพื้นที่ก็อาจใช้เป็นทั้งแหล่งหารายได้และวัตถุดิบ พร้อมกัน เป็นการใช้อย่างไร้ประโยชน์จากป่าสาธารณะ แหล่งน้ำ ทรัพยากรทางทะเล รวมทั้งการใช้อย่างไร้ประโยชน์ จากทรัพยากรส่วนบุคคล

2. การจัดสวัสดิการชุมชนจากฐานวัฒนธรรม เป็นการจัดสวัสดิการเพื่อครอบครัวและกลุ่มเครือญาติ ซึ่งเป็นสวัสดิการพื้นฐานที่มีอยู่ในทุกครอบครัวและชุมชน การเกื้อกูลของระบบอุปถัมภ์ มีอยู่ทุกหนแห่งในประเทศไทยเพราะระบบอุปถัมภ์เป็นรากเหง้าหนึ่งของสังคมไทย เป็นส่วนสำคัญที่เกื้อกูลให้สังคมไทยอยู่ร่วมกันได้ และการจัดการของศาสนสถาน ถือเป็นแหล่งจัดสวัสดิการที่สำคัญของชุมชนมาตั้งแต่อดีต เช่น ในชุมชนชาวพุทธ ผู้ด้อยโอกาสในชุมชนจะใช้วัดเป็นที่บวชเรียนของลูกหลานหรือบวชเพื่อจะได้มีอาหารมาจุนเจือครอบครัว ชุมชนชาวมุสลิมมีการบริจาคเงินซากาต ผู้มีรายได้ทุกคนมีหน้าที่ต้องสงเคราะห์ให้กับผู้ด้อยโอกาส

3. การจัดสวัสดิการชุมชนจากฐานงานพัฒนา เป็นส่วนที่ชุมชนรับเอารูปแบบมาจากภายนอกเข้าไปดำเนินการในชุมชน กิจกรรมบางอย่างได้รับการสนับสนุนการจัดตั้งเบื้องต้นจากองค์กรภายนอก ทั้งภาครัฐและเอกชน ได้แก่ การจัดกลุ่มอาชีพ การจัดกลุ่มออมทรัพย์ การจัดกลุ่มกองทุนพัฒนาอาชีพ และการพัฒนากลุ่มธุรกิจชุมชน

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ได้จัดรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนไว้ 8 รูปแบบ ได้แก่ การจัดสวัสดิการชุมชนจากฐานองค์กรการเงินชุมชนและการบูรณาการกองทุนจากกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ การจัดสวัสดิการชุมชนจากรูปแบบ “ออมวันละบาท” และกองทุนสัจจะวันละบาท การจัดสวัสดิการชุมชนจากฐานศาสนา การจัดสวัสดิการชุมชนจากฐานกองทุนผู้สูงอายุ การสวัสดิการชุมชนจากฐานการช่วยเหลือคนจนและผู้ด้อยโอกาส การจัดสวัสดิการชุมชนจากฐานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การจัดสวัสดิการชุมชนจากฐานชุมชนเมือง และการจัดสวัสดิการชุมชนจากฐานชุมชนจังหวัด โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การจัดสวัสดิการจากฐานองค์กรการเงินชุมชนและการบูรณาการกองทุนจากกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เป็นการจัดสวัสดิการโดยมีเป้าหมายเพื่อจัดสวัสดิการโดยเฉพาะ ได้มีการนำผลกำไรขององค์กรการเงินมาจัดสวัสดิการ สร้างวินัยในการออมของสมาชิกเพื่อให้ได้สวัสดิการจนเกิดการขยับเชื่อมโยงบูรณาการกองทุนภายในชุมชน เพื่อนำดอกผลมาเป็นกองทุนสวัสดิการ กรณีตัวอย่างรูปธรรมที่กลุ่มออมทรัพย์เป็นฐานในการจัดสวัสดิการมีค่อนข้างหลากหลาย เช่น เครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์ จังหวัดสงขลา (คลองเปยะ นาหว้า น้ำขาว คูเต่า ฯลฯ) เครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด เครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์ จังหวัดจันทบุรี ศูนย์รวมน้ำใจธนาคารหมู่บ้าน จังหวัดพะเยา กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านขาม จังหวัดชัยภูมิ

2. การจัดสวัสดิการชุมชนจากรูปแบบ “ออมวันละบาท” และกองทุนสัจจะวันละบาท เป็นรูปแบบการจัดสวัสดิการที่ใช้แนวคิดสัจจะวันละบาท ทำสวัสดิการในชุมชน เช่น กองทุนสวัสดิการชุมชนวันละบาท ตำบลศรีสุทโธ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

3. การจัดสวัสดิการชุมชนจากฐานศาสนา เป็นรูปแบบการจัดสวัสดิการที่ใช้หลักคำสอนทางศาสนาและผู้นำศาสนาทั้งพุทธ คริสต์ อิสลาม เป็นฐานด้านการจัดสวัสดิการทั้งทางกายและ

จิตวิญญาณ เช่น การใช้หลักชาภาดให้การดูแลคน 8 ประเภทตามหลักศาสนาอิสลาม ทำให้คนในชุมชนทุกระดับได้ช่วยเหลือ แบ่งปันเกื้อกูลกันด้วยระบบการจัดเก็บชาภาด ที่นับว่าเป็นการจัดการเงินที่ก่อให้เกิดสมดุลขึ้นในชุมชน เช่น ธนาคารชุมชนตำบลควนโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดสตูล เป็นต้น

4. การจัดสวัสดิการชุมชนจากฐานกองทุนผู้สูงอายุ เป็นรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนที่มีครอบครัว ชุมชนเป็นผู้จัดการในการจัดบริการสังคมให้กับผู้สูงอายุ สร้างเครือข่ายของผู้สูงอายุ โดยใช้เงินกองทุนเป็นเครื่องมือ มีเป้าหมายให้ผู้สูงอายุเป็นผู้คิด ผู้จัดการและรับประโยชน์ โดยมีบริการสำคัญๆ เช่น ศูนย์บริการผู้สูงอายุในชุมชน การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ การรวมกลุ่มสร้างงานของผู้สูงอายุ เป็นต้น โดยมีตัวอย่างกองทุนสวัสดิการชุมชน เช่น กองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ กองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุ จังหวัดอ่างทอง กองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุดอกแก้ว จังหวัดสระแก้ว โครงการสวัสดิการผู้สูงอายุ จังหวัดลำปาง เป็นต้น

5. การสวัสดิการชุมชนจากฐานการช่วยเหลือคนจนและผู้ด้อยโอกาส เป็นรูปแบบการจัดสวัสดิการที่ริเริ่มจากการแก้ไขปัญหาความยากจนที่ต่อมาได้ขยับสู่การจัดสวัสดิการเพื่อดูแลกัน เช่น กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

6. การจัดสวัสดิการชุมชนจากฐานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เป็นรูปแบบการจัดสวัสดิการที่ชุมชนเป็นผู้จัดการป่า ชายฝั่ง แหล่งน้ำ พื้นฟูทรัพยากรให้อุดมสมบูรณ์ ทำให้มีความมั่นคงด้านอาหาร ใช้ป่าเป็นเครื่องมือในการจัดสวัสดิการชุมชน ทำให้เกิดการรวมคน เกิดการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน เช่น พื้นที่ทุ่งยาว จ.ลำพูน ป่าชุมชนบ้านโคกพยอม อำเภอละงู จังหวัดสตูล เป็นต้น

7. การจัดสวัสดิการชุมชนจากฐานชุมชนเมือง เป็นรูปแบบการจัดสวัสดิการที่เชื่อมโยงกับการจัดการเรื่องบ้านมั่นคง จากเรื่องบ้าน การมีที่อยู่อาศัย มีอาชีพ ก็เชื่อมโยงดูแลกันด้วยระบบสวัสดิการชุมชน เช่น สวัสดิการชุมชนบ้านมั่นคง เทศบาลเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น สวัสดิการชุมชนบ้านมั่นคงเครือข่ายคลองบางบัว บางเขน จังหวัดกรุงเทพฯ เป็นต้น

8. การจัดสวัสดิการชุมชนจากฐานชุมชนจังหวัด เป็นรูปแบบการจัดสวัสดิการที่ขยายผลครอบคลุมดูแลกันในระดับจังหวัด จากหลายตำบลจนเป็นจังหวัด ก่อให้เกิดการจัดการตนเองของชุมชนที่บูรณาการทุน บูรณาการองค์กรชุมชน เช่น กองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดสงขลา เครือข่ายองค์กรสวัสดิการชุมชน จังหวัดลำปาง เป็นต้น (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน คู่มือการดำเนินการ โครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน พุทธศักราช 2552)

ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้พัฒนาการจัดรูปแบบของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน โดยกำหนดรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนไว้ 5 รูปแบบ ได้แก่ การจัดสวัสดิการชุมชนจากฐานองค์กรการเงินชุมชน การจัดสวัสดิการชุมชนจากฐานการผลิตและธุรกิจชุมชน การจัดสวัสดิการ

ชุมชนจากฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดสวัสดิการชุมชนจากฐานอุดมการณ์/ศาสนา และการจัดสวัสดิการชุมชนจากฐานผู้ยากลำบาก โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การจัดสวัสดิการชุมชนจากฐานองค์กรการเงินชุมชน เป็นการจัดสวัสดิการในรูปแบบการออม เพื่อให้เกิดแหล่งเงินทุนหมุนเวียนและจัดสรรกำไร/เงินที่สะสมเพื่อเป็นสวัสดิการแก่สมาชิกในชุมชนถือเป็นการสร้างวินัยในการออมเพื่อให้ได้สวัสดิการ เช่น กลุ่มออมทรัพย์สัจจะวันละบาท

2. การจัดสวัสดิการชุมชนจากฐานการผลิตและธุรกิจชุมชน เป็นการจัดสวัสดิการในรูปแบบการลดการพึ่งพาจากภายนอก เพิ่มมูลค่าการผลิต ใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมในการทำมาหากินที่สั่งสมมายาวนาน ใช้ผลกำไรและการลดรายจ่ายมาเป็นสวัสดิการ เช่น กองทุนสวัสดิการโรงสีชุมชน

3. การจัดสวัสดิการชุมชนจากฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นการจัดสวัสดิการโดยชุมชนเป็นผู้จัดการ หลายชุมชนได้หันมาอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ความอุดมสมบูรณ์กลับคืนมา ทำให้ชุมชนมีแหล่งอาหารที่มั่นคงสามารถลดรายจ่าย สร้างรายได้ให้เกิดขึ้นได้ รวมทั้งเป็นกองทุนที่จะกลับคืนมาเป็นค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้ยั่งยืนต่อไป เช่น สหกรณ์ชาสมุนไพร กลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหม กลุ่มป่าชุมชน

4. การจัดสวัสดิการชุมชนจากฐานอุดมการณ์/ศาสนา การใช้หลักคำสอนทางศาสนาและผู้นำศาสนา ทั้งพุทธ คริสต์ อิสลาม เป็นฐานด้านการจัดสวัสดิการทั้งกายและจิตวิญญาณ เช่น การใช้หลักชาวกาตของศาสนาอิสลาม

5. การจัดสวัสดิการชุมชนจากฐานผู้ยากลำบาก เป็นสวัสดิการจากสมาชิกในชุมชนที่จัดสวัสดิการให้กับกลุ่มผู้ยากไร้ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการสนับสนุนงบประมาณกองทุนเพื่อสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดสวัสดิการผู้ยากลำบาก ซึ่งสามารถจำแนกรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนได้เป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ การจัดในลักษณะกองทุนสงเคราะห์ ส่วนใหญ่เป็นองค์กรชุมชนที่ทำงานในเชิงสงเคราะห์อยู่แล้ว เช่น กองทุนผู้ติดเชื้อเอดส์ การจัดในลักษณะกองทุนสงเคราะห์ร่วมกับกองทุนหมุนเวียน ลักษณะเป็นการจ่ายเงินสงเคราะห์รายเดือน ซึ่งจะหมดไปถ้าไม่มีการเพิ่มเติมเหมือนกับประเภทกองทุนหมุนเวียน ส่วนใหญ่เป็นการสนับสนุนทุนอาชีพ ซึ่งคืนเงินต้นไว้ที่กองทุนเดิม ส่วนดอกเบี้ยเพิ่มในกองทุนสงเคราะห์เพื่อช่วยเหลือผู้ยากลำบากรายต่อไป และการสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชน เป็นการสมทบอัตรา 1:1 ตามวงเงินกองทุนสวัสดิการกลุ่มออมทรัพย์ที่มีอยู่เดิม โดยมีเงื่อนไขว่าใช้เฉพาะดอกเบี้ยที่เกิดขึ้น และต้องรับผิดชอบสวัสดิการของผู้ด้อยโอกาสที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์

อัญชลี มีมุข คอนวิชา (2550 : น. 41-43) กล่าวว่า การจัดสวัสดิการชุมชนมี 7 รูปแบบ ได้แก่ การจัดสวัสดิการจากฐานองค์กรการเงินชุมชน การจัดสวัสดิการชุมชน จากฐานการผลิต/ธุรกิจชุมชน การจัดสวัสดิการ จากฐานทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม การจัดสวัสดิการจากฐานอุดมการณ์/ศาสนา

การจัดสวัสดิการจากฐานชุมชนเมือง การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ และการจัดสวัสดิการผู้ยากลำบาก โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การจัดสวัสดิการชุมชนจากฐานองค์กรการเงินชุมชน กลุ่มออมทรัพย์หรือองค์กรการเงินชุมชนเป็นพื้นฐานสำคัญในการจัดสวัสดิการชุมชน การที่ชุมชนมีกองทุนหรือเงินออมของตนเองทำให้ชุมชนสามารถริเริ่มคิดรูปแบบการจัดสวัสดิการของตนเองได้อย่างหลากหลาย และสอดคล้องกับปัญหาความต้องการของชุมชนนั้น องค์กรการเงินของชุมชนบางประเภทตั้งมาโดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างสวัสดิการโดยเฉพาะหรืออาจกล่าวได้ว่า “เงินเป็นเครื่องมือ เป้าคือสวัสดิการชุมชน”

2. การจัดสวัสดิการชุมชนจากฐานการผลิต/ธุรกิจชุมชน จากพื้นฐานภูมิปัญญาดั้งเดิมในการทำมาหากินเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ งานหัตถกรรม ทอผ้า การแปรรูปอาหาร ฯลฯ ที่ส่งสมกันมายาวนาน ประกอบกับการได้มีโอกาสไปดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสนับสนุนส่งเสริมของหน่วยงานทำให้ชุมชนหลายแห่งสามารถจัดสวัสดิการจากฐานการผลิตภายในชุมชนหรือจากกลุ่มที่รวมตัวกันทำธุรกิจชุมชนได้

3. การจัดสวัสดิการชุมชนจากฐานทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติเป็นที่มาของแหล่งอาหารและฐานปัจจัยสี่ของชุมชน การที่หลายชุมชนหันมาอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ชุมชนมีแหล่งอาหารที่มั่นคง สามารถลดรายจ่ายและสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นได้ รวมทั้งเป็นกองทุนที่จะกลับคืนมาเป็นค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาทรัพยากรให้ธรรมชาติให้ยั่งยืนต่อไป

4. การจัดสวัสดิการชุมชนจากฐานอุดมการณ์/ศาสนา คำสอนและสถาบันทางศาสนา มีบทบาทสำคัญในการจัดสวัสดิการสังคม ซึ่งได้มีการนำคำสอน แนวปฏิบัติตามหลักศาสนาต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการจัดสวัสดิการมากขึ้น

5. การจัดสวัสดิการชุมชนจากฐานชุมชนเมือง สวัสดิการที่สำคัญของชาวชุมชนแออัดคือเรื่องที่อยู่อาศัย การที่คนในชุมชนแออัดมีความไม่มั่นคงในที่อยู่อาศัยก็เป็นการขาดสวัสดิการที่เป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ ปัจจุบันชุมชนแออัดจำนวนมากได้มีการรวมกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยได้แก่การพัฒนาสภาพแวดล้อม การจัดการขยะโดยชุมชน การจัดการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัย เป็นต้น

6. การจัดสวัสดิการชุมชนจากฐานผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุตั้งแต่ช่วงปี 2541 กองทุนเพื่อสังคม ได้สนับสนุนการจัดสวัสดิการผู้ยากลำบากโดยฐานชุมชน ซึ่งผู้สูงอายุก็เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเป้าหมายนี้ การที่ชุมชนเป็นผู้วางแผนคัดเลือกผู้สูงอายุที่อยู่ในข่ายที่ได้รับความช่วยเหลือกิจกรรมทั้งด้านการสงเคราะห์ และการพัฒนาผู้สูงอายุได้หลากหลายขึ้นจากรูปธรรมดังกล่าว ทำให้ชุมชนและผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุระดับชุมชน/เครือข่าย ได้พัฒนาไปสู่การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุทั้งระบบได้กว้างขวางขึ้น

7. การจัดสวัสดิการชุมชนจากฐานผู้ยากลำบาก โดยเครือข่ายองค์กรชุมชน สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม (SIF) สนับสนุนงบประมาณ ซึ่งสามารถจำแนกรูปแบบการจัดสวัสดิการองค์กรชุมชนได้เป็น 3 รูปแบบ คือ การจัดในลักษณะกองทุนสงเคราะห์ การจัดในลักษณะกองทุนสงเคราะห์ร่วมกับกองทุนหมุนเวียนและการสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชน

2.4 องค์ประกอบเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชน

2.4.1 ภาวะผู้นำ (โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับอำเภอ : กรณีศึกษาอำเภอปากพนัง จังหวัดพัทลุง ; สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 12. 2550)

ภาวะผู้นำ หมายถึง พฤติกรรมส่วนตัวของบุคคลหนึ่งที่จะชักนำกิจกรรมของกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน (Yukl. 1988 : น. 2) เป็นความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลระหว่างผู้นำ และผู้ตาม ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน (Dart.1995 : น. 5) เป็นความสามารถที่จะสร้างความเชื่อมั่นและให้การสนับสนุนบุคคลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการ (Du Brin.1998 : น. 2 อ้างถึงในรังสรรค์ ประเสริฐศรี.2544 : น. 1-31; ขนิษฐา. 2550)

ความสำคัญของผู้นำ

ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยบ่งชี้ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของกลุ่มงาน / องค์การชุมชนและประเทศชาติ ผลลัพธ์ที่ได้จากภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ย่อมทำให้เกิดสิ่งต่อไปนี้ (รังสรรค์ ประเสริฐศรี. 2544: น. 20; สัญญา สัญญาวิวัฒน์.2540: น. 17)

1. การบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม (Group goal)
2. การดำรงอยู่ของกลุ่ม (Group survival)
3. ความเจริญเติบโตของกลุ่ม(Group growth)
4. การเตรียมพร้อมของกลุ่ม(Group preparedness)
5. ความสามารถของกลุ่ม(Group capacity)
6. ความพึงพอใจของผู้ได้บังคับบัญชาที่มีต่อการบริหารเป้าหมายของกลุ่ม
7. สภาพความเป็นอยู่ที่ดีของกลุ่ม(Well- being)
8. การพัฒนาสมาชิกของกลุ่ม(Development group members)
9. การธำรงสถานภาพ (status) ของผู้นำกลุ่ม

คุณสมบัติของผู้นำยุคใหม่

นักพัฒนาชุมชนควรช่วยสร้างและพัฒนาคุณสมบัติของผู้นำชุมชนให้สามารถเป็นแกนนำ ในการสร้างและพัฒนาสภาะผู้นำร่วมของชุมชนที่จะเอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านต่อไป คุณสมบัติที่ควรสร้างและพัฒนาให้เกิดขึ้น ได้แก่ (ขนิษฐา กาญจนรังสีนนท์.2550.)

1. ความสามารถในการพัฒนาและจูงใจคนในชุมชน
2. ความสามารถในการนำการสนทนาและแก้ไขปัญหของชุมชนดำเนินกิจกรรมพัฒนา
3. ความสามารถในการมองเห็นความแตกต่างและจัดการกับความแตกต่างของความคิดเห็นและวิธีการทำงานของสมาชิกในชุมชน
4. ความสามารถในการแก้ไขปัญหความขัดแย้ง
5. ความสามารถในการฟัง คิดวิเคราะห์ ความสามารถในการกำหนดและการกระจายความรับผิดชอบ ความสามารถในการแก้ไขปัญหและมองหาโอกาสใหม่ ๆ ทางเลือกใหม่ ๆ ความสามารถในการกำหนดวิสัยทัศน์ความมุ่งมั่นและจิตสำนึกสาธารณะ

ภารกิจของผู้นำชุมชนยุคใหม่

ขนิษฐา กาญจนรังสีนนท์ (2550) ได้กล่าวถึง ภารกิจของผู้นำชุมชนสมัยใหม่ว่าเป็น การสร้างความเปลี่ยนแปลงที่ได้ผลและยาวนาน การเปลี่ยนแปลงจะประสบความสำเร็จก็ต่อเมื่อมีการกำหนดเป้าหมาย มีหลักคิดในการทำงานที่ชัดเจน และสามารถระดมความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องได้อย่างกว้างขวาง ภารกิจของผู้นำสมัยใหม่ไม่ใช่เป็นการคิดและนำทางเพียงคนเดียวแต่ต้องสื่อสาร กระตุ้นการมีส่วนร่วม และกระจายความรับผิดชอบด้วย ซึ่งสามารถจำแนกภารกิจของผู้นำสมัยใหม่ ได้ดังนี้

1. ประเมินสถานการณ์ ผู้นำต้องระบุให้ได้ว่าจะอะไร คือปัญหาหลักที่ชุมชนเผชิญอยู่ พิจารณาถึงอนาคตที่เป็นไปได้ว่ามีทางเลือกที่ทาง โอกาสจะล้มเหลวมีบ้างหรือไม่รวมทั้งประเมินความต้องการของชุมชนที่จะเปลี่ยนแปลง และเริ่มติดตั้งศักยภาพที่พร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งอาจอยู่ในรูปของการปรับปรุง หรือปรับรื้อระบบใหม่ การฝึกอบรมสมาชิกทั้งในด้านทักษะและทัศนคติที่จำเป็นต่อการตอบสนองการเปลี่ยนแปลง

2. นักการเปลี่ยนแปลง ผู้นำต้องเลือกคนที่เหมาะสมสำหรับภารกิจที่จะทำ นำคนที่เลือกมาสร้างทีมให้สามารถทำงานร่วมกันเป็นทีมให้ได้ สื่อสารความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงให้สมาชิกทราบโดยทั่วถึง ซึ่งอาจต้องเป็นการสื่อสารซ้ำแล้วซ้ำอีก เพื่อสร้างความรู้สึก ความเข้าใจ และความมุ่งมั่นร่วมในหมู่สมาชิก

3. ทำระบบหรือจัดโครงสร้างองค์กรที่เอื้อต่อความคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมการทำงานของทีมงานขนาดเล็ก คล่องตัว สร้างสภาวะแวดล้อมให้เอื้อต่อการสร้างความเชื่อมั่นในตนเองและกล้าแสดงออกของสมาชิก ประมวลความคิดของสมาชิกเข้าด้วยกัน โดยไม่ตัดความคิดของใครทิ้งไป เพราะอาจทำให้ผู้เสนอความคิดเสียความรู้สึกและไม่อยากจะเข้าร่วมทำกิจกรรมด้วยอีกต่อไป

4. สร้างความสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิก คอยตรวจตราเฝ้าระวังความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกที่ร่วมทำงาน ไม่ให้เกิดความขัดแย้งแตกหักอาจต้องมีการจัดกิจกรรมบางอย่างเพื่อกระชับความสัมพันธ์ หรือทำให้คนร่วมงานมีทัศนคติสร้างสรรค์ทางบวกและเข้าใจซึ่งกันและกัน

5. สนับสนุนความรู้สึกเป็นเจ้าของงานให้กับสมาชิก การปลดปล่อยพลังสร้างสรรค์ของสมาชิกระหว่างทำงานร่วมกันเป็นสิ่งจำเป็นในการทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของผู้นำต้องสนับสนุนให้สมาชิกตัดสินใจเองและรับผิดชอบงานของชุมชนอย่างอิสระเต็มที่ โดยผู้นำเป็นผู้สนับสนุนทรัพยากรคำแนะนำ และอื่นๆตามความจำเป็น

6. ทำให้สมาชิกทุกคนเป็นวีรบุรุษ การยอมรับ การให้รางวัลและการเฉลิมฉลองความสำเร็จเป็นภารกิจที่ผู้นำต้องไม่ละเลยที่จะกระทำ เพราะภารกิจนี้นอกจากจะแสดงให้เห็นว่าผู้นำให้เกียรติสมาชิกและชื่นชมในผลงานของสมาชิกแล้ว ยังเป็นเครื่องมือในการเสริมแรงให้สมาชิกเกิดความเชื่อมั่นในตนเองและมีความผูกพันกับชุมชนมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

มาตรฐานผู้นำชุมชน

กรมการพัฒนาชุมชน ได้กำหนดมาตรฐานผู้นำชุมชนเพื่อปฏิรูประบบราชการตามยุทธศาสตร์และพระราชกฤษฎีกา การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ซึ่งประกอบด้วยภาวะผู้นำ 3 ด้าน 15 องค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. ด้านการบริหารตนเอง (Self Management)

1.1 บุคลิกภาพดี มีตัวชี้วัด ดังต่อไปนี้

- มีทักษะในการพูด พูดจาสุภาพอ่อนน้อม สามารถสื่อสารให้ผู้ฟังเข้าใจได้ดี
- ความเชื่อมั่นในตนเอง เช่น กล้าแสดงความคิดเห็นในที่ชุมชน
- วางตัวเหมาะสม มีสัมมาคารวะ

1.2 มีความรู้ความสามารถ มีตัวชี้วัดดังนี้

- ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานที่สุจริตและเป็นแบบอย่างที่ดี
- สามารถถ่ายทอดประสบการณ์ให้แก่ชุมชนได้ดีเช่น นำสิ่งที่รู้เล่าสู่ชุมชนให้เข้าใจ
- มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาตามสถานการณ์ เช่น เมื่อเกิดเหตุการณ์/ภาวะ

คับขัน สามารถคลี่คลายไปในทางที่ดี

- มีความสามารถเป็นที่ปรึกษาของชาวบ้านได้
- มีความใฝ่รู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เช่นแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและเข้ารับการ

ฝึกอบรมต่าง ๆ ติดตามข่าวสารบ้านเมือง

1.3 มีคุณธรรม ศีลธรรม มีวินัยในตนเอง

2. ด้านการบริหารงาน(Performance Management) ได้แก่ สมรรถภาพ ประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพในด้านต่อไปนี้

2.1 การวางแผนยุทธศาสตร์

2.2 การแก้ไขปัญหา

2.3 การบริหารงบประมาณ การเงิน การบัญชี

2.4 การพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง

2.5 การควบคุมและประเมินผล

2.6 การสร้างและพัฒนาทีมงาน

2.7 ความรับผิดชอบต่องาน

3. การนำด้านสังคม(Social Management) ได้แก่ การมีคุณลักษณะ ดังนี้

3.1 มีมนุษยสัมพันธ์

3.2 ความเป็นประชาธิปไตย

3.3 ประสานงานที่ดี

3.4 การเป็นที่ปรึกษาได้ดี

จะเห็นได้ว่าผู้นำชุมชน ควรเป็นผู้มีภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับยุคสมัย การเป็นผู้นำชุมชนที่ปรารถนา ไม่ได้มีหน้าที่เพียงบริหารให้โครงการต่างๆของหมู่บ้านให้ลุล่วงไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการเท่านั้น แต่ยังต้องส่งเสริมสนับสนุนประชาชนให้สามารถพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยการกระทำร่วมกันของคนในชุมชน ชุมชนจะเข้มแข็งได้ หากผู้นำส่งเสริมให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการนำผู้นำชุมชนที่มีประสิทธิภาพ คือ ผู้นำที่ทำให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานได้มาก หรือการสร้างภาวะผู้นำให้เกิดขึ้นกับชาวบ้านให้ มากที่สุดนั่นเอง

2.4.2 ชุมชนเข้มแข็ง

ความหมายและลักษณะ

ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนต่างๆของเมืองหรือชนบทรวมตัวกันเป็น “องค์กรชุมชน” โดยมีการเรียนรู้ การจัดการและการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของชุมชนแล้วถึงได้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนตลอดจนมีผลกระทบสู่ภายนอกชุมชนที่ดีขึ้นตามลำดับ โดยจะเรียกชุมชนนี้ว่า กลุ่ม ชุมม สหกรณ์ บริษัทองค์กรชาวบ้านเครือข่ายหรืออื่นๆที่มีความหมายแสดงถึงการร่วมมือช่วยเหลือกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันและด้วยความเอื้ออาทรต่อชุมชนอื่นๆในสังคมด้วย (ธีระพงษ์ แก้วหาญ. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://std.kku.ac.th/4830801646/Website/page2.html> . 27 มกราคม 2555)

ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง ชุมชนที่มีลักษณะดังนี้

1. ชุมชนมีการแก้ไขปัญหาและสร้างสรรค์สิ่งดี หมายถึง สมาชิกของชุมชนร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้และ/หรือสร้างสรรค์สิ่งดีงามในด้านต่างๆ ในชุมชน

2. ชุมชนมีความเป็นปึกแผ่น หมายถึง สมาชิกของชุมชนมีความผูกพันและความสัมพันธ์ที่ดี มีความสามัคคีและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน สมาชิกเห็นประโยชน์ของกลุ่มมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

3. ชุมชนพึ่งตนเองได้ หมายถึง สมาชิกชุมชนสามารถร่วมกันตัดสินใจในการดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนด้วยตนเองโดยอิสระปราศจากการควบคุมบังคับจากภายนอก และมีอำนาจต่อรองกับภายนอกชุมชน

4. ชุมชนมีผู้นำตามธรรมชาติ หมายถึง มีผู้นำเกิดขึ้นในขณะที่เกิดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง(กรมการพัฒนชุมชน . (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.chumchon.cdd.go.th> . 27 มกราคม 2555)

เสรี พงศ์พิศ (2552 , น.136-137) ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง ชุมชนที่พึ่งตนเองได้ ซึ่งมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ ได้แก่

1. เป็นชุมชนเรียนรู้และพร้อมที่จะเรียนรู้ ไม่รอสูตรสำเร็จในการแก้ไขปัญหา ไม่นั่งรอความช่วยเหลือจากรัฐหรือภายนอก แต่ร่วมกันค้นหาทางออก จากปัญหาและพัฒนาศักยภาพของตนเอง
2. เป็นชุมชนที่ตัดสินใจได้อย่างเป็นอิสระ โดยเป็นอิสระจากการถูกรอบงำจากคน สถาบันหรือองค์กรอื่น ไม่ว่าจะเป็นนักการเมือง พ่อค้า นักวิชาการ เอ็นจีโอ สามารถตัดสินใจด้วยข้อมูลและความรู้ที่ได้ศึกษาค้นหามาไม่ใช่เพราะคนอื่นบอกกล่าวหรือให้คำแนะนำ ซึ่งเมื่อเกิดผิดพลาดขึ้นคนเสียหายไม่ใช่คนแนะนำ แต่เป็นชาวบ้าน คนแนะนำไม่เคยรับผิดชอบอะไรเลย
3. เป็นชุมชนที่จัดการ “ทุน” ของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ ทุนไม่ได้หมายถึงเงินเพียงอย่างเดียวแต่มีอะไรที่มากกว่าเงิน เช่น ทุนทรัพยากร ทุนความรู้ภูมิปัญญา ทุนโคกทรัพย์ และทุนทางสังคม ทำให้มีรากฐานมั่นคง มีหลักประกันชีวิต ที่ไม่ได้ฝากชีวิตไว้กับธุรกิจการค้าของชุมชนซึ่งมักไม่มีความรู้ความชำนาญ แต่ฝากไว้กับระบบเศรษฐกิจชุมชนที่มั่นคงและพอเพียง
4. เป็นชุมชนที่มีธรรมาภิบาล โปร่งใสตรวจสอบได้ ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การดำเนินงาน เพื่อประโยชน์สุขแก่ส่วนรวม สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ด้วยสันติวิธีและวิถีแห่งภูมิปัญญา

วรวิทย์ อวิรุทธวรกุล และ ชีรพงษ์ มาลัยทอง (2550) ได้กล่าวว่า ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง ชุมชนที่มีการรวมตัวกันเป็นปึกแผ่น มีศักยภาพในการพึ่งตนเองและการเรียนรู้ในระดับสูง มีองค์กรในชุมชน กลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลง และภาคีเครือข่ายการพัฒนาที่เข้มแข็งของชุมชน รวมทั้งมีความสามัคคี เอื้ออาทร อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และธำรงไว้ซึ่งคุณค่าของประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน /ท้องถิ่นหรือเอกลักษณ์ความเป็นไทยได้อย่างต่อเนื่อง มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ชุมชนพึ่งตนเองได้ หมายถึง ชุมชนที่มีการรวมตัวกันอย่างมั่นคงเป็นปึกแผ่น สามารถพึ่งพิงตนเองทางเศรษฐกิจทรัพยากร และภูมิปัญญาของชุมชนได้เป็นหลัก มีกลุ่มผู้นำ องค์กรในชุมชน และกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนหรือภาคีเครือข่ายการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

2. ชุมชนเกื้อกูลกัน คือ ชุมชนที่มีความรัก ความเอื้ออาทร ความสามัคคี และมีจิตสำนึก ห่วงหาความ เป็นชุมชนของตนร่วมกัน

3. การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง คนในชุมชนได้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ด้วยความผูกพัน และมีอิสระเพื่อแก้ไขปัญหา หรือพัฒนาความเป็นอยู่ของชุมชน หรือรักษาคุณค่าของประเพณีวัฒนธรรม และภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน /ท้องถิ่นหรือเอกลักษณ์ความเป็นไทยให้ดีขึ้นและอย่างต่อเนื่อง กับกลุ่มต่างๆในชุมชน

2.4.3 แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่าย

ในช่วงทศวรรษที่ 1970 เป็นต้นมา แนวคิดเรื่อง “เครือข่าย” ได้รับความนิยมและแพร่หลายทั้งในแวดวงงานพัฒนาและภาคธุรกิจ ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากสาเหตุ 3 ประการ คือการแข่งขันใหม่ (New completion) ในยุคการค้าใหม่ ทำให้ไม่สามารถใช้โครงสร้างและการบริหารจัดการแบบเก่าซึ่งเป็นแบบอำนาจลำดับชั้น (Hierarchical) ได้อีกต่อไป อำนาจแนวดิ่งไม่อาจนำองค์กรไปสู่เป้าหมายในยุคใหม่ได้ ต้องปรับความสัมพันธ์ให้เป็นแนวนอน ให้เป็น “เครือข่าย” ประการที่สอง ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีข่าวสาร (IT) ทำให้องค์กรสามารถปรับตัวเอง มีปฏิสัมพันธ์กับองค์กรอื่น ๆ ได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพและประการสุดท้ายความก้าวหน้าทางวิชาการที่ก่อให้เกิดเครื่องมือในการวิเคราะห์โครงสร้างสังคมในลักษณะที่เป็นเครือข่าย และองค์กรต่าง ๆ ล้วนมีลักษณะเป็นเครือข่ายทั้งภายในตัวมันเองและในความสัมพันธ์กับองค์กรภายนอก ด้วยเหตุนี้คำว่า “เครือข่าย” จึงถูกนำไปใช้ในทุกวงการ ซึ่งมีผลทำให้การนิยามความหมายของเครือข่ายมีความหลากหลายตามไปด้วย แต่ไม่ว่าจะถูกนำไปประยุกต์ใช้ในวงการใดก็ตาม ก็มักจะมีนัยสำคัญเกี่ยวข้องกับความหมายตามรูปศัพท์เดิมอยู่เสมอ นั่นคือ การเชื่อมต่อ/เชื่อมโยง ความสัมพันธ์ และการติดต่อสื่อสาร ภายใต้วัตถุประสงค์หรือข้อตกลงอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันอย่างเป็นระบบอย่างมีเป้าหมาย ซึ่งทำให้การเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายเท่ากับการเชื่อมโยงหลาย ๆ ระบบย่อยให้รวมกันขึ้นมาใหม่เป็นอีกหนึ่งระบบของหน่วยสมาชิกทุกหน่วยที่เข้ามารวมกัน

■ องค์ประกอบของเครือข่าย

เครือข่ายมีความแตกต่างไปจากกลุ่ม/องค์กร กล่าวคือ กลุ่มหรือองค์กรมีลักษณะเป็นการเชื่อมโยงของปัจเจกบุคคลที่มีการรวมตัวกันอย่างใกล้ชิดกว่า มีเอกลักษณ์และปรัชญาการทำงานที่ชัดเจน ขณะที่เครือข่ายจะเป็นการเชื่อมโยงสายสัมพันธ์อย่างหลวม ๆ ของปัจเจกบุคคล กลุ่ม องค์กร และสถาบัน โดยที่สมาชิกในเครือข่ายเข้าร่วมกิจกรรมตามความเหมาะสม ภายใต้กฎเกณฑ์หรือเป้าหมายร่วม และมีการปฏิบัติโดยไม่สูญเสียเอกลักษณ์และปรัชญาในการทำงานขององค์กรตนเองจากการเข้าร่วมเครือข่าย โดยควรมีองค์ประกอบที่สำคัญ ๆ คือ

- สมาชิกของเครือข่าย
- การรับรู้มุมมองร่วมกัน
- การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน
- การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน/การให้ประโยชน์ต่างตอบแทน
- การมีส่วนร่วมของสมาชิกอย่างกว้างขวาง
- กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน
- การพึ่งพิงร่วมกัน
- การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน/การทำกิจกรรมร่วมกัน

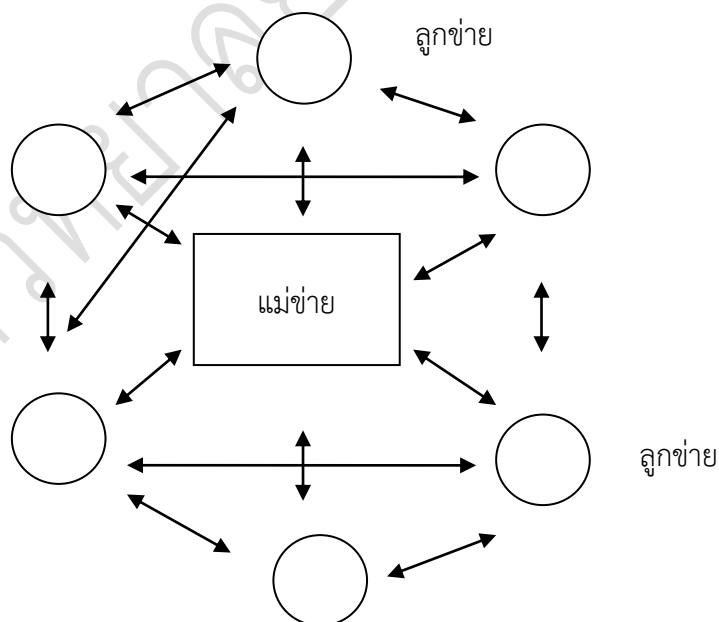
- ระบบความสัมพันธ์และการสื่อสาร

ความรู้เรื่ององค์ประกอบของเครือข่ายนั้น นอกจากจะช่วยในการพิจารณาแยกแยะว่าเครือข่ายใดมีลักษณะของเครือข่ายที่แท้จริงหรือไม่แล้ว ยังช่วยแสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่จำเป็นต้องมีเมื่อต้องการจะสร้างและพัฒนาเครือข่าย ตลอดจนปัจจัยที่จะมีผลต่อการเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายในอนาคตได้อีกด้วย

■ ประเภทของเครือข่าย

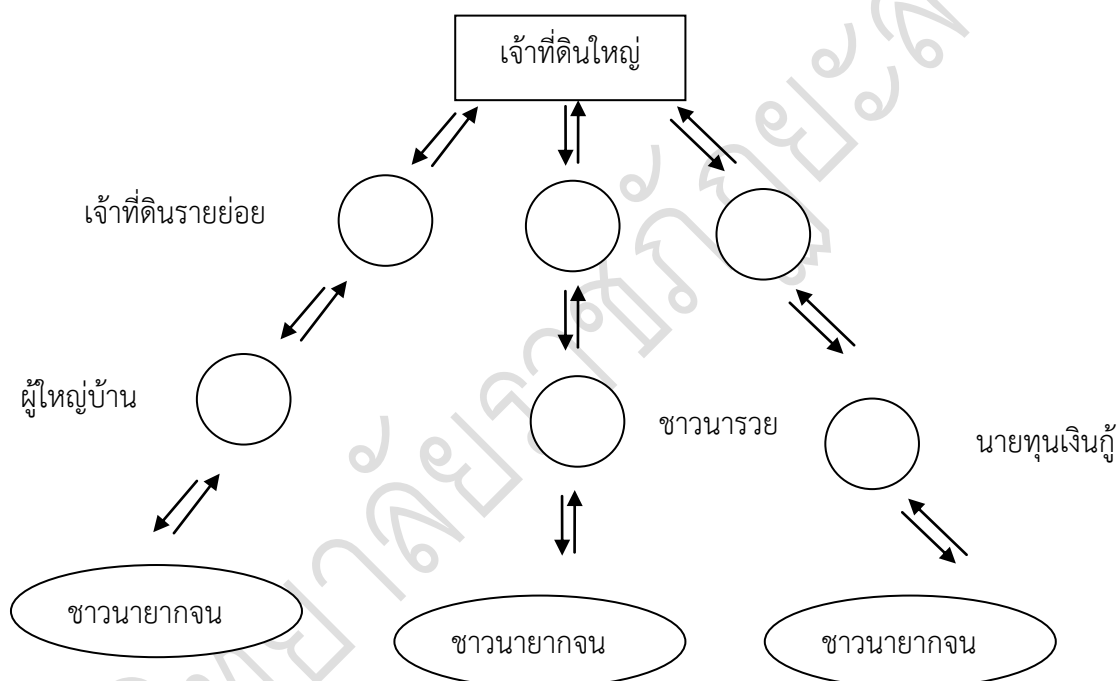
(กาญจนา แก้วเทพ, 2538 และเสรี พงศ์พิศ, 2548 อ้างถึงใน ประภาพรณ ออบอุ้น, 2552.)
ได้แบ่งประเภทของเครือข่ายออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. เครือข่ายแนวนอน (Horizontal network) เป็นเครือข่ายที่ฐานะและสถานภาพของคนในทุกกลุ่มที่เข้ามาเป็นเครือข่ายกันนั้น มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน การแลกเปลี่ยนทรัพยากรหรือบริการต่าง ๆ มีลักษณะช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ถ้อยทีถ้อยอาศัย เครือข่ายแบบแนวนอนนี้อาจจะเป็นการติดต่อกันเอง ระหว่างกลุ่ม 2 กลุ่ม ในกรณีที่ไม่ซับซ้อนนักโดยไม่ต้องมีตัวกลาง หรือในกรณีที่มีความซับซ้อนมากขึ้น มีหลายกลุ่มมากขึ้นก็อาจจะมีแม่ข่ายเป็นตัวประสานงานโดยสถานภาพของแม่ข่ายก็เสมอภาคเท่าเทียมกับคนอื่น ๆ ตัวอย่างของเครือข่ายในแนวนอน เช่น เครือข่ายเกษตรกร เครือข่ายนักพัฒนาองค์กรเอกชน หรือเครือข่ายนักวิจัย เป็นต้น แสดงได้ดังแผนภาพที่ 6

แผนภาพที่ 6 : แสดงเครือข่ายแบบแนวนอน

2. เครือข่ายแบบแนวดิ่ง (Vertical network) เป็นเครือข่ายที่ฐานะและสถานภาพของคนในแต่ละกลุ่มจะมีลำดับชั้นเรียงจากสูงไปหาลำดับต่ำ โดยฝ่ายผู้ที่อยู่ในลำดับสูงจะมีฐานะเป็นผู้อุปถัมภ์ และผู้ที่อยู่ข้างล่างก็มีฐานะเป็นผู้ได้อุปถัมภ์ และเมื่อผู้อุปถัมภ์ต้องการความร่วมมือบางอย่างจากผู้ได้อุปถัมภ์ก็สามารถจะระดมได้จากลูกข่ายของตน ส่วนผู้ที่อยู่ข้างล่างก็สามารถจะขอทรัพย์สินเงินทอง หรือบริการบางอย่าง เมื่อตนขาดแคลนได้ เป็นที่น่าสังเกตว่า การแลกเปลี่ยนระหว่างชั้นนี้มีลักษณะไม่เท่าเทียมกัน สำหรับตัวอย่างเครือข่ายแนวดิ่ง ได้แก่ เครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานของรัฐบาลกับชาวบ้าน องค์การพัฒนาเอกชนกับชาวบ้าน หรือนายจ้างกับลูกจ้าง แสดงได้ดังแผนภาพที่ 7

แผนภาพที่ 7 : แสดงเครือข่ายแบบแนวดิ่ง

■ ปัจจัยที่ทำให้การสร้างเครือข่ายไม่มั่นคง

ด้วยลักษณะธรรมชาติของเครือข่ายก็เช่นเดียวกับระบบชีวิตทั่วไป ที่มีช่วงเกิด ช่วงขยายเติบโต ช่วงแก่ และช่วงตาย และเมื่อรวมกับลักษณะเฉพาะของความเป็นเครือข่ายคือ มีโครงสร้างรูปแบบและการประสานงานอย่างหลวม ๆ ทำให้เครือข่ายโดยทั่วไปมีลักษณะอายุสั้น นอกจากนั้นก็ยัง ไม่มีคำตอบที่เป็นสูตรสำเร็จสำหรับการสร้างความมั่นคงยืนยาวให้แก่เครือข่ายแบบต่าง ๆ ได้ แต่กาญจนา แก้วเทพ (2538) เสนอว่าอาจใช้วิธีการศึกษาจากบทเรียนของกรณีตัวอย่างทั้งที่สามารถสร้างเครือข่ายได้อย่างมั่นคงยาวนาน รวมทั้งปัจจัยเงื่อนไขที่ทำให้การสร้างเครือข่ายไม่มั่นคง ดังนี้

- การที่สมาชิกเห็นแก่ผลประโยชน์ในวงจำกัด คือในกลุ่มพวกพ้องตนเองเท่านั้น
- สมาชิกไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องเปิดตัวออกไปสัมพันธ์กับภายนอก (ขาดการวิเคราะห์ความจำเป็นร่วมกัน)

- การจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนของความต้องการระหว่างตนเองกับผู้อื่นจะถือว่าความต้องการของตนเองเร่งด่วนกว่าผู้อื่นเสมอ

- การมองไม่เห็นว่าคุณภาพจำเป็นของผู้อื่นก็เป็นเสมือนความจำเป็นของตนเอง กล่าวคือขาดจิตใจแบบ “ใจเขาใจเรา”

- วิธีการจัดรูปแบบองค์กรนั้นมีผู้มีอำนาจคอยควบคุมกระบวนการตัดสินใจอยู่เพียงกลุ่มเดียว

- การจัดตั้งเครือข่ายนั้นดำเนินการอย่างเร่งรีบ ทำให้สมาชิกกลุ่มไม่เข้าใจทั้งวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินงาน

- คณะกรรมการและสมาชิกขาดทักษะในการบริหารองค์กร เช่น การตั้งกฎ ระเบียบ และการดำเนินการให้กฎระเบียบใช้งานได้จริง การจดบันทึกการประชุม การติดตามประเมิน ฯลฯ

ซึ่งสอดคล้องกับเสรี พงศ์พิศ (2548) ที่ระบุว่าเครือข่ายต่าง ๆ มักประสบปัญหาต่าง ๆ ดังนี้

- ขาดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน
- สมาชิกไม่เท่าเทียมกัน ทำให้บางคนบางกลุ่มครอบงำคนอื่น
- การครอบงำ บางองค์กรมีเงินมากกว่า มีผลงานมากกว่า มีอิทธิพลมากกว่าอาจจะครอบงำ

เครือข่าย

- การรวมศูนย์และความเป็นราชการ
- มีความแตกต่างกันมากเกินไปในหมู่สมาชิกเครือข่าย
- ขาดปัจจัยหรือทุน
- การใช้ทรัพยากรร่วมกันเพื่อผลประโยชน์ของตนเองมากกว่าส่วนรวม
- การสื่อสารผิด ๆ ในเครือข่าย เพราะข้อจำกัดทางภาษา วิธีการสื่อสาร เครื่องมือสื่อสาร
- การแข่งขันระหว่างเครือข่ายที่ประเด็นเรื่องการทำงานที่คล้ายกัน
- การแทรกแซงขององค์กรผู้ให้ทุน
- ขาดการติดตามประเมินผล
- ข้อจำกัดทางการเมือง โดยเฉพาะเครือข่ายระดับชาติและระหว่างชาติ

■ เงื่อนไขเบื้องต้นที่จำเป็นต่อการสร้างเครือข่ายให้มั่นคง

- ต้องมีการสร้างเงื่อนไขให้มีการติดต่อสื่อสารกันอยู่เสมอ
- ต้องมีการให้บริการและให้วัตถุประสงค์ช่วยเหลือกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเวลาที่มีวิกฤตการณ์

ในชีวิต

- ต้องมีการสร้างเครือข่ายด้านการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์อันเป็นเครือข่ายด้านการศึกษารเรียนรู้ควบคู่ไปกับเครือข่ายด้านการทำกิจกรรม ทั้งนี้เพื่อช่วยให้การพัฒนาความคิดก้าวหน้าตามไปกับการพัฒนากิจกรรม

- ควรมีการสร้างเครือข่ายในแนวตั้ง เพื่อหนุนช่วยเครือข่ายในแนวนอนเพื่อลดข้อจำกัดของเครือข่ายในแนวนอน

ซึ่งเงื่อนไขดังกล่าวสอดคล้องกับปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายหรือสิ่งสำคัญต่อความสำเร็จในการทำงานของเครือข่าย เช่น

- ความหลากหลายของสมาชิก
- การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้
- การสร้างระบบฐานข้อมูลของเครือข่ายที่เป็นระบบ
- การมีพันธะสัญญาที่หนักแน่นระหว่างกัน
- การพัฒนาอยู่ตลอดเวลา
- การเสริมพลังการทำงาน
- การเคลื่อนไหวของข้อมูลข่าวสารภายในเครือข่าย
- การมีศูนย์ประสานงาน (Hub) ที่หลากหลาย
- การมีผู้จัดการเครือข่าย (Network manager)
- การประสานงานในเชิงผลประโยชน์ต่างตอบแทนระหว่างสมาชิก
- ทุนทั้งจากภายในและภายนอกชุมชน
- การส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น แหล่งทุน สถาบันวิชาการ และกองทุน

สนับสนุนต่าง ๆ

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ไพศาล พรหมสิงห์ (2546) ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่ทำให้เกิดผลสำเร็จในการดำเนินงานกลุ่มสาระสมรรถภาพเพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต (วัดป่ายาง)” โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างสมาชิกและกรรมการกลุ่ม 2) เพื่อค้นหาแนวทางในการดำเนินงานกลุ่ม ให้เกิดประโยชน์กับสมาชิกได้อย่างแท้จริง 3) เพื่อพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการในการบริหารจัดการกลุ่ม ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา ได้แก่ ประชาชนและแกนนำชาวบ้านในบ้านป่ายาง หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจี่ อำเภอมือง

จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ทำให้กลุ่มดำรงอยู่และเติบโตก้าวหน้าตามลำดับมีอยู่ 8 ประการ คือ พี่เลี้ยง ระเบียบ กรรมการ สมาชิก ทะเบียนบัญชีการเงิน สวัสดิการ ธุรกิจกลุ่ม และการเชื่อมโยงเครือข่าย โดยมีจุดเด่นสำคัญ 3 ประการคือพี่เลี้ยง ระเบียบ และสวัสดิการ สำหรับแนวทางการพัฒนากลุ่มจะต้องถ่ายเทงานจากพระสุวรรณมาัยกรรมการ และสร้างการมีส่วนร่วมกับสมาชิกมากยิ่งขึ้น ซึ่งค่อย ๆ ดำเนินการตามลำดับ เพราะมีข้อจำกัดเรื่องความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ และเศรษฐกิจของกรรมการส่วนใหญ่ค่อนข้างลำบาก

วิภูฐา แก้วเกตุ (2550) ได้ศึกษาเรื่อง “การจัดสวัสดิการแบบบูรณาการในชุมชนโดยหุ้นส่วนการพัฒนาหลายฝ่าย ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลน้ำเกีฮ้น อําเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดน่าน” โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการให้และรับบริการสวัสดิการที่มีอยู่ในชุมชน 2) เพื่อศึกษาความสามารถในการจัดสวัสดิการตามลักษณะความต้องการสวัสดิการแบบบูรณาการในชุมชน 3) เพื่อศึกษาความสามารถในการเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาเพื่อจัดสวัสดิการแบบบูรณาการในชุมชน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลน้ำเกีฮ้นที่มีอายุ 15 – 65 ปี และบุคลากรของหน่วยงานในชุมชน ได้แก่ เจ้าหน้าที่อนามัย ครูในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนและบุคลากรของหน่วยงานในชุมชนมีส่วนร่วมในสวัสดิการแบบไม่เป็นทางการมากกว่าสวัสดิการแบบเป็นทางการ ซึ่งมีการจัดสวัสดิการด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา และด้านอาชีพ เป็นเรื่องสำคัญมาก่อน นอกจากนี้ยังมีความสามารถในการจัดสวัสดิการแบบบูรณาการตามความต้องการด้านการหนุนเสริมจิตใจมากกว่าด้านอื่น ๆ รองลงมาคือ ด้านการสนับสนุนทางสังคม การดูแลตัวบุคคล การดูแลเรื่องการอยู่อาศัย การหนุนเสริมซึ่งกันและกัน และการตรวจตราเฝ้าระวังภัย รวมทั้งยังมีความสามารถในการเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นแนวโน้มความเป็นไปได้ในอนาคตในการพัฒนาสวัสดิการที่มีอยู่ในชุมชนไปสู่การเป็นสวัสดิการแบบบูรณาการในชุมชน

ระพีพรรณ คำหอม (2551) ได้ศึกษาเรื่อง “รายงานการศึกษาการสังเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนา รูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับอำเภอ 12 พื้นที่” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สรุปคํานิยามหรือคําสําคัญที่เกี่ยวข้องกับโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนารูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับอำเภอ เพื่อให้ทุกพื้นที่ที่มีความเข้าใจในกรอบแนวคิด (Concept) ของงานวิจัยตรงกัน 2) ประมวลข้อมูล ความรู้ สิ่งท่ค้นพบจากการวิจัยของพื้นที่ศึกษา 12 พื้นที่ 3) สังเคราะห์กระบวนการ วิธีการของรูปแบบกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ได้จากการวิเคราะห์ เปรียบเทียบผลการศึกษาของ 12 พื้นที่ กับงานวิจัยอื่น ๆ ทั้งในประเทศและงานวิจัยของต่างประเทศที่จะนำมาสังเคราะห์เป็นบทเรียนสู่การปฏิบัติได้ 4) สร้างบทเรียนที่เกิดจากการพัฒนารูปแบบเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนโดยใช้แนวคิด ทฤษฎี เป็นกรอบในการวิเคราะห์ 5) ข้อเสนอเชิงนโยบายด้านสวัสดิการชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งสามารถนำไปสู่การปฏิบัติของชุมชน องค์การปกครองส่วน

ท้องถิ่น ภาคราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการศึกษาประมวลสิ่งที่ค้นพบจากโครงการวิจัยของพื้นที่ศึกษา 12 พื้นที่ มาสังเคราะห์เป็นความรู้เครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนของกระทรวง ผลการศึกษาพบว่า การบูรณาการเครือข่ายสวัสดิการชุมชนระดับอำเภอจำแนกได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่

1. การบูรณาการหน่วยงานภาครัฐและชุมชนเพื่อร่วมกันจัดสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบาก เป็นรูปแบบการจัดตั้งคณะกรรมการเครือข่ายสวัสดิการชุมชนที่มีองค์ประกอบของคณะกรรมการจากตัวแทนหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และตัวแทนจากชุมชน เข้ามาร่วมเป็นคณะกรรมการเพื่อทำหน้าที่บริหารกองทุนระดับอำเภอ เพื่อช่วยเหลือผู้ยากลำบาก
2. การบูรณาการคน เป็นการเชื่อมโยงคนจากกลุ่มฐานเดิมที่มีอยู่ในชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน ธนาคารหมู่บ้าน เข้ามาร่วมทำงานเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ในการจัดสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส
3. การบูรณาการฐานข้อมูล เป็นการประมวลข้อมูล ความรู้ และการจัดทำฐานข้อมูลกลุ่มทางสังคม กองทุน และข้อมูลผู้ยากลำบากของแต่ละชุมชนในระดับอำเภอ โดยความร่วมมือของชุมชนกับหน่วยงานภาคี แต่ยังขาดการวางแผนการบูรณาการข้อมูลที่จะนำไปใช้ประโยชน์ร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่ของทุกพื้นที่
4. การบูรณาการเงิน ส่วนใหญ่เป็นการตั้งกองทุนใหม่ เพื่อเป็นกองทุนสำหรับจัดสวัสดิการชุมชนช่วยเหลือผู้ยากลำบาก โดยจัดกิจกรรมระดมทุนและมีการประสานงานเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

มานิช มาละการ (2551) ศึกษาเรื่อง “กระบวนการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน : การสังเคราะห์งานวิจัยและการวิเคราะห์เนื้อหา” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์กระบวนการและรูปแบบการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน 2) วิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน 3) วิเคราะห์เปรียบเทียบผลของการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน 4) เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ที่เป็นแนวทางในการพัฒนางานสวัสดิการชุมชน โดยวิธีสังเคราะห์งานวิจัยและวิเคราะห์เนื้อหาจากงานวิจัยเชิงคุณภาพจำนวน 8 เรื่องที่ศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน ผลการวิจัยพบว่ากระบวนการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนเกิดขึ้นจากพื้นฐาน 3 ประการ ได้แก่ องค์การการเงินและกองทุนเงินหมุนเวียนในชุมชน การผลิต และอุดมการณ์/ศาสนา โดยมีปัจจัยสนับสนุนทั้งปัจจัยภายใน ประกอบด้วย ผู้นำสมาชิก ทรัพยากร ภูมิปัญญาชุมชน รวมทั้งกิจกรรมร่วมทางสังคม ปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย การสนับสนุนทุนและวิชาการจากภาครัฐและเอกชน และปัจจัยสภาพแวดล้อม ประกอบด้วย สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี สำหรับแนวทางการพัฒนางานสวัสดิการชุมชน ประกอบด้วย ปัญหาและความต้องการของชุมชน การกำหนดนโยบายพัฒนางานสวัสดิการชุมชน การระดมทุนเพื่อสร้างอาชีพ และช่วยเหลือผู้ประสบความเดือดร้อน การติดต่อประสานงานทั้งภาครัฐและเอกชน การมีส่วนร่วมของชุมชน การบริหารจัดการ และการจัดตั้งองค์กรและเครือข่ายชุมชน

จิราเนตร ประชุมศักดิ์ (2551) ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเครือข่ายออมทรัพย์หลักสี่ – ดอนเมือง” มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาพัฒนาการของเครือข่ายออมทรัพย์ในการจัดสวัสดิการชุมชน 2) ศึกษาประเภทและวิธีการจัดสวัสดิการชุมชนของเครือข่ายออมทรัพย์ 3) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดสวัสดิการชุมชนของเครือข่ายออมทรัพย์ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นคณะกรรมการและสมาชิกเครือข่ายออมทรัพย์หลักสี่-ดินแดง รวมถึงคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ในเครือข่าย ผลการศึกษาพบว่าพัฒนาการของเครือข่ายเริ่มจากการได้รับทราบแนวคิดเรื่องกลุ่มออมทรัพย์ การสนับสนุนงบประมาณ รวมทั้งการเสริมสร้างความเข้มแข็งจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน กองทุนมิยาซาวา และกองทุนลงทุนเพื่อสังคม ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการจัดสวัสดิการของเครือข่าย พบว่าสมาชิกยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการ ดังนั้นการที่จะทำให้เครือข่ายเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ ต้องมีการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจเรื่องการจัดสวัสดิการและสร้างจิตสำนึกแก่สมาชิก

ลัดดา ลาวรรณ (2552) ศึกษาเรื่อง “สภาพปัญหาการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด 2) ศึกษาแนวทางแก้ไขสภาพปัญหาการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นสมาชิกผู้รับบริการจากกองทุนสวัสดิการชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 393 คน ผลการศึกษาพบว่าการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด ยังมีปัญหาทั้ง 4 ด้าน คือด้าน การสื่อความหมาย ด้านทรัพยากร ด้านเจตคติ และด้านโครงสร้างของระบบราชการ ซึ่งควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขและผู้เกี่ยวข้องควรให้ความสนใจเนื่องจากเป็นนโยบายที่มีความเหมาะสมและจำเป็นต่อสภาพสังคมในปัจจุบัน โดยเป็นการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมพัฒนาระบบคุ้มครองทางสังคมด้วยการฟื้นฟูสวัสดิการชุมชนให้สามารถเป็นหลักประกันความมั่นคงในการดำรงชีวิตบนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง ทั้งนี้เพื่อให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้นอันจะส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและชาติต่อไป

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 2 (2552) ได้ศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์ ประเมิน ระบบสวัสดิการชุมชนของอำเภอเนินขาม-หันคา จังหวัดชัยนาท” มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อประเมินสถานภาพของกองทุนสวัสดิการชุมชน กลุ่ม-องค์กรและเครือข่ายที่เป็นอยู่ ทั้งด้านศักยภาพและข้อจำกัด หรือจุดอ่อน จุดแข็งของระบบ กลไก และกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จ และปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนและเครือข่ายในระดับต่าง ๆ 3) เพื่อทำความเข้าใจบริบทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในหลาย ๆ ระดับ ของแต่ละตำบลและแต่ละอำเภอ 4) เพื่อสร้างเวทีในการทบทวนและเรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับระบบ กลไก และกระบวนการในการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนและเครือข่ายระดับอำเภอ 5) เพื่อร่วมกันแสวงหาแนวทางในการยกระดับ

สมรรถนะของกองทุนและเครือข่าย 6) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการพัฒนา-ปรับปรุง ระบบสวัสดิการชุมชนและเครือข่าย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประสิทธิผล หรือผลสำเร็จในการตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชากรกลุ่มต่าง ๆ ได้มากยิ่งขึ้น ผลการศึกษาพบว่าปัจจัย องค์ประกอบสำคัญของการเกิดขึ้น การคงอยู่ การมีบทบาทหน้าที่และการแสดงความสามารถ ศักยภาพในการตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการต่าง ๆ คือการที่ชุมชนมีผลประโยชน์ร่วมกันในสินค้าที่เป็นเหมือนชีวิตและเลือดเนื้อของชุมชน เพราะเป็นแหล่งอาหารและรายได้ ทำให้ทุกฝ่าย ทุกคนทุกหมู่บ้านให้ความสำคัญ เพราะถ้าไม่ให้ความสำคัญก็เท่ากับเป็นการทำลายชีวิตและเลือดเนื้อของตนเอง และปัจจัยที่สำคัญจากภายนอกชุมชนคือการสนับสนุนหนุนเสริมจากหน่วยงานทั้งด้านเงินทุน วิชาการ กระบวนการ วิธีคิด และการทำงานที่ถูกต้อง เพื่อให้เกิดศักยภาพในการจัดการและการเรียนรู้

ประสิทธิ์ มีช้าง (2552) ศึกษาเรื่อง “ทางเลือกการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับชุมชนโดยการสนับสนุนขององค์การบริหารส่วนตำบล” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการสวัสดิการสังคมของชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารจัดการการจัดสวัสดิการสังคม ตลอดจนเพื่อเป็นทางเลือกในการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับองค์การบริหารส่วนตำบล โดยศึกษาในพื้นที่ส่วนภูมิภาค 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสิงห์บุรี อ่างทอง พระนครศรีอยุธยา และนนทบุรี ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการขับเคลื่อนของสวัสดิการชุมชนมีทั้งหมด 4 ขั้นตอนคือ รับทราบปัญหาและมีความตระหนักร่วม ปฏิบัติการสวัสดิการชุมชน ทบทวนปัญหาและสร้างการมีส่วนร่วม ขยายผลและสร้างเครือข่าย สำหรับการสนับสนุนของภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีต่อสวัสดิการชุมชน ได้แก่ ด้านวัตถุดิบงบประมาณ และด้านข้อมูลข่าวสาร ซึ่งปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนมีด้านบุคคล และด้านการดำเนินงานเป็นส่วนใหญ่

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 11 (2553) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนขององค์กรชุมชนให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ : กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดพัทลุงและตรัง” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาเงื่อนไขและปัจจัยที่ทำให้เกิดการจัดสวัสดิการชุมชนขององค์กรชุมชน 2) เรียนรู้ถึงความหลากหลายของรูปแบบในการจัดสวัสดิการชุมชนขององค์กรชุมชนในแต่ละพื้นที่ที่ศึกษา 3) หาแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนขององค์กรชุมชนให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ โดยทำการศึกษาใน 3 องค์กร ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านโกงน้ำ ชุมชนบ้านโกงน้ำ ตำบลนาซาด อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านในกอย ชุมชนบ้านในกอยและบ้านสายกลาง ตำบลหนองธง อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง และกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลหนองช้างแล่น ตำบลหนองช้างแล่น อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง ผลการศึกษาพบว่าสวัสดิการชุมชนเป็นเรื่องของการจัดหาสินค้าสาธารณะ ผ่านการจัดการความสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะของความร่วมมือ ความไว้วางใจกัน และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันที่ไม่ได้เกิดจากการคำนวณประโยชน์ได้เสียในเชิงปริมาณ แต่เป็นความสัมพันธ์ระยะยาวที่ผ่านการสั่งสมกันมาเป็นเวลานาน กลไกที่มีส่วน

สร้างสรรค์และจรรโลงความร่วมมือ ความไว้วางใจ และความช่วยเหลือผู้อื่นก็คือสิ่งที่เรียกว่า สถาบัน หมายถึงความสัมพันธ์ทางสังคมที่ได้รับการยกระดับขึ้นจนกลายเป็นประเพณีปฏิบัติ และปทัสถานทางสังคมที่มีคุณค่า ซึ่งปรากฏอยู่ในรูปของกฎ กติกา ระเบียบข้อบังคับ ตลอดจนบุคคลที่ทำหน้าที่ตามกฎ กติกา ไม่ว่าจะเป็นผู้นำ กรรมการ และสมาชิกชุมชน สรุปว่าการจัดสวัสดิการขององค์กรชาวบ้าน มีลักษณะเป็นพหุลักษณะของสวัสดิการชุมชน กล่าวคือเป็นทั้งสินค้าสาธารณะ สถาบันทางสังคม และ ยุทธศาสตร์ในการดำรงชีวิต

บำเพ็ญ เขียวหวาน (2553) ศึกษาสถานภาพและรูปแบบสวัสดิการชุมชน การพัฒนาเครือข่ายสวัสดิการชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปัจจัยภายในและภายนอกต่อการดำเนินงานของเครือข่ายสวัสดิการชุมชน พบว่า กองทุนมีที่มาจากการรวมตัวของผู้นำชุมชนที่จะสร้างหลักประกันในการดำเนินชีวิตด้วยการพึ่งพากันและกัน สำหรับรูปแบบการการจัดสวัสดิการชุมชนเกิดจากการระดมทุนจากสมาชิกซึ่งร่วมกันบริจาคเพื่อกองทุนสวัสดิการชุมชนและสมาชิกที่กู้ยืมเงินของกองทุน ส่วนแนวทางการพัฒนาเครือข่ายสวัสดิการชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้กำหนดแผนปฏิบัติการพัฒนากองทุน 5 ด้านคือ การบริหารจัดการกองทุน การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ การพัฒนาผู้นำและสมาชิก การจัดการทุน และการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ ปัจจัยภายในและภายนอกที่สนับสนุนและเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานเครือข่ายสวัสดิการชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปัจจัยภายในที่เป็นจุดแข็งคือ คณะกรรมการ การบริหารการจัดการ และรูปแบบการจัดการสวัสดิการกองทุน ปัจจัยภายในที่เป็นจุดอ่อนคือ คณะกรรมการ สมาชิก และการบริหารการจัดการ ส่วนปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาสสนับสนุนการดำเนินงาน คือทรัพยากรที่มีความหลากหลาย และเครือข่าย สำหรับอุปสรรคต่อการดำเนินงานคือ ทัศนคติของประชาชน ลักษณะทั่วไปของสมาชิก และการสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่น

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเพื่อพัฒนาสังคมขององค์กรชุมชน : กรณีศึกษาวัดป่ายาง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีกระบวนการดำเนินการวิจัยดังนี้

3.1 วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยประยุกต์ (Applied Research) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งนักวิจัยประกอบด้วยนักวิจัยหลักจากมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 11 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยได้คัดเลือกกลุ่มสาระสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต วัดป่ายาง หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เป็นกรณีศึกษา และใช้เทคนิคในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งแบบปฐมภูมิ และทุติยภูมิ กล่าวคือแบบปฐมภูมิใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) และส่วนการเก็บข้อมูลทุติยภูมิใช้การศึกษาเชิงเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (Documentary Study)

3.2 ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประกอบด้วย ประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่ที่ 4 ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา และสมาชิกเครือข่ายกลุ่มสาระสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต วัดป่ายาง (กลุ่มสาระฯ วัดป่ายาง)

กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน คณะกรรมการกลุ่มสาระฯ วัดป่ายาง สมาชิกกลุ่มสาระฯ วัดป่ายาง และสมาชิกเครือข่ายกลุ่มสาระฯ วัดป่ายาง

3.3 ขั้นตอนการศึกษา

การวิจัยศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเพื่อพัฒนาสังคมขององค์กรชุมชน : กรณีศึกษา วัดป่ายาง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีขั้นตอนดำเนินการศึกษาดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร งานวิจัย แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดและดำเนินการศึกษาวิจัย โดยมีประเด็นการศึกษาประกอบด้วย

- บริบทพื้นที่
- ปัจจัย/เงื่อนไข ที่ทำให้เกิดการจัดสวัสดิการ
- พัฒนาการของกลุ่ม
- การบริหารจัดการกลุ่ม
- กลไกการสร้างและขยายเครือข่าย

2. ประธานแกนนำกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง และผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แกนนำหมู่บ้าน สมาชิกกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง คณะกรรมการกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง เจ้าหน้าที่ อบต.ท่าจั่ว และประชาชนในชุมชนบ้านป่ายาง เพื่อดำเนินการศึกษาประกอบด้วย

- จัดแจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ และการดำเนินการวิจัย
- จัดประชุมกลุ่มย่อย เพื่อศึกษาสถานการณ์ การดำเนินการ ปัญหาอุปสรรค จุดอ่อน จุดแข็ง พัฒนาการ และแนวทางการดำเนินงานในอนาคตของกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง

■ เก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ทั้งแกนนำ สมาชิก และคนในชุมชนบ้านป่ายาง

- นำข้อมูลที่จัดเก็บมาวิเคราะห์และประมวลผล

3. คำนึงความรู้ผู้ชุมชน

- ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล
- จัดเวทีวิพากษ์ และเติมเต็มงานวิจัยให้ครบถ้วนสมบูรณ์

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนั้นในการเก็บรวบรวมข้อมูลจึงใช้เครื่องมือการวิจัยทั้งแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และการประชุมกลุ่มย่อย ดังนี้

กระบวนการวิจัย	เครื่องมือ/วิธีการ
1. ศึกษาบริบทพื้นที่ และการบริหารจัดการของกลุ่ม	- เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง - แบบสอบถาม - แบบสัมภาษณ์
2. ปัจจัย/เงื่อนไข ที่ทำให้เกิดการจัดสวัสดิการพัฒนาการของกลุ่ม และกลไกการสร้างและขยายเครือข่าย	- การประชุมกลุ่มย่อย - เวทีเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม - ถอดบทเรียนและการจัดการความรู้
3. คำนึงความรู้ผู้ชุมชน	- ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล - เวทีวิพากษ์ และเติมเต็มงานวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และการประชุมกลุ่มย่อย การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

3.5 ระยะเวลาในการดำเนินงาน

1 กุมภาพันธ์ 2554 – 31 มกราคม 2555

3.6 ขั้นตอนการดำเนินโครงการ

กิจกรรม	ก.พ.- มี.ค.	เม.ย.-พ.ค.	มิ.ย.-ก.ค.	ส.ค.-ก.ย.	ต.ค.-พ.ย.	ธ.ค.-ม.ค.
1. ขออนุมัติโครงการ	→					
2. ประสาน คัดเลือกองค์กรชุมชน		→				
3. ศึกษาทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง และสร้างเครื่องมือ			→			
4. จัดเก็บข้อมูลตามแบบเครื่องมือ				→		
- แบบสอบถาม						
- แบบสัมภาษณ์						
- ประชุมกลุ่มย่อย						
5. วิเคราะห์ข้อมูล					→	
6. เวิร์กช็อปแลกเปลี่ยนเรียนรู้						→
7. จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์						

3.7 ผลสำเร็จที่ได้

1. ทำให้ทราบเงื่อนไขและปัจจัยที่ทำให้เกิดการจัดสวัสดิการชุมชนขององค์กรชุมชน
2. ทำให้ทราบถึงรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนขององค์กรชุมชน
3. ทำให้ทราบถึงกลไกการสร้างและขยายเครือข่ายขององค์กรชุมชน

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเพื่อพัฒนาสังคมขององค์กรชุมชน : กรณีศึกษา วัดป่ายาง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาเงื่อนไขและปัจจัยที่ทำให้เกิดการจัดสวัสดิการชุมชนขององค์กรชุมชน
2. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนขององค์กรชุมชน
3. เพื่อศึกษากลไกการสร้างและขยายเครือข่ายขององค์กรชุมชน

จากการศึกษาสามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. เงื่อนไขและปัจจัยที่ทำให้เกิดการจัดสวัสดิการชุมชนขององค์กรชุมชน

กลุ่มสาระฯ วัดป่ายาง เกิดขึ้นจากความคิดของบุคคลที่มีจิตอาสาเห็นความยากจนและความทุกข์ยากของชาวบ้าน จึงคิดอยากแก้ปัญหาโดยตลอด จนกระทั่งได้ศึกษาหนังสือ “ภูมิอมมนุษย์” ของ ท่านพุทธทาส ทำให้เกิดเป็นจุดเริ่มต้นของกลุ่ม ซึ่งพบว่าเงื่อนไขและปัจจัยที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่มและจัดสวัสดิการให้กับชุมชน พอสรุปได้ดังนี้

1.1 ความยากจนของชาวบ้าน

เป็นปัญหาความเดือดร้อนทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เช่น โจรผู้ร้ายชุกชุม ความขัดแย้งทั้งทางด้านการเมือง และความขัดแย้งของคนในชุมชนเอง

1.2 ความคิดและผู้นำองค์กร

โดยทั่วไปแล้วการจัดตั้งองค์กรชุมชนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีผู้นำที่มีความคิดริเริ่ม คิณอกกรอบ มีความเสียสละ และเป็นที่ยอมรับของชุมชน กลุ่มกลุ่มสาระฯ วัดป่ายางก็เช่นกัน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าคือ นายเสรี รอดรัตน์ อดีตผู้ปฏิบัติงานของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย มีแนวคิดที่จะช่วยเหลือชาวบ้านจึงคิดหาวิธีแก้ปัญหาโดยเห็นว่าพระมีโอกาสมากในการเคลื่อนไหวกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาทุกข์ยากของชาวบ้าน จึงได้ตัดสินใจบวชในเวลาต่อมาจากการสนับสนุนของครอบครัวได้ฉายา “สุวรรณ์ คเวสโก” และตั้งใจที่จะแก้ปัญหาโดยใช้แนวทางให้คนปลดทุกข์ แก้ปัญหาครอบครัว พร้อมกับจะโน้มนำคนไปสู่ธรรมะด้วย เมื่อชาวบ้านมีความศรัทธาในตัวผู้นำ การพัฒนาเป็นกลุ่มองค์กรจึงจัดตั้งได้ไม่ยาก

1.3 ผู้ร่วมขบวนการก่อการดี

เมื่อมีผู้นำมีความคิดและริเริ่มที่จะทำ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีส่วนร่วมขบวนการที่มีความคิดเห็นและจุดมุ่งหมายเดียวกัน มีอุดมการณ์ มีจิตอาสา และมีความเสียสละ ซึ่งต้องประกอบไปด้วยแกนนำชุมชน ผู้มีประสบการณ์ด้านการเงินและการบัญชี และนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏ

นครศรีธรรมราช ร่วมคิดวางแผน หาแนวทางในการจัดการ ระเบียบการของกลุ่ม พร้อมทั้งออกเผยแพร่แนวคิดให้ชาวบ้านปายางรับทราบโดยทั่วกัน ซึ่งในช่วงแรกของการจัดตั้งกลุ่มต้องใช้ความอดทน และการทุ่มเท ที่จะทำความเข้าใจกับชาวบ้าน และการทำงานที่ต้องคิดวางทิศทางทั้งกระบวนการ

1.4 กระบวนการทำงานที่เน้นการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

กลุ่มสัจจะฯ วัดปายาง ยึดหลักการบริหารจัดการภายใต้หลักคิดของการมีส่วนร่วม มีการจัดตั้งคณะทำงาน ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ให้ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม มีการประสานงานกับองค์กรภายนอกเพื่อหาแนวทางและปรับการทำงานของกลุ่มให้เหมาะสมและเป็นไปในแนวทางที่ช่วยเหลือชุมชนอย่างแท้จริง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียนการบริหารจัดการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมบวรจรของชีวิต ของพระสุบิน ปณีโต จังหวัดตราด มาประยุกต์ใช้

1.5 ความต้องการพัฒนาให้คนในชุมชนมีคุณธรรม

เป็นกลุ่มที่ต้องการให้คนมารวมเพื่อพัฒนาคุณธรรมไปพร้อม ๆ กัน โดยไม่รู้ตัว โดยการใช้เงื่อนไขการออมมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาให้คนมีสัจจะ มีวินัยในตนเอง มีความเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้โดยรู้จักเป็นผู้ให้ ผู้รับ ผู้นำ ผู้ตามที่ดี และสามารถพึ่งตนเองได้

2. รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนขององค์กรชุมชน

จากผลการศึกษาของกลุ่มสัจจะฯ วัดปายาง พบว่ารูปแบบของการจัดตั้งกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาแบบ “องค์กรรวม” นั้นคือการแก้ปัญหาที่เกิดจากสาเหตุหลาย ๆ สาเหตุ สะสมซับซ้อนกันอยู่จนไม่อาจแยกสาเหตุออกเป็นส่วน ๆ ที่อิสระจากกันได้ ซึ่งสาเหตุหลายสาเหตุก่อให้เกิดปัญหาหลากหลายทั้งที่ซ้อนทับและเชื่อมโยงไปสู่ปัญหาอื่น ๆ ด้วย วิธีการแก้ปัญหาจึงต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่เหมาะสม ทั้งผู้นำ ผู้ร่วมงาน วิธีการ และเครื่องมือ ซึ่งจะต้องใช้ให้ถูกกับสภาพการณ์ เวลา และเทศะ โดยมีรูปแบบการจัดตั้ง ดังนี้

1. **การรวมคน** ต้องมาจากคนที่มีความคิดเห็นตรงกัน พร้อมทั้งจะเดินไปด้วยกัน และมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกันคือ การแก้ปัญหา คนส่วนใหญ่มักจะมองว่า *มากคนมากปัญหา* โดยลืมไปว่าเราช่วยกลุ่มรวมกิจกรรม เพื่อร่วมแก้ปัญหา

2. **การจัดตั้งกลุ่ม** ในกระบวนการจัดตั้งกลุ่มต้องมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

2.1 ต้องมีผู้นำที่สมาชิกให้ความเชื่อถือ และไว้วางใจ

2.2 ต้องมีคณะกรรมการบริหารกลุ่มที่ได้รับการยอมรับจากสมาชิก เป็นคนที่มีคุณธรรม เพราะกลุ่มจะอยู่ได้ ถ้ามีคณะกรรมการที่เข้มแข็ง

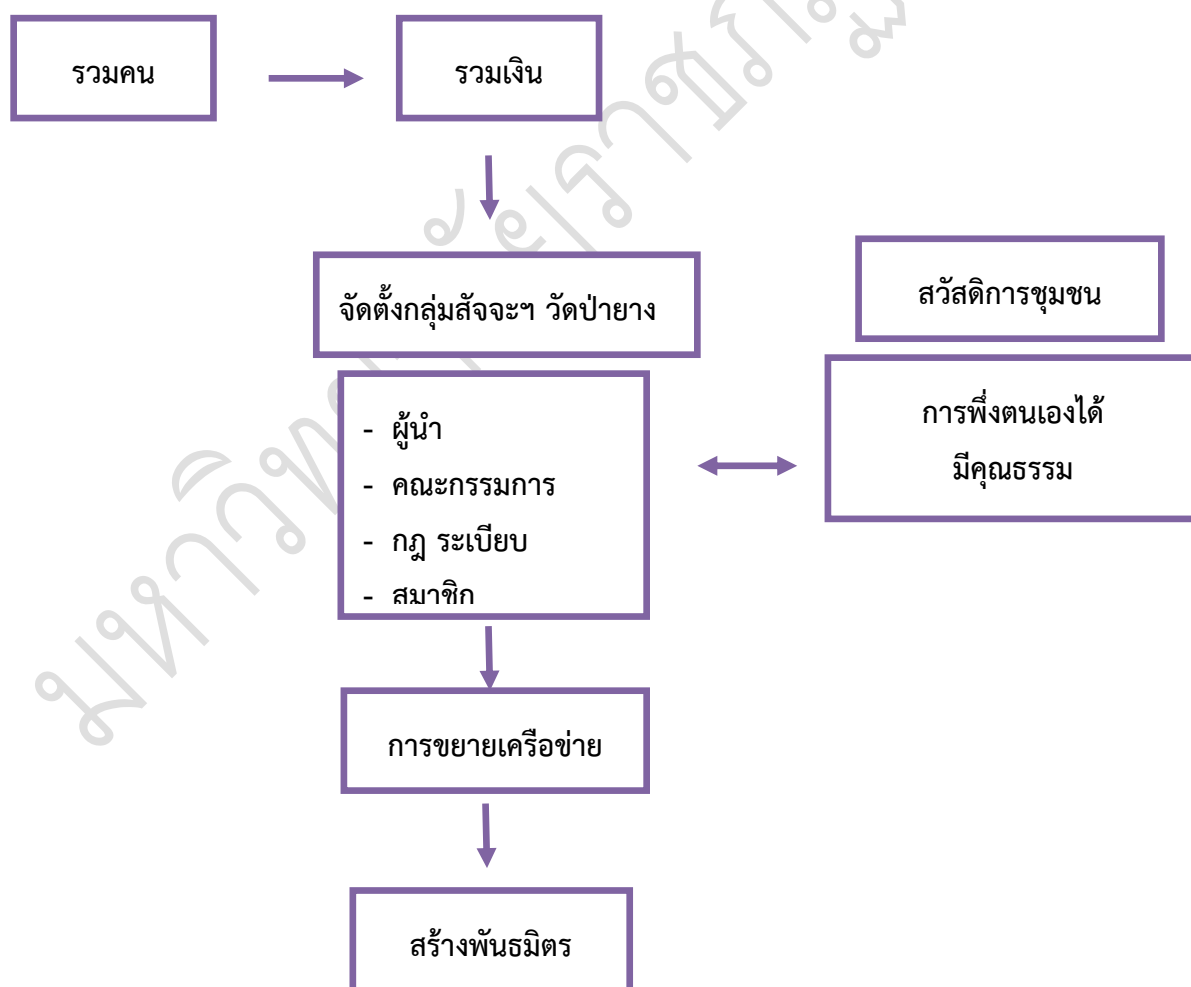
2.3 มีกฎระเบียบ ข้อตกลงของกองทุน ในการให้สมาชิกออม ถู และจัดสวัสดิการซึ่งได้จากการเสนอมติเห็นชอบของคณะกรรมการ

3. **การขยายเครือข่าย** พระสุบิน ปณีโต เคยกล่าวไว้ว่า “ถ้าเรามีกลุ่มเดียว เราไม่ฉลาด” เนื่องจากเราอยู่คนเดียวไม่ได้ ทำอะไรคนเดียวจะไม่สำเร็จ การขยายเครือข่ายจะทำให้อำนาจในการต่อรอง

มีมากขึ้น เช่น การซื้อข้าวสารเพื่อจำหน่ายให้กับสมาชิกในกลุ่มเพียงกลุ่มเดียว อำนาจการต่อรองซื้อ-ขายจะน้อยกว่าการซื้อมาเพื่อจำหน่ายให้กับสมาชิกเครือข่าย เพราะปริมาณการซื้อมาจำหน่ายมีจำนวนมาก ราคาขายส่งข้าวต่อหน่วยก็จะถูกลง ทำให้สมาชิกได้บริโภคข้าวในราคาถูกกว่าท้องตลาด เป็นต้น

4. การสร้างพันธมิตร เมื่อกลุ่มมีเป้าหมายที่จะทำธุรกิจภาคชุมชนจึงเป็นสิ่งที่เครือข่ายต้องวางแผนร่วมกันว่าสิ่งที่จะทำให้การทำธุรกิจสำเร็จนั้นเป็นอย่างไร ต้องเริ่มจากจุดไหน นั่นคือต้องเริ่มจาก *รู้เรา* เราต้องการทำธุรกิจภาคชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน *รู้เขา* ชุมชนต้องการอะไร สิ่งที่ทำเป็นต่อการดำรงชีวิตมีอะไรบ้าง และความสามารถในการซื้อมีอะไรบ้าง *มีเครือข่าย* เพื่อขยายตลาด และอำนาจต่อรองให้กว้างขึ้น นอกจากนี้ยังจำเป็นต้อง *มีพันธมิตร* กับผู้ผลิต โรงงาน หรือบริษัทขายส่ง เพื่อให้สามารถนำสินค้าราคาต้นทุนมาจำหน่ายได้ โดยไม่ต้องเสียค่าโฆษณา พ่อค้าคนกลาง ค่าขนส่ง เป็นต้น ซึ่งการมีพันธมิตรทางการค้าเป็นสิ่งที่เกิดประโยชน์ต่อสมาชิก และชุมชนเป็นอย่างมาก เป็นการลดช่องว่างระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค และทำลายกลไกของระบบตลาดเพื่อประโยชน์ของชุมชน

สามารถแสดงรูปแบบการจัดตั้งองค์กรได้ดังแผนภาพที่ 9 ดังนี้

แผนภาพที่ 9 แสดงรูปแบบการจัดตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต วัดป่ายาง

สำหรับรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มนี้จะวัดป่ายางนั้น จากการศึกษาพบว่า เป็นลักษณะของการจัดสวัสดิการแบบผสมผสานจากฐานการเงินชุมชนและฐานอุดมการณ์/ศาสนา นั่นคือเป็นการจัดสวัสดิการในรูปแบบการออมเพื่อให้เกิดแหล่งเงินทุนหมุนเวียนและจัดสรรกำไรเงินที่สะสมเพื่อเป็นสวัสดิการแก่สมาชิกในชุมชน โดยยึดหลักคำสอนทางศาสนาเป็นหลักในการปฏิบัติ ซึ่งเริ่มต้นจากความศรัทธาในตัวผู้นำและยึดถือหลักคำสอนของศาสนาเป็นหลัก ซึ่งพบว่าสอดคล้องกับรูปแบบการจัดสวัสดิการโดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ

3. กลไกการสร้างและขยายเครือข่ายขององค์กรชุมชน

เมื่อกลุ่มวัดป่ายาง ได้สะสมบทเรียนและเห็นว่าเดินมาถูกทางแล้ว มีสมาชิกเพิ่มขึ้น มีเงินทุนมากขึ้น มีกลุ่มองค์กรที่มีแนวคิดเดียวกัน จึงได้มีการจัดตั้งเป็น “เครือข่ายกลุ่มวัดป่ายางสะสมทรัพย์ เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต จังหวัดนครศรีธรรมราช” ซึ่งเป็นเครือข่ายแนวนอน (Horizontal network) นั่นคือเป็นเครือข่ายที่กลุ่มองค์กรมาร่วมกันด้วยวัตถุประสงค์กว้างๆ ในการสนับสนุนกันและเรียนรู้ไปด้วยกัน มีฐานะและสถานภาพเสมอเท่าเทียมกัน การแลกเปลี่ยนทรัพยากรหรือบริการต่าง ๆ มีลักษณะช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ถ้อยทีถ้อยอาศัย (กาญจนา แก้วเทพ, 2538 : น. 62-64, เสรี พงศ์พิศ, 2548 : น. 198-199 อ้างถึงใน ประภาพร ณ อุบ, 2552: น. 9-10) เพื่อปลดความคิดที่ว่า “รวยแล้วอยู่ได้” และต่อสู้กับระบบทุนนิยมในปัจจุบัน เมื่อมีการขยายกลุ่มมากขึ้นจึงร่วมกันทำธุรกิจภาคชุมชน ได้แก่ โรงปุ๋ย บันเหม็ด ทรายดอกคำดวน โรงน้ำดื่ม ทรายบ้านเรา แปลงผัก + นาข้าว สวัสดิการร้านค้า + กากน้ำตาล และ ศูนย์ฝึกอบรม นอกจากนี้ ยังมีการซื้อขายสินค้าลอยฟ้า ซึ่งเป็นสินค้าอุปโภค บริโภคที่ต้องใช้ในชีวิตประจำวัน และด้วยการมีกลุ่มเครือข่ายทำให้มีอำนาจต่อรองในการสั่งซื้อสินค้าจากโรงงานหรือแหล่งผลิตมาจำหน่ายให้กับสมาชิกและชุมชนในราคาที่ถูกลงกว่าท้องตลาด และเชื่อว่าอนาคตหากเครือข่ายมีมากขึ้น สมาชิกเพิ่มขึ้น ความต้องการสั่งซื้อสินค้ามากขึ้นตามไปด้วย ทำให้สมาชิกและชุมชนมีโอกาสซื้อสินค้าราคาถูกมากขึ้น เหมือนดังคำพูดที่ว่า “การสร้างเครือข่ายในตัวเองแล้วก็คือการสร้างอำนาจในการต่อรอง”นำไปสู่กระบวนการแลกเปลี่ยนที่เป็นการแลกเปลี่ยนตามธรรมชาติ โดยผ่านระบบการจัดการซึ่งในกลไกการสร้างและขยายเครือข่าย ซึ่งมีขั้นตอนที่สอดคล้องกับประภาพร ณ อุบ, 2552: น. 16-32 ดังนี้

1. ขั้นตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่ายและการก่อตัวของเครือข่าย เมื่อเห็นแล้วว่ากลุ่มวัดป่ายาง จำเป็นต้องมีเครือข่าย ทางกลุ่มจึงเริ่มจากการสร้างศรัทธาและหาแนวร่วมเดียวกัน โดยพระสุวรรณได้เดินทางไปเผยแพร่แนวคิด สร้างความตระหนักและเสนอให้เห็นประเด็นปัญหาตามชุมชนต่าง ๆ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งท่านมักจะเลือกไปตามวัดต่าง ๆ ในวันพระเนื่องจากเป็นวันที่คนในชุมชนมารวมทำบุญกันมากกว่าปกติ และไม่ต้องเสียเวลาที่จะนัดวันอื่น ๆ ถ้าชุมชนใดเห็นด้วยกับแนวคิดและต้องการจัดตั้งกลุ่ม ทางคณะกรรมการกลุ่มวัดป่ายางก็จะเป็นผู้เชิญให้ และหากมี

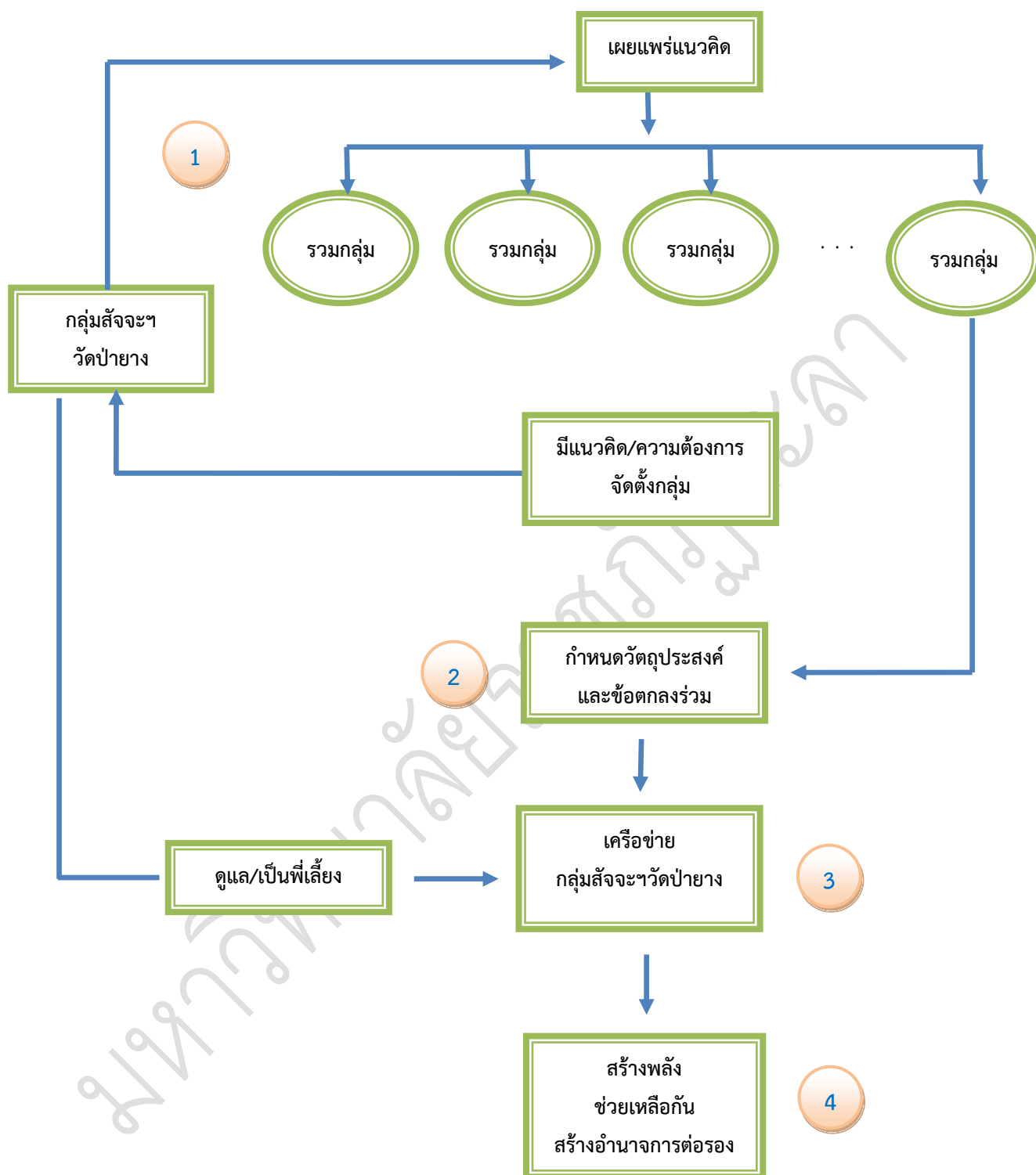
กลุ่มองค์กรใดที่มีแนวคิดต้องการจัดตั้งกลุ่มก็มาปรึกษาคณะกรรมการกลุ่มสักจะๆ วัดป่ายาง เพื่อทางกลุ่มจะเป็น พี่เลี้ยงให้

2. **ขั้นการสร้างพันธมิตรร่วมกันและการบริหารเครือข่าย** เมื่อกลุ่มเครือข่ายมีแนวคิดวัตถุประสงค์เดียวกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อทุกฝ่ายจึงต้องมีการพูดคุย ทำความเข้าใจ โดยกำหนดวัตถุประสงค์และข้อตกลงร่วม มีเป้าหมายที่ชัดเจนร่วมกัน ซึ่งจะทำให้กระบวนการทำงานของเครือข่ายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่ข้อตกลงที่เป็นประโยชน์ต่อเครือข่าย นอกจากนี้ทางกลุ่มสักจะๆ วัดป่ายาง ยังมีการเสริมสร้างและพัฒนาผู้นำ เพื่อให้ผู้นำเป็นผู้สานต่อและก่อให้เกิดความสำเร็จหรือบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องทั้งในเรื่องการจัดทำบัญชี การบริหารจัดการภายในของกลุ่ม และมีการติดตามประเมินผลแบบมีส่วนร่วม นั่นคือมีการไปเยี่ยมเยียนดูแลกลุ่มหลังจากมีการถ่ายทอดและคอยเป็นที่ปรึกษา ช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าว

3. **ขั้นการพัฒนาความสัมพันธ์และการใช้ประโยชน์** เป็นช่วงการขยายกิจกรรมและแนวคิด โดยร่วมกันทำกิจกรรมที่เกิดประโยชน์ต่อเครือข่าย นั่นคือการทำธุรกิจภาคชุมชนจากการลงหุ้นของแต่ละเครือข่ายตามศักยภาพ และมีการบริหารจัดการเพื่อนำผลกำไรที่ได้มาเป็นผลตามจำนวนหุ้น นอกจากนี้ยังมีการเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและระบบการตรวจสอบแบบมีส่วนร่วม ในทุกวันที่ 29 ของเดือนจะมีการประชุมเครือข่ายเพื่อทำบัญชีของธุรกิจ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิกเครือข่าย และร่วมกันคิดวางแผนการทำงานของกลุ่มและเครือข่ายให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

4. **ขั้นการรักษาความสัมพันธ์และความต่อเนื่อง** เครือข่ายกลุ่มสักจะๆ วัดป่ายาง มีกลุ่มสักจะๆ วัดป่ายาง เป็นพี่เลี้ยงดูแลและเป็นที่ปรึกษา มีกิจกรรมที่ทำร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการทำธุรกิจภาคชุมชน การประชุมประจำเดือน นอกจากนี้ยังมีฉาปนกิจเครือข่าย และฉาปนกิจกรรมการ ที่เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันทั้งสมาชิกและกรรมการ และช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งในเรื่องของเงินทำบุญศพ และการช่วยงาน ถือเป็นการทำบุญร่วมกัน

ซึ่งจากขั้นตอนของกลไกการสร้างและขยายเครือข่ายดังกล่าวสามารถแสดงได้ดังแผนภาพที่ 10

แผนภาพที่ 10 แสดงกลไกการสร้างและขยายเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
วัดป่ายาง

นอกจากนี้จากการศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนขององค์กรชุมชน : กรณีศึกษาวัดป่ายาง อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ก่อให้เกิดองค์ความรู้ ดังนี้

องค์ความรู้ที่ได้รับ

1. ความเข้มแข็งขององค์กร

องค์กรที่จัดตั้งขึ้นจะต้องมีการวางแผนและบริหารจัดการที่องค์กรจึงจะมีความเข้มแข็ง และที่สำคัญต้องมาจากความต้องการของชุมชน เป็นองค์กรที่สามารถแก้ไขปัญหาให้กับชุมชนได้ ซึ่งองค์กรนั้น ๆ ต้องประกอบไปด้วยผู้นำ และคณะทำงานที่เข้มแข็ง มีความคิดสร้างสรรค์ และกล้าเปลี่ยนแปลง ยอมรับเสียงสะท้อนซึ่งมีทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย และอาจหมายถึงการปะทะกับอิทธิพลมืดต่าง ๆ ด้วย ซึ่งกว่าที่กลุ่มจะจัดตั้งวัดป่ายางจะเข้มแข็งมาจนกระทั่งทุกวันนี้ ต้องใช้เวลาเป็นเครื่องพิสูจน์ความตั้งใจ ความเสียสละ และความอดทนเป็นอย่างมาก

2. ความยั่งยืนขององค์กร

องค์กรที่จัดตั้งขึ้นจะมีความยั่งยืนและสร้างประโยชน์ไปถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน จำเป็นต้องมาจากการวางรากฐานที่ดีของผู้ก่อตั้งและคณะทำงาน สร้างคนทำงาน และวางระบบการดำเนินงานให้รองรับความต้องการของชุมชน นอกจากนี้ต้องมีการประชุมบ่อยครั้ง แลกเปลี่ยนประสบการณ์ หรือการจัดการความรู้ เพื่อให้รู้เท่าทันกับสถานการณ์ของปัญหา เจือปนไขบัจจยและบริบทที่เกี่ยวข้องกับปัญหา และสามารถนำไปใช้แก้ไขปัญหาหรือขับเคลื่อนงานเพื่อให้เกิดผลสำเร็จ ซึ่งกลุ่มจะจัดตั้งวัดป่ายาง มีการประชุมร่วมกันทุกเดือน นำปัญหาเข้าที่ประชุม และร่วมกันแก้ไขปัญหา ถึงแม้บางครั้งคณะกรรมการมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันแต่ก็ทำเพื่อการพัฒนาองค์กร ซึ่งคณะกรรมการจะยึดหลักที่ว่า “ขัดแย้งเปลี่ยนแปลง พัฒนา”

3. การปรับวิถีคิดของการทำงาน

การจัดตั้งกลุ่มจะจัดตั้งวัดป่ายาง จัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือสมาชิกด้วยกัน ฟังตนเองได้ และมีคุณธรรม นอกจากนี้ยังช่วยเหลือผู้ยากลำบากหรือผู้ด้อยโอกาสในชุมชนตามกำลังความสามารถของกลุ่ม เป็นการทำงานที่ใช้วิถีคิดแบบสังเคราะห์ ซึ่งพบว่าทำให้คนในชุมชนขาดการมีส่วนร่วม เนื่องจากผู้ที่ได้รับประโยชน์ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมทุกคน และการแบ่งผลประโยชน์ก็ไม่ได้นำต้นทุนที่เป็นสินทรัพย์มาคิด ทำให้ผลกำไรที่ได้จึงไม่ใช่ผลกำไรจากการลงทุนอย่างแท้จริง นอกจากนี้เมื่อเวลาผ่านไปสิ่งที่ตามมาคือการสึกหรอของสินทรัพย์ ไม่ว่าจะเป็นตัวอาคารสถานที่ เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ซึ่งในทางเศรษฐศาสตร์เรียกว่าค่าเสื่อมราคา เมื่อมีการซ่อมแซมจึงจำเป็นต้องหาเงินจากข้างนอกมาใช้จ่าย ดังนั้นวิถีคิดแบบเดิมต้องปรับเปลี่ยนไปให้เป็นวิถีคิด “แบบทุน” ซึ่งในความหมายของกลุ่ม หมายถึงการมีส่วนร่วม นั่นคือ คนที่จะได้ประโยชน์ต้องมีส่วนร่วมในการทำงานตามอัตภาพของแต่ละบุคคล และผลกำไรที่ได้ต้องเป็นผลกำไรแท้จริงที่นำทุนทุกอย่างมาคิด ซึ่งเป็นวิถีคิดที่จะทำให้กลุ่มอยู่รอดในระยะยาว

4. การดูแลคนทำงาน

ในเรื่องการบริหารงานบุคคล เป็นเรื่องที่สำคัญมากเรื่องหนึ่ง “ทำอย่างไรให้คนรักองค์กร และทำงานกับองค์กรนาน ๆ” นั่นคือ การดูแลคนทำงาน เพื่อให้คนทำงานดูแลองค์กร องค์กรจึงจะอยู่ได้ เนื่องด้วยภาวะสังคม และเศรษฐกิจปัจจุบันทำให้ทุกคนต้องดิ้นรนเพื่อปากท้องมากขึ้น ทุกสิ่งทุกอย่างแทบจะต้องซื้อหามาด้วยเงิน จิตอาสาหรือการเสียสละมีน้อยลงไม่ใช่ด้วยจิตสำนึกหากแต่เป็นเพราะสิ่งเร้าภายนอกที่เข้ามากระทบ

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา

การศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเพื่อพัฒนาสังคมขององค์กรชุมชน : กรณีศึกษา วัดป่ายาง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยประยุกต์ (Applied Research) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งนักวิจัยประกอบด้วยนักวิจัยหลักจากมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 11 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเงื่อนไขและปัจจัยที่ทำให้เกิดการจัดสวัสดิการชุมชนขององค์กรชุมชน เพื่อศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนขององค์กรชุมชน และเพื่อศึกษากลไกการสร้างและขยายเครือข่ายขององค์กรชุมชน โดยใช้เทคนิคในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งแบบปฐมภูมิและทุติยภูมิ กล่าวคือแบบปฐมภูมิ ใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล และการเก็บข้อมูลทุติยภูมิ ใช้การศึกษาเชิงเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ผลจากการศึกษาพบว่า การจัดตั้งกลุ่มเป็นเพียงกลยุทธ์หรือกลวิธีของผู้นำที่ต้องการแก้ปัญหาสังคมในขณะนั้น ซึ่งมีวิธีการและรูปแบบการจัดการแตกต่างกันไปตามสภาพการณ์ ในขณะนั้น ซึ่งจะเห็นได้จากพัฒนาการของการจัดตั้งกลุ่มสี่จะฯ วัดป่ายาง ที่มีการดำเนินงานมาตั้งแต่ก่อนปี พ.ศ. 2542 และสามารถแบ่งช่วงของการพัฒนากลุ่มได้เป็น 4 ยุค ดังนี้

ยุคที่ 1 ช่วงก่อนเริ่มต้น (2537-2541)

กลุ่มสี่จะฯ วัดป่ายางเริ่มก่อตั้งจากอดีตผู้ปฏิบัติงานของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย คือนายเสรี รอดรัตน์ ที่ได้เข้ามาแฝงตัวในบ้านป่ายาง เมื่อสถานการณ์บ้านเมืองเปลี่ยนแปลงไปจึงได้ลาออกจากพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยและย้ายถิ่นฐานจากบ้านป่ายางไปที่อื่นเพื่อประกอบอาชีพค้าขาย ทำให้ได้พบเห็นความยากจนและความทุกข์ยากของชาวบ้านจึงคิดหาหนทางแก้ปัญหาสังคมมาตลอด จนกระทั่ง ปี พ.ศ. 2537 พระที่เคยอยู่ประจำวัดป่ายางได้เดินทางกลับวัดเดิมเพราะสุขภาพไม่ดีเอื้ออำนวยและด้วยแนวทางเผยแพร่หลักคำสอนพุทธศาสนาที่สวนทางกับชาวบ้าน คือพระต้องการให้คนหันมาปฏิบัติธรรมแต่ชาวบ้านต้องการให้พระสร้างวัตถุ ซึ่งทำให้เห็นว่าพระมีโอกาสมากในการเคลื่อนไหวกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาความทุกข์ยากของชาวบ้าน แต่พระส่วนใหญ่ มุ่งสอนให้คนไปสู่นิพพานมากเกินไป ทั้ง ๆ ที่คนส่วนใหญ่ยังไม่พร้อมทั้งบารมีและศีล ดังนั้นนายเสรี รอดรัตน์จึงตัดสินใจบวช ในปี พ.ศ. 2538 โดยการสนับสนุนของครอบครัว ฉายา “สุวรรณ์ คเวสโก” และตั้งใจว่าจะไม่ใช่แนวทางของพระแบบเก่า ๆ ทั้งหมด แต่จะทำแบบคู่ขนานกันคือให้คนเราปลดทุกข์ แก้ปัญหาครอบครัวในชีวิตสามัญชนให้ได้ และพร้อมจะโน้มนำคนไปสู่ธรรมะด้วยแต่จะเริ่มทางไหนก่อนหลังขึ้นกับเหตุปัจจัย

ยุคที่ 2 ช่วงเริ่มต้น (2541-2542)

เมื่อมีโอกาสพระสุวรรณจึงได้คิดหาวิธีการพัฒนาคนเพื่อแก้ปัญหาคน แก้ปัญหาชุมชน ประกอบกับเป็นช่วงกระแสพัฒนาชุมชนเรื่อง “องค์กรการเงินชุมชน” ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของชาวบ้านพอดี จึงคิดใช้เงินเป็นเครื่องมือในการพัฒนา และจัดตั้งเป็น “กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต วัดป่ายาง” เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2542 และใช้พุทธศาสนาเป็นแกนกลางในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม แนวทางประชาสังคมมาจัดการปัญหา ไม่ใช่หลักกฎหมาย เวลาเกิดปัญหาจะเอาธรรมะเอาศีลมาอธิบายชี้ให้เห็น ยกกรณี บาป-บุญ-คุณ-โทษ มาเป็นข้อบังคับ และมีพระสุวรรณเป็นพี่เลี้ยง โดยเริ่มจากการให้คนมีสัจจะในการสะสมเงิน นำเงินที่ได้มารวมกันและปล่อยกู้ให้กับสมาชิกที่เดือดร้อน ซึ่งต้องเสียค่าบำรุงให้กับกลุ่ม ค่าบำรุงที่ได้นำมาปันผลให้กับสมาชิกในกลุ่ม

ยุคที่ 3 ช่วงวางทิศทางการดำเนินงาน (2543-2546)

เมื่อกลุ่มได้ดำเนินกิจกรรมมาระยะหนึ่ง มีประสบการณ์มากขึ้นและเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดี มีประโยชน์กับชุมชน พระสุวรรณจึงได้ตระเวนไปก่อตั้งกลุ่มตามวัดอื่น ๆ ในจังหวัดนครศรีธรรมราชด้วย เพื่อเป็นการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ดี ๆ ให้ชุมชนอื่น และมีการพบปะระหว่างกลุ่มอยู่เป็นประจำ โดยมีนายทิม ภคเมธาวิ จากมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ และสื่อวิทยุชุมชนโพกัสเมืองนคร เป็นพี่เลี้ยง สนับสนุน และได้นำไปสู่การขยายกิจกรรมของเครือข่ายคือการไปศึกษาดูงานเรื่องการทำปุ๋ยจุลินทรีย์ และกากน้ำตาล ซึ่งได้นำความรู้กลับมาผลิตปุ๋ยบ้านเม็ดและจำหน่ายกากน้ำตาล และได้จัดตั้งเป็นเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2543 และร่วมกันทำกิจกรรม ได้แก่ การทำธุรกิจชุมชน การประชุมร่วมกันในวันที่ 29 ของทุกเดือน และการให้คำปรึกษากับสมาชิกกลุ่มเครือข่าย ซึ่งปัจจุบันมีสมาชิกกลุ่มเครือข่ายจำนวน 25 กลุ่ม

ยุคที่ 4 ช่วงการขยายกิจกรรม (2547-ปัจจุบัน)

ในปี พ.ศ. 2547 มติที่ประชุมให้แบ่งครึ่งผลกำไรสุทธิเข้ากองทุนสวัสดิการ 50% ส่วนอีก 50% ปันผลให้สมาชิกตามหุ้น ซึ่งเป็นจุดเด่นของกลุ่มและเป็นสิ่งที่กลุ่มภาคภูมิใจ นั่นคือกองทุนสวัสดิการที่สามารถจ่ายสวัสดิการให้แก่สมาชิกอย่างครบวงจรตั้งแต่แรกเกิด การเจ็บป่วย ชราภาพ จนถึงตาย เป็นการแก้ปัญหาความทุกข์ยากแก่สมาชิกได้ทันทีตามที่พระสุวรรณ เคยวาดฝันไว้ก่อนตัดสินใจบวช

เมื่อดำเนินการมาระยะหนึ่งพบว่าลำพัง 4 กิจกรรม คือ การออมเงิน การกู้เงิน การจัดสวัสดิการ และการปันผลกำไรแก่สมาชิก ยังไม่สามารถแก้ปัญหาความยากจนของชาวป่ายางได้ทั้งหมด ดังนั้นทางกลุ่มเน้นกิจกรรมการโน้มนำให้สมาชิกปฏิบัติธรรมแบบธรรมชาติ พร้อมกับส่งเสริมการพัฒนาอาชีพ โดยสนับสนุนให้สมาชิกรวมตัวกันตั้งแต่ 5 คนขึ้นไปจัดตั้งกลุ่มอาชีพและขยายกิจกรรมไปสู่การทำธุรกิจชุมชน โดยผ่านการวิเคราะห์การวางแผน และการบริหารของกรรมการกลุ่ม ได้แก่ การจำหน่ายกากน้ำตาล แก๊สหุงต้ม น้ำป๊อ และ N70 บริการโตะเด่นท์ให้เช่า เป็นต้น เป็นการเสริมสร้างรายได้ลดรายจ่ายภายในครอบครัว เป็นการสร้างหลักประกันด้านสวัสดิการตั้งแต่เกิดจนตาย และเป็นการรวม

คนเพื่อร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาวัดและชุมชน เมื่อหักต้นทุนและค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน กำไรส่วนที่เหลือจะนำเข้าสู่สมทบกองทุนสวัสดิการ จากการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว ทำให้วัดป่ายางกลายเป็นศูนย์การเรียนรู้เรื่องเกษตรชีวภาพของภาคใต้ และร่วมกับเครือข่ายเกษตรชีวภาพ โครงการพัฒนาชุมชนเป็นสุขที่ภาคใต้ ขับเคลื่อนชุมชนของภาคใต้ตอนบนสู่การเป็นชุมชนเกษตรชีวภาพ

จากการศึกษาสามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. **เงื่อนไขและปัจจัยที่ทำให้เกิดการจัดสวัสดิการชุมชนขององค์กรชุมชน** เกิดขึ้นจากภาวะความทุกข์ยากของชาวบ้าน และมีผู้เสียสละที่จะนำชุมชนไปสู่ความอยู่รอด โดยนำหลักธรรมทางศาสนามาเป็นแนวทางในการต่อสู้ร่วมกับผู้ร่วมขบวนการก่อการดีในชุมชน ทำให้ชาวบ้านสามารถรวมตัวกันได้ และก่อเกิดกิจกรรมที่ช่วยแก้ปัญหาความทุกข์ยากของชาวบ้าน

2. **รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนขององค์กรชุมชน** พบว่ารูปแบบของการจัดสวัสดิการเป็นแบบผสมผสานจากฐานการเงินชุมชนและฐานอุดมการณ์/ศาสนา โดยเริ่มจากรูปแบบการออมเพื่อให้เกิดแหล่งเงินทุนหมุนเวียนและจัดสรรกำไรเงินที่สะสมเพื่อเป็นสวัสดิการแก่สมาชิกในชุมชน โดยยึดหลักคำสอนทางศาสนาเป็นหลักในการปฏิบัติ

3. **กลไกการสร้างและขยายเครือข่ายขององค์กรชุมชน** กลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง ยึดหลักการดำเนินงานที่ว่า “ถ้าคนอื่นอยู่ได้เราก็ออยู่ได้ ถ้าคนอื่นอยู่ไม่ได้เราก็ออยู่ไม่ได้เช่นกัน” ดังนั้นเมื่อกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง มีความเข้มแข็งแล้ว จึงได้ขยายเครือข่ายไปยังกลุ่มอื่น ๆ เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อีกทั้งเป็นการสร้างพลังให้กับองค์กรในการดำเนินการ

ซึ่งการดำเนินการของกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในทางที่ดีขึ้นหลาย ๆ ด้าน ดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ

1.1 **ลดรายจ่าย** สมาชิกกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง นำรูปแบบของศูนย์การเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การปลูกผักสวนครัว ผักปลอดสารพิษ การเลี้ยงไก่พื้นเมือง เลี้ยงปลา ไว้กินแต่ละครัวเรือน เหลือจากการบริโภคก็แบ่งปันให้เพื่อนบ้านและจำหน่ายบ้าง ทำให้ประชาชนในชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ มีการทำปุ๋ยไว้สำหรับใช้ในการปลูกพืชผักจากเศษวัสดุครัวเรือนที่เหลือใช้ เช่น เศษผัก เศษปลา เศษอาหาร นำมาหมัก นอกจากนี้ทางกลุ่มมีกิจกรรมซื้อ-ขาย สินค้าลอยฟ้า โดยให้สมาชิกสั่งซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค และข้าวสาร

เดือนละ 1 ครั้ง แล้วคณะกรรมการจัดซื้อสินค้า จากแหล่งผลิต หรือแหล่งขายส่งทำให้ได้ราคาถูกกว่าซื้อ

จากท้องตลาด เป็นการลดรายจ่ายอีกทางหนึ่งด้วย ผลกำไรที่ได้ก็กลับเข้ากลุ่มเพื่อ จัดสวัสดิการให้กับ สมาชิกในกลุ่มทุกคน

1.2 เพิ่มรายได้ ประชาชนที่อยู่ในบริเวณวัดป่ายาง มีรายได้เพิ่มขึ้นจากหลากหลายช่องทาง เช่น จากการขายสินค้าผู้ที่เข้ามาศึกษาดูงาน หรือ ฝึกอบรมในศูนย์การเรียนรู้ ทั้งสินค้าอุปโภค บริโภค หรือสินค้าที่เป็นผลผลิตทางการเกษตร และสมาชิกของกลุ่มสังฆะฯ วัดป่ายางเองก็มี ช่องทางจำหน่ายสินค้า เช่น ผักพื้นบ้าน หรือ ผลผลิตจากเรือสวนไรรณา ซึ่งไม่มากพอที่จะส่ง ขายตามตลาดทั่วไป สามารถนำมาจำหน่ายในวัน

ทำการของกลุ่มคือวันที่ 25 ของทุกเดือน นำสินค้ามาแลกเปลี่ยนกัน นอกจากนี้ยังเป็นการพบปะสังสรรค์ สอบถามชีวิตความเป็นอยู่ และทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน อีกช่องทางของการเพิ่มรายได้ คือ การลงทุน ต่อยอดทางธุรกิจ ด้วยเงินกู้จากกลุ่มดอกเบี้ยต่ำ หรือกู้เพื่อซื้อที่ดิน (รักษามรดก) ได้ด้วย

1.3 มีเงินออม การเป็นสมาชิกกลุ่มสังฆะฯ วัดป่ายาง ทำให้ต้องมีสังฆะในการออมทุกเดือน อย่างน้อยเดือนละ 10 บาท อย่างมากไม่เกิน 100 เป็นการสะสมทุน และหลักประกันในบั้นปลายของชีวิต รวมทั้งเก็บไว้เป็นทุนให้ลูกหลานเมื่อยามที่ตนเองล่วงลับไปแล้ว ดังคำกล่าวของพระสุบิน ปณีโต ที่กล่าวว่า “อย่าหมี้นเงินน้อย อย่านอนคอยโชค ลองดูแมลงผึ้งที่เอาขาไปแตะเกสรที่ละน้อยๆ แต่มา มากๆ เข้าก็ได้ น้ำผึ้งเป็นขวดเป็นไห ถ้าคุณเริ่มดูถูกเงิน 10 บาท สะแล้วบ้านคุณจะเจริญไม่ได้ ร้อยก็มา จากหนึ่ง ล้านก็มาจากหนึ่ง นี่คือหลักธรรมชาติ” ซึ่งกฎเกณฑ์ดังกล่าวยังสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ ของชาวบ้านอย่างยิ่งเพราะชาวบ้านอายุที่จะเอาเงิน 10 บาทไปฝากธนาคารและยังไม่คุ้มกับที่ต้องเสียค่ารถ ไปฝาก ขณะเดียวกันหากใครคิดจะฝากครั้งเดียวทีละหลายร้อยหลายพัน นั่นก็เป็นการผิดคิดกาเช่นกัน

2. ด้านสิ่งแวดล้อม

2.1 การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน กลุ่มสังฆะฯ วัดป่ายาง เน้นให้สมาชิกและชุมชนให้ความสำคัญกับการบริโภค พืชผักที่ปลอดภัย ไร้สารเคมีที่เป็นพิษ โดยปลูกพืชผัก กินเองในครอบครัว เน้นทำการเกษตรอินทรีย์ เช่น การทำน้ำส้มคว้นไม้ น้ำหมักผลดันเทียม น้ำหมัก

สะเดา เพื่อจับไล่แมลง ใช้ปุ๋ยน้ำที่หมักจากเศษปลา เศษอาหาร เพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จากสารเคมี ให้คงความอุดมสมบูรณ์ของดิน น้ำ และอากาศ ให้ยั่งยืนและคืนธรรมชาติกลับสู่แผ่นดิน โดยกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง ได้ทำเป็นแบบอย่างเพื่อให้คนในชุมชนเห็นเป็นแบบอย่างและนำไปปฏิบัติ รวมทั้งไม่ทำลายตัวเอง ครอบครัว และคนรอบข้าง จากการบริโภคพืชผักที่มีสารเคมีปนเปื้อน นอกจากนี้ยังเน้นให้สมาชิกลดการใช้ถุงพลาสติกหันมาใช้ถุงผ้า หรือภาชนะที่เตรียมสำหรับใส่ของ ในวันที่ 25 ของทุกเดือน เป็นการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม และลดภาวะโลกร้อน

2.2 การปลูกป่า 5 ระดับ กลุ่มสัจจะฯ

วัดป่ายาง ได้ส่งเสริมและให้ความรู้กับสมาชิกและชุมชนในเรื่องการใช้ประโยชน์ในผืนดินให้คุ้มค่า และยั่งยืน ด้วยการส่งเสริมให้ปลูกต้นไม้ใช้ประโยชน์ห้าชั้น ซึ่งเป็นการใช้พื้นที่ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตั้งแต่ระดับพื้นผิวดินจนกระทั่งที่อยู่ใต้อากาศ ดังนั้นในการที่จะปลูกพืชเราต้องมีการจัดการความรู้ของเราว่าเราควรที่จะปลูกต้นไม้ชนิดใด สภาพแวดล้อมบ้านเราเป็นอย่างไร ดินเป็นอย่างไร น้ำเป็นอย่างไร นอกจากนั้นเราต้องมีความรู้เรื่องของต้นไม้ด้วย แต่ที่สำคัญในการปลูกพืชในสวนของเรานั้นให้ยึดหลักการใช้ประโยชน์ของตนเองเป็นสำคัญ ดังแนวพระราชดำรัสเกี่ยวกับป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง ที่ได้พระราชทาน ณ โรงแรมรินคำ จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 7 มกราคม 2523 “...การปลูกป่าถ้าจะให้ราษฎรมีประโยชน์ให้เขาอยู่ได้ ให้ใช้วิธีปลูกไม้สามอย่าง แต่มีประโยชน์สี่อย่าง คือ ไม้ใช้สอย ไม้กิน ไม้เศรษฐกิจ โดยปลูกทรงรับการชลประทาน ปลูกรับซับน้ำและ ปลูกอุดช่วงไหล่ตามร่องห้วย โดยรับน้ำฝนอย่างเดียวประโยชน์ที่สี่คือได้ระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ...” นับว่าเป็นแนวคิดเชิงการผสมผสานการอนุรักษ์ ดิน น้ำ และการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ ควบคู่กับความต้องการด้านเศรษฐกิจ ด้วยการจำแนกป่า 3 อย่าง ดังนี้

1. ป่าไม้ใช้สอย คือ ไม้โตเร็ว สำหรับใช้ในครัวเรือน เช่น สะเดา ไม้ไผ่
2. ป่าไม้กินได้ คือ ไม้ผล เช่น มะม่วง และผักกินใบต่างๆ
3. ป่าไม้เศรษฐกิจ คือ ไม้ที่ปลูกไว้ขาย หรือไม้เศรษฐกิจ เช่น ไม้สัก

ส่วนประโยชน์ 4 อย่าง จำแนกประโยชน์แต่ละอย่างออกเป็น

1. ป่าไม้ใช้สอย นำมาสร้างบ้าน ทำเล้าเป็ด เล้าไก่ ค้ำจอบเสียม ทำหัตถกรรม หรือกระทั่งใช้เป็นเชื้อเพลิง (ฟืน) ในการหุงต้ม
2. ป่าไม้กินได้ นำมาเป็นอาหาร ทั้งพืชกินใบ กินผล กินหัว และเป็นยาสมุนไพร

3. **ป่าไม้เศรษฐกิจ** เป็นแหล่งรายได้ของครัวเรือน เป็นพืชที่สามารถนำมาจำหน่ายได้ ซึ่งควรปลูกพืชหลากหลายชนิดเพื่อลดความเสี่ยงเรื่องราคาตกต่ำและไม่แน่นอน

4. **ประโยชน์ในการช่วยอนุรักษ์ดินและน้ำ** การปลูกพืชที่หลากหลายอย่างเป็นระบบจะช่วยสร้างสมดุลของระบบนิเวศในสวน ช่วยปกป้องผิวดินให้ชุ่มชื้น ดูดซับน้ำฝน และค่อยๆ ปลดปล่อยความชื้นสู่สวนเกษตรกรรม

โดยใช้เทคนิคการปลูกป่า 5 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 ปลูกพืชที่มีหัวฝังดิน เช่น จิง ข่า หัวหอม กระเทียม สายบัว เผือก มัน ฯลฯ

ระดับที่ 2 ปลูกไม้เลื้อย เช่น บวบ น้ำเต้า ถั่ว แตง มะระ ตำลึง ผักบุ้ง ฯลฯ

ระดับที่ 3 ปลูกไม้พุ่มเตี้ย เช่น พริก มะเขือ กะเพรา ตะไคร้ข่า ฟ้าทะลายโจร ทานตะวัน ไม้ดอก พืชสมุนไพรต่างๆ ฯลฯ

ระดับที่ 4 ปลูกไม้ระดับกลาง เช่น จี๋เหล็ก มะกรูด มะนาว มะพร้าว ส้มโอ ขนุน ทุเรียน มะม่วง ดอกแค กล้าย ชะอม พืชไร่ พืชสวน ทุกชนิด ฯลฯ

ระดับที่ 5 ต้นไม้ทรงสูง เช่น ตะเคียน ยางนา มะค่า มะฮอกกานี ประดู่ ต้นสัก ฯลฯ

โดยทางกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง ได้ทำเป็นตัวอย่างให้เห็น และสามารถเข้ามาศึกษาเรียนรู้หรือฝึกอบรมได้

2.3 ธนาคารต้นไม้ โดยทางศูนย์กิจกรรมธรรมชาติวัดป่ายาง ซึ่งเป็นเครือข่ายมูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง ตำบลหนองบอนแดง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ได้เข้าร่วมโครงการธนาคารต้นไม้ สามารถเปลี่ยนต้นไม้เป็นเม็ดเงินได้ ทางกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายางได้สนับสนุน ส่งเสริมให้สมาชิกและชุมชน ปลูกต้นไม้ในที่ดินของตัวเองแล้ว ขึ้นทะเบียนต้นไม้ประเภทที่ใช้เนื้อไม้

ได้กับธนาคารต้นไม้แต่ละสาขา ตลอดจนการประเมินมูลค่าต้นไม้เป็นเงิน นำตัวเลขเงินที่ประเมินรับรองไว้ ในรูปแบบบัญชีธนาคาร ประกอบไปด้วยธนาคารต้นไม้สำนักงานใหญ่ และธนาคารต้นไม้สำนักงานสาขา ปัจจุบันธนาคารต้นไม้สำนักงานใหญ่อยู่ที่ ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง เลขที่ 114/1 หมู่ที่ 1 ตำบลหนองบอนแดง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี โดยสิ่งตอบแทนที่สำคัญอีกอย่างที่ได้รับจากธนาคารต้นไม้คือ เกิดการสร้างงานและความสามัคคีในชุมชน เจ้าของที่ดินจ้างเพื่อนบ้านมาช่วยกันปลูก และดูแลต้นไม้ บ้างก็ช่วยกันปลูกโดยไม่คิดค่าตอบแทน มีการฝากขายจ่ายแจก และแลกเปลี่ยนพันธุ์ต้นไม้กันในหมู่สมาชิก ถือเป็นแนวคิดในการจัดการกับทั้งปัญหาโลกร้อนและความยากจนอย่างสร้างสรรค์

2.4 ระเบิดจุลินทรีย์ (EM Ball) โดยทางกลุ่มมีการทำระเบิดจุลินทรีย์เพื่อใช้กำจัดน้ำเสียในแม่น้ำ หรือคลองที่น้ำเสีย และโรงงานในจังหวัดนครศรีธรรมราช ส่งเสริมให้ความรู้ รวมทั้งมีหลักสูตรในการฝึกอบรม สำหรับสมาชิกหรือบุคคลที่สนใจ ซึ่งทำได้จากการผสมดินเหนียว แกลบดิน รำ และหัวเชื้อจุลินทรีย์พอประมาณ แล้วปั้นให้เป็นก้อนขนาดเท่ากับลูกเทนนิสตั้งไว้ในที่ร่มประมาณ 5 -7 วันนำไปโยนกันบ่อปลา บ่อรับน้ำเสีย หรือแหล่งน้ำเสีย

3. ด้านการเรียนรู้

กลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง มีการดำเนินงานที่เน้นให้เกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง ทั้งสมาชิก คณะกรรมการ เครือข่าย ชุมชน และประชาชนทั่วไป ดังนี้

สมาชิก เกิดการเรียนรู้ในเรื่องของการสะสมเงิน ระบบการกู้เงิน สวัสดิการ และการดำเนินชีวิตโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง

คณะกรรมการ ได้เรียนรู้ในหลายเรื่อง ทั้งเรื่องของการสะสมเงิน ระบบการกู้เงินสวัสดิการ การดำเนินชีวิตโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง การจัดทำทะเบียน บัญชีรายรับ-รายจ่าย(บัญชีเงินสด) การบริหารจัดการธุรกิจ การศึกษาดูงานในด้านต่าง ๆ เป็นต้น

เครือข่าย ได้เรียนรู้ในเรื่องของการทำธุรกิจ การบริหารจัดการโดยแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในเครือข่าย การหาตลาด และการสร้างพันธมิตร

ชุมชน มีแหล่งเรียนรู้ทั้งจากศูนย์การเรียนรู้ และศูนย์ฝึกอบรมที่อยู่ในบริเวณวัดป่ายาง ที่สามารถเข้ามาเรียนรู้ได้อย่างครบวงจร

นอกจากนี้ยังได้มีการเรียนรู้ในเรื่องของธรรมะ จากการทำงาน การมีสัจจะในการสะสมเงิน โดยเป็นการเรียนรู้และปฏิบัติไปโดยไม่รู้ตัว เช่น การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ มีการงดดื่มเหล้าในงานศพ ทุกวันพระมีการจูงลูก – หลานเข้าวัด และในช่วงเทศกาลห้ามมีการดื่มสุรา เป็นต้น

4. ด้านสังคม

4.1 การเอื้ออารีต่อกัน จากการจัดตั้งกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการดูแลซึ่งกันและกันภายในชุมชน ทั้งที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกตามกำลังความสามารถของกลุ่ม เช่น ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น หรือช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางอ้อมจากการสะสมเงิน และให้สมาชิกที่เดือดร้อนกู้ ผลกำไรที่ได้นำมาจัดสวัสดิการครบวงจรชีวิต ตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ และตาย เป็นต้น ทำให้คนในชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ได้พบปะพูดคุย รับรู้เรื่องราวของกันและกันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้

4.2 การแก้ไขปัญหาความยากจน และหนี้ในระบบ ก่อนการจัดตั้งกลุ่มสัจจะฯ ชุมชนป่ายางเคยประสบปัญหาความยากจน ความยากลำบาก และความเดือดร้อนด้านเศรษฐกิจของคนในชุมชน จนกระทั่งได้ก่อตั้งกลุ่มและใช้กลุ่มเข้าไปช่วยในการแก้ปัญหาดังกล่าว ทำให้คลี่คลายความเดือดร้อนได้แก่มีเงินสะสมกับกลุ่ม มีสวัสดิการเกิด แก่ เจ็บ และตาย มีงานทำใกล้บ้านไม่ต้องออกไปทำงานต่างถิ่น และได้อยู่กับครอบครัว ลดปัญหาหนี้ในระบบ ถ้ามีความจำเป็นต้องใช้เงินก็เป็นหนี้กลุ่ม ซึ่งจ่ายค่าบำรุงต่ำกว่า หนี้ธนาคาร เป็นต้น

4.3 ชุมชนได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน ทางกลุ่มได้ส่งเสริมให้คนในชุมชนได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ โดยยึดหลัก *ความพอประมาณ* คือความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปหรือไม่มากเกินไป ไม่เบียดเบียนตัวเอง และผู้อื่น *ความมีเหตุผล* สมาชิกในกลุ่มมีการลงทุนในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันด้วยความมีเหตุผล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้อง มีการวางแผน รู้จักแยกแยะปัญหา อุปสรรค ตลอดจนคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำเหล่านั้นอย่างรอบคอบ และ *มีภูมิคุ้มกัน* โดยทุกครัวเรือนต้องประหยัดและออมเงินสามารถพึ่งตนเองได้ จากการรวมกลุ่มกัน และช่วยเหลือคนในชุมชนยามเดือดร้อน อยู่กันแบบเครือญาติ พึ่งพาอาศัยกันภายในชุมชน ทุกคนจึงรู้จักกันทุกครัวเรือน

ปัญหาและอุปสรรคต่อการดำเนินงาน

การดำเนินงานของกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง เน้นคุณธรรมเป็นหลัก เพื่อสอนให้คนเป็นคนดีโดยไม่ได้คิดหวังแต่เพียงกำไรเท่านั้น ส่วนกำไรที่ได้ถือเป็นค่าตอบแทนสำหรับคนทำงาน สมาชิก และเป็นเงินทุนสำรองสำหรับการบริหารจัดการ รวมทั้งการจ่ายสวัสดิการ และการกู้ของสมาชิก แต่ถึงอย่างไรก็ตามการดำเนินงานดังกล่าวก็ยังมีปัญหา และอุปสรรคที่ต้องแก้ไขอยู่หลายด้านได้แก่

1. ด้านการพัฒนาคนทำงาน เนื่องจากปัจจุบันคณะกรรมการหรือคนทำงานของกลุ่มส่วนใหญ่จะเป็นคนเดิม ๆ ที่เข้ามาทำงานตั้งแต่แรกเริ่มจัดตั้งกลุ่ม เข้ามาทำงานด้วยใจรัก มีความตั้งใจ และพร้อมจะเสียสละเวลา แรงกาย แรงใจ ทำงานให้กับกลุ่ม แต่ปัจจุบันคณะกรรมการหลายท่านสูงวัยขึ้น หรือจะกล่าวว่าถึงเวลา *ผลัดใบ* ของคณะทำงานก็ว่าได้ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องสร้างคนทำงาน

รุ่นใหม่เข้ามาทำงานแทน ซึ่งการหาคนรุ่นใหม่ที่จะเข้ามาทำงานนั้นต้องมีใจรัก มีความตั้งใจ และมีความเสียสละในการทำงานอย่างแท้จริง ซึ่งปัจจุบันค่อนข้างจะหาได้ยาก เนื่องจากสภาวะด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจที่นับวันจะเป็นปัญหาที่หนักขึ้นเรื่อย ๆ หรือด้วยความจำเป็นด้านอื่น ๆ เป็นต้น

2. **ด้านความร่วมมือของแกนนำชุมชน** จากการดำเนินงานของกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง ที่ผ่านมากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และแกนนำชุมชน ไม่เข้าใจ ไม่ได้เข้าร่วม และไม่ได้สนับสนุนในกิจกรรมดังกล่าว เป็นเพียงการทำงานของคนที่ตั้งใจเข้าร่วม มีความเข้าใจ และพร้อมจะเสียสละให้กับกลุ่ม

3. **ด้านการสนับสนุนจากรัฐบาล** กลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง ไม่ได้รับการสนับสนุนเงินสมทบจากรัฐบาล เนื่องจากไม่เข้าหลักเกณฑ์การออมวันละหนึ่งบาท ซึ่งกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายางมีกติกาสมาชิกออมได้ตั้งแต่เดือนละ 10 บาท แต่ไม่เกิน 100 บาท

4. **ด้านการทำธุรกิจภาคชุมชน** ธุรกิจภาคชุมชนของเครือข่ายกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง ได้แก่ โรงปุ๋ยปั้นเม็ด ทรายดอกถั่วแดง โรงน้ำดื่ม ทรายบ้านเรา แป้งผัก + นาข้าว สวัสดิการร้านค้า + กากน้ำตาล และศูนย์ฝึกอบรม ซึ่งธุรกิจที่กำลังชะลอคือศูนย์ฝึกอบรม เนื่องจากในช่วงปี พ.ศ. 2551-2553 เป็นช่วงที่หน่วยงานภาครัฐกำลังตื่นตัวในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง มีโครงการที่จะให้เจ้าหน้าที่ หรือเยาวชน เข้ามาฝึกอบรมเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นต้น จนทำให้ทางศูนย์ฝึกอบรมต้องหาบุคลากรเพิ่มเป็นจำนวนหนึ่ง ต่อมาระยะหลังในช่วงปี พ.ศ. 2554-2555 หน่วยงานเหล่านี้ไม่มีโครงการดังกล่าว ถึงแม้จะมีจากหน่วยงานอื่น ๆ มาบ้างแต่ไม่มากนัก นอกจากนี้ยังส่งผลให้ธุรกิจอื่น ๆ ชะลอตามไปด้วย เช่น ปริมาณข้าวไร้สารเคมี ผักปลอดสารพิษ น้ำดื่มทรายบ้านเรา ร้านค้าสวัสดิการ แม้กระทั่งโรงปุ๋ยปั้นเม็ด ก็มีปริมาณการใช้ลดน้อยลง ทำให้คณะกรรมการกลุ่มเครือข่ายจะต้องคิดหาวิธีการ หรือปรับระบบการทำงาน เพื่อหาเงินส่วนอื่นมาชดเชยและดูแลพุทธบริษัทต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะต่อกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง

1.1 ควรมีการพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการและสมาชิกอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเชื่อถือ ความศรัทธาให้กับสมาชิกและชุมชน สามารถเป็นช่องทางในการพัฒนาและขยายเครือข่ายให้เติบโตและยั่งยืน เช่น การศึกษาดูงานเพิ่มเติม การเข้ารับการฝึกอบรม เป็นต้น

1.2 ควรพัฒนาด้านการจัดเก็บข้อมูลให้ทันสมัย เป็นระบบ และสะดวกในการค้นหาข้อมูล

1.3 ควรสร้างคนทำงานรุ่นใหม่ขึ้นมาเนื่องจากคนทำงานรุ่นเก่ามีอายุมากขึ้น ซึ่งมีใจรักในงาน มีความเสียสละ มีความตั้งใจในการทำงานเพื่อส่วนรวม และสามารถสืบทอดเจตนารมณ์ของคณะกรรมการชุดเดิมได้

2. ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

2.1 ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายางในเรื่องขององค์ความรู้ที่ทันสมัย เสริมจุดเด่น และพัฒนาจุดด้อย เพื่อให้เป็นองค์กรที่ช่วยพัฒนาชุมชนได้อย่างแท้จริง

2.2 ควรมีการส่งเสริมให้เกิดการบูรณาการในพื้นที่ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรบุคคลของกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง เพื่อให้เกิด ประโยชน์และสร้างความรัก ความสามัคคีให้กับคนในชุมชน

2.3 ควรมีการติดตามผลการดำเนินงานของกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง เพื่อเป็นข้อมูลในการ ส่งเสริมและสนับสนุน รวมทั้งพัฒนาให้มีสื่อประชาสัมพันธ์การดำเนินงานขององค์กรเพื่อเผยแพร่ และ สร้างความเข้าใจให้กับชุมชน

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.chumchon.cdd.go.th> . 27 มกราคม 2555.
- ขนิษฐา กาญจนรังสีนนท์. 2548. การบริหารงานเครือข่าย. กลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาระบบบริหารจัดการชุมชน สำนักส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพชุมชน. กรุงเทพฯ.
- ชีราเนตร ประชุมศักดิ์. 2551. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเครือข่ายออมทรัพย์หลักสี่-ดอนเมือง. วิทยานิพนธ์ พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- ณรงค์ คงมาก. 2548. พื้นวัด พื้นชุมชน. วัดป่ายาง. นครศรีธรรมราช : โครงการดับบ้านดับเมือง.
- ณรงค์ เพชรประเสริฐ. 2544. สวัสดิการโดยภาคชุมชน (1) กลุ่มออมทรัพย์. ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมืองคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- ธีรพงษ์ แก้วหาวงษ์. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://std.kku.ac.th/4830801646/Website/page2.html> . 27 มกราคม 2555.
- บำเพ็ญ เขียวหวาน. 2553. การวิจัยแนวทางการพัฒนาเครือข่ายสวัสดิการชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. นนทบุรี.
- ประภาพรรณ อุ่นอบ. 2552. เครือข่าย กลไกสำคัญในการขับเคลื่อนงานพัฒนาอย่างบูรณาการเชิงพื้นที่. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพฯ.
- ประเวศ วะสี. 2544. ชุมชนเข้มแข็ง ทูทางสังคมของไทย. กรุงเทพฯ. ม.ป.ท.
- ประสิทธิ์ มีช้าง. 2552. ทางเลือกการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับชุมชนโดยการสนับสนุนขององค์การบริหารส่วนตำบล. คุยฉีนิพนธ์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. พิษณุโลก.
- ปัทมาวดี โพชนุกูล ชูชิก. 2552. วรรณกรรมปริทัศน์และการสังเคราะห์ความรู้ เรื่องสวัสดิการชุมชนในประเทศไทย. สถาบันการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข. กรุงเทพฯ
- เพ็ญจันทร์ เชอร์เรอร์ และคณะ. 2554. รายงานโครงการวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน. คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. กรุงเทพฯ.
- ไพศาล พรหมสิงห์และคณะ. 2546. โครงการการศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดผลสำเร็จในการดำเนินงานกลุ่มสังฆะธรรมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต วัดป่ายาง. นครศรีธรรมราช.
- มานิช มาละการ. 2551. กระบวนการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน : การสังเคราะห์งานวิจัยและการวิเคราะห์เนื้อหา. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพัฒนศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร. นครปฐม.

- ระพีพรรณ คำหอม. 2551. การสังเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนารูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับอำเภอ 12 พื้นที่. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ : กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- ลัดดา ลาวรรณ. 2552. สภาพปัญหาการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด. การศึกษาค้นคว้าอิสระ ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. มหาสารคาม.
- วิริฐา แก้วเกตุ. 2550. การจัดสวัสดิการแบบบูรณาการในชุมชนโดยหุ้นส่วนการพัฒนาหลายฝ่าย : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลน้ำเกีฮื่น อำเภออุ้มผาง จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- วิวัฒน์ ศัลยกำธร. ขยายพื้นที่แห่งมหา'ลัยคอกหมู. 2553. สำนักพิมพ์คอกหมู สถาบันเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ.
- วรวิทย์ อวิรุทธวรกุล และธีรพงษ์ มาลัยทอง. วารสารเศรษฐกิจและสังคม. สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา. มกราคม-มีนาคม 2550.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). 2553. ผลการดำเนินงานสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนและขบวนองค์กรชุมชน 10 ปี พอช. 2543-2553. ส่วนประชาสัมพันธ์สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). กรุงเทพฯ.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2541. การพัฒนาชุมชนแบบการจัดการ. กรุงเทพฯ. ห้างหุ้นส่วนจำกัด. เอมีเทรดดิ้ง.
- เสรี พงศ์พิศ. 2548. เครือข่าย (Network) : ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง : วัฒนธรรมองค์กรของโลกยุคใหม่. กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.
- สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 12. 2550. รายงานการวิจัย เรื่อง โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนารูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับอำเภอ : กรณีศึกษาอำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา. สงขลา.
- สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1. 2552. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา. คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. นครปฐม.
- สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 2. 2552. วิเคราะห์ ประเมิน ระบบสวัสดิการชุมชนของอำเภอเนินขาม-หันคา จังหวัดชัยนาท. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา. นครปฐม.
- สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 11. 2552. โครงการการจัดการความรู้กลุ่มสาระสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต วัดป่ายาง. โรงพิมพ์เมืองคนดี. สุราษฎร์ธานี : กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

- สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 12. 2550. รายงานการวิจัย เรื่อง โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
พัฒนารูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับอำเภอ : กรณีศึกษาอำเภอ
ปากพะยูน จังหวัดพัทลุง. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา. สงขลา.
- สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 12. 2554. การสร้างรูปแบบการขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการใน
ชุมชนสู่การแก้ปัญหาหนี้ในระบบ. สงขลา.
- สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1-12. 2553. โครงการศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการ
ชุมชนขององค์กรชาวบ้านให้สอดคล้องกับบริบทในพื้นที่ : การสังเคราะห์กรณีศึกษาจาก 12 สว.
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ. 2553. แนวทางการบริหารจัดการองค์กร
สวัสดิการชุมชน. สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. กรุงเทพฯ.
- อภิญญา เวชยชัย. 2550. เศรษฐศาสตร์การเมือง สวัสดิการสังคมฉบับชาวบ้าน แนวคิด นโยบาย แนวทาง
ปฏิบัติ. ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมืองคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- อัญชลี มีมุข คอนวิชำ. 2550. คู่มือการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ:
ยูแอนด์ไออินเตอร์มีเดีย.

ภาคผนวก 1

รายละเอียดโครงการ

ศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนขององค์กรชุมชน: กรณีศึกษาวัดป่ายาง

อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

โครงการศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนขององค์กรชุมชน: กรณีศึกษาวัดป่ายาง

อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

หลักการและเหตุผล

ระบบสวัสดิการของสังคมไทยในอดีตที่มีลักษณะเป็นชุมชนสวัสดิการ บ้านและวัดมีบทบาทสำคัญในการดูแลเรื่องการจัดสวัสดิการครอบคลุมปัจจัยสี่ของชุมชน ต่อมารัฐบาลกลางมีบทบาทในการจัดสวัสดิการ ซึ่งช่วงแรกเป็นการจัดให้เฉพาะผู้ที่จำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์ตามระเบียบหลักเกณฑ์ของหน่วยงาน โดยมีเจ้าหน้าที่เป็นผู้พิจารณา ผู้การจัดสวัสดิการโดยรัฐที่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่กว้างขึ้น เช่น พ.ร.บ. การประกันสังคม ทำให้แรงงานในระบบสามารถได้รับสวัสดิการอย่างทั่วถึง ในช่วงที่เศรษฐกิจเติบโตภาคเอกชนได้มีบทบาทในการจัดสวัสดิการด้านต่าง ๆ มากขึ้น โดยมีระบบการประกันรูปแบบต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ซึ่งผู้ที่สามารถเข้าถึงก็เป็นกลุ่มผู้มีรายได้ปานกลาง รายได้สูง แต่คนที่เป็นแรงงานนอกระบบ เกษตรกร คนยากจน ไม่สามารถเข้าสู่ระบบที่มีอยู่ได้ สวัสดิการจากระบบสวัสดิการสังคมและภาครัฐ แม้จะได้รับสวัสดิการพื้นฐานจากรัฐบางส่วนแต่ก็ถือว่าเป็นกลุ่มที่ขาดหลักประกันความมั่นคงในชีวิต จนกระทั่งเมื่อประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจเมื่อปี 2540 ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างกว้างขวาง ประชาชนชาวบ้าน แกนนานชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ทบทวนสรุปบทเรียนเกี่ยวกับระบบการคุ้มครองทางสังคม (Social Safety Net) ที่มีอยู่ในสังคมไทยพบว่า ความเป็นเครือญาติ ทุนทางสังคมในด้านต่าง ๆ ของชุมชน สามารถช่วยรองรับการแก้ปัญหาจากภายนอกได้เป็นอย่างดี ทำให้มีการรวมตัวกันฟื้นฟูระบบคุณค่าทุนทางสังคมที่มีอยู่มาช่วยเหลือเกื้อกูลกันในลักษณะของการจัดสวัสดิการชุมชนจากฐานทุนด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่ของชุมชน เช่น การจัดสวัสดิการจากฐานกลุ่มออมทรัพย์ องค์กรการเงิน วิสาหกิจชุมชน กิจกรรมทางศาสนา การจัดการทรัพยากร ฯลฯ สามารถต่อสู้กับระบบเศรษฐกิจทุนนิยมในปัจจุบัน และมุ่งสู่การพึ่งตนเองได้ของชุมชน

จากการลุกขึ้นมาต่อสู้ของชุมชนในการต้องการจัดการสิ่งต่าง ๆ ด้วยชุมชนเอง ทำให้รัฐบาลเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม รวมทั้งต้องการส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ จึงทำให้เกิดเป็นนโยบายรัฐบาลในการสมทบงบประมาณ 1:1:1 (ชุมชน : องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : รัฐบาล) เพื่อเพิ่มความเข้มแข็งให้กับกลุ่มองค์กร ถึงแม้ว่านโยบายดังกล่าวไม่ได้ครอบคลุมองค์กรที่มีการจัดการตนเองทุกองค์กร ด้วยเหตุผลของกรอบและกติกาของการพิจารณาสมทบ หรือหากมองไปในอนาคตข้างหน้าหากมีการเปลี่ยนแปลงนโยบาย หรือรัฐบาล หรือมีเหตุการณ์อื่นใดที่ไม่สามารถควบคุมได้ เข้ามากระทบกลุ่มองค์กรเหล่านี้ เชื่อว่าองค์กรเหล่านี้สามารถรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นได้ เนื่องมาจากฐานของการจัดการและการพัฒนาที่มีความมั่นคงและมีรูปแบบการจัดการที่ดกผลึก สามารถนำพาคนในชุมชนให้ผ่านพ้นวิกฤติต่าง ๆ ไปได้

กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต วัดป่ายาง เป็นกลุ่มองค์กรหนึ่งที่เข้มแข็งจากแรงศรัทธาผู้นำ การมีอุดมการณ์ร่วมกันของแกนนำและผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับคนในชุมชนอย่างแท้จริง และเป็นองค์กรที่มีการบริหารจัดการที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว และน่าสนใจศึกษาถึงรูปแบบการจัดการเพื่อพัฒนาสังคมขององค์กร เพื่อเป็นแบบอย่างและแนวทางสำหรับกลุ่มองค์กรที่มีแนวคิดอุดมการณ์ หรือกำลังดำเนินการ หรือบุคคลที่สนใจทั่วไป นำไปประยุกต์ใช้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาเงื่อนไขและปัจจัยที่ทำให้เกิดการจัดสวัสดิการชุมชนขององค์กรชุมชน
2. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนขององค์กรชุมชน
3. เพื่อศึกษากลไกการสร้างและขยายเครือข่ายขององค์กรชุมชน

ขอบเขตการศึกษา

1. ด้านเนื้อหา

4. เงื่อนไขและปัจจัยที่ทำให้เกิดการจัดสวัสดิการชุมชน
5. รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนที่ทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพและชุมชน
6. กลไกการสร้างและขยายเครือข่าย

2. พื้นที่ศึกษา

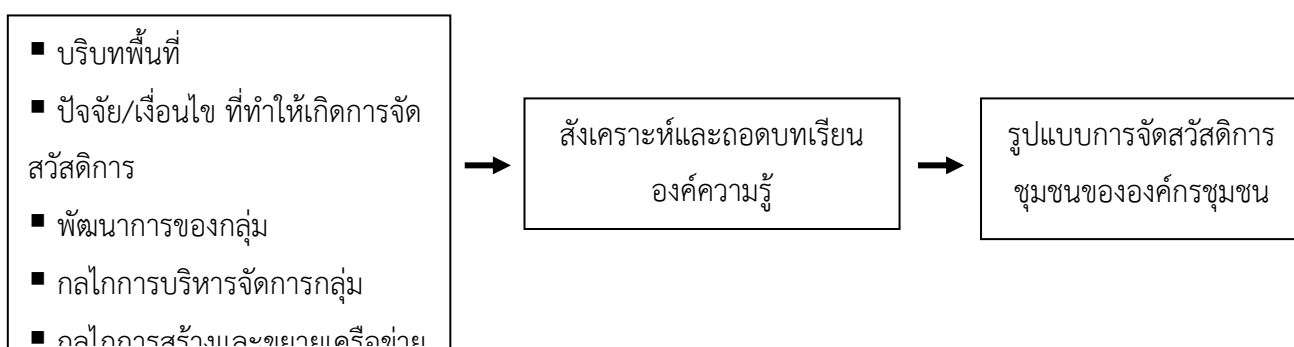
กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต วัดป่ายาง หมู่ 4 ตำบลท่าจี้ อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. ประชากรและตัวอย่าง

ประชากร ประกอบด้วย บุคคลที่อาศัยอยู่ในหมู่ที่ 4 ตำบลท่าจี้ อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และสมาชิกเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต วัดป่ายาง (กลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง)

ตัวอย่าง หรือผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน คณะกรรมการกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง สมาชิกกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง สมาชิกเครือข่ายกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง และบุคคลที่อาศัยอยู่ในหมู่ที่ 4 ตำบลท่าจี้ อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลสำเร็จที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบเงื่อนไขและปัจจัยที่ทำให้เกิดการจัดสวัสดิการชุมชนขององค์กรชุมชน
2. ทำให้ทราบถึงรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนขององค์กรชุมชน
3. ทำให้ทราบถึงกลไกการสร้างและขยายเครือข่ายขององค์กรชุมชน

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ภาคผนวก 2

เครื่องมือการวิจัย

โครงการศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนขององค์กรชุมชน: กรณีศึกษาวัดป่ายาง
อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

แบบสอบถาม

(คณะกรรมการ)

การศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเพื่อพัฒนาสังคมขององค์กรชุมชน : กรณีศึกษาวัดป่ายาง
อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

■ พัฒนาการของกลุ่ม

1. การจัดสวัสดิการที่เพิ่มขึ้น
2. กิจกรรมที่เพิ่มขึ้น
3. การปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการกลุ่ม
4. การขยายเครือข่ายของกลุ่ม/เครือข่ายที่เพิ่มขึ้น
5. การแบ่งโซนของชุมชน

■ ปัญหาและอุปสรรค

1. กิจกรรมที่ไม่ได้ผล
2. ด้านการบริหารจัดการ

■ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและผู้นำชุมชน

1. การเข้าเป็นสมาชิกของคนในชุมชน
2. ความร่วมมือของผู้นำชุมชน

■ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยภาครัฐและเอกชน

1. การสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ/เอกชน
2. การมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐ/เอกชน

■ กลไกการสร้างและเชื่อมโยงเครือข่าย

1. กระบวนการและขั้นตอนการสร้างเครือข่าย
2. กิจกรรมร่วมของเครือข่าย

■ เอกลักษณ์ของกลุ่มต่างๆ

1. คำขวัญ/คำคมของกลุ่ม
2. เอกลักษณ์ของกลุ่ม

แบบสอบถาม

(สมาชิก)

การศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนเพื่อพัฒนาสังคมขององค์กรชุมชน : กรณีศึกษาวัดป่ายาง
อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

■ ข้อมูลทั่วไป

1. ชื่อ-สกุล
2. อาชีพ
3. รายได้
4. อายุ
5. สถานภาพ
6. สมาชิกในครอบครัว
7. ที่อยู่

■ เหตุผลที่เข้ามาเป็นสมาชิก

■ เมื่อเข้ามาเป็นสมาชิกแล้วเป็นอย่างไร

■ สิ่งที่ต้องการให้กลุ่มพัฒนา/ปรับปรุง มีอะไรบ้าง

ภาคผนวก 3

ตัวอย่างเอกสารประกอบการเป็นสมาชิก

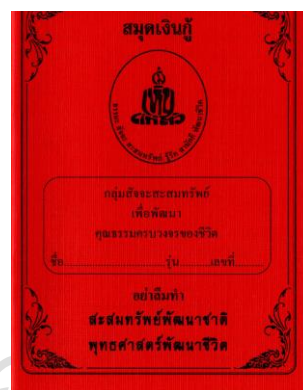
กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิตวัดป่ายาง

อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ตัวอย่างสมุดประจำตัวกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง

สมุดสัจจะสะสมทรัพย์

สมุดเงินกู้

สมุดพัฒนาปณิกกิจเครือข่าย

หลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการเป็นสมาชิก

กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต

1. สมาชิกต้องเป็นคนในหมู่บ้านเท่านั้น (ยกเว้นที่ปรึกษา) หมู่บ้านใครหมู่บ้านมัน (ในเมืองแบ่งเป็นซอยก็ได้)
2. คนที่เป็นสมาชิกของกลุ่มสัจจะฯ (เป็นได้ทุกคนตั้งแต่เด็กถึงคนแก่) ต้องสะสมเงินประจำเดือนอย่างน้อย 1 หุ่น หุ่นละ 10 บาท อย่างมาก 10 หุ่น หุ่นละ 100 บาท จะลดหรือเพิ่มเงินฝากได้เมื่อครบรอบปีขึ้นผล เพิ่มหรือลดได้ปีละ 1 ครั้ง ตั้งสัจจะว่าจะฝากเงินเดือนละเท่าไร ต้องทำให้ได้ผลตามสัจจะที่ตัวเองตั้งไว้ ในครอบครัวมีกี่คนก็เป็นได้หมดทุกคน ใครฝากมากเงินขึ้นผลมาก ฝากน้อยเงินขึ้นผลน้อย คิดตามเงินฝาก
3. ในวันประชุมส่งเงินประจำเดือน สมาชิกขาดส่งไม่ว่ากรณีใดๆ ในวันทำการกลุ่ม ต้องเสียค่าปรับเล่มละ 10 บาท คิดเป็นเล่มไม่ได้คิดเป็นครอบครัวและต้องจ่ายเงินเป็นหุ่นย้อนหลังที่ขาดไปในเดือนก่อนๆ ไปด้วย เป็นการปรับความไร้สัจจะของคน นำค่าปรับเข้าสวัสดิการของกลุ่ม
4. สมาชิกเมื่อลาออกจากกลุ่ม ออกได้ทุกเดือน ให้เอาสมุดเงินฝากมาถอนเงินกลับได้ในวันทำการกลุ่ม เมื่อออกไปแล้วไม่ว่ากรณีใดๆ หมดสิทธิมารับบริการกองทุนสวัสดิการจากกลุ่มทันทีที่ลาออก เมื่อเห็นดีจะกลับมาสมัครเป็นสมาชิกในกลุ่มใหม่อีกครั้งต้องรออน้อย 3 ปี ผ่านไปแล้ว ถ้าทำตัวไว้ไม่ดี 3 ปีก็ไม่ต้องรับ
5. สมาชิกเข้าใหม่กู้เงินได้ทันทีเมื่อตั้งกลุ่มเสร็จ แต่รุ่นที่ 2-3-4 ต้องรอก่อนอย่างน้อย 3 เดือน ยกเว้นรุ่นพี่ๆ กู้ไปไม่หมดที่เหลือก็ให้รุ่นน้องๆ กู้ต่อไปได้เลยไม่ต้องรอ (หรือแล้วแต่จะตกลงกันเอง)
6. การพิจารณาเงินกู้ให้คณะกรรมการพิจารณาตามความจำเป็นตามลำดับ ความสำคัญ
 - 6.1 คนเจ็บป่วย
 - 6.2 ใช้น้ำในอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าคนอื่น
 - 6.3 เสียค่าบำรุงลูกหลาน
 ให้ผู้กู้ตกลงกันแบบพี่น้องๆ ตามความจำเป็นและเห็นอกเห็นใจกัน ถ้าตกลงกันไม่ได้ให้นำเงินมาหารแบ่งให้เท่าๆกัน ไม่ใช่วิธีจับไม้สั้นไม้ยาว
7. สมาชิกเงินกู้ได้บัญชีละ 1,000 บาท (โดยสมมุติ) ต้องผ่อนทุกเดือนไม่เกิน 10 เดือน ไม่ต้องเสียดอกเบี้ย แต่ต้องเสียค่าบำรุง ร้อยละ 2 บาท ต่อเดือน ลดลงตามเงินต้น (แล้วแต่สมาชิกจะตกลงกันเอง) ผ่อนส่งเงินต้นพร้อมค่าบำรุงทุกเดือน เพื่อหมุนเวียนให้สมาชิกคนอื่นๆ ได้กู้บ้าง
8. สมาชิกที่กู้เงินไปตามข้อ 7 หากมีความจำเป็น สุดวิสัยไม่สามารถส่งเงินกู้คืนได้ ให้ผ่อนผันได้ 6 เดือน เมื่อผ่อนผันแล้วยังส่งไม่หมด ต้องเสียค่าบำรุงเพิ่มร้อยละเท่าไรก็ตกลงกันเอง ที่เห็นกันว่าเหมาะสม
9. สมาชิกที่กู้ยืมเงินใหม่ได้ต้องชำระเงินบัญชีเงินกู้ของเก่าให้หมดก่อน หากใช้บัญชีเล่มอื่นต้องไม่เกิน 2 บัญชีในคราวเดียวกัน
10. เงินที่เหลือจากการกู้ยืมในวันทำการกลุ่มเสร็จแล้วต้องนำไปฝากสถาบันการเงิน (ธนาคาร) แต่ถ้าถัดไปเงินไม่พอให้สมาชิกกู้ ให้ไปถอนออกมาให้สมาชิกกู้ตามความจำเป็น
11. เมื่อครบ 12 เดือน ต้องนำผลกำไรจากค่าบำรุงทั้งหมดหาร 2 ทุกปี โดยครึ่งหนึ่ง จ่ายปันผลให้สมาชิกตามจำนวนหุ้น อีกครึ่งหนึ่ง นำเข้ากองทุนสวัสดิการ โดยกองทุน โดยกองทุนสวัสดิการเอาไปปล่อยกู้หมุนเวียนมีผลกำไรโดยไม่ต้องไปหารปันผลให้ใคร เอาเข้ากองทุนสมทบกองทุนสวัสดิการให้เติบโตขึ้น

12. คนที่เข้ามาเป็นสมาชิกครบ 12 เดือน จึงมีสิทธิรับบริการกองทุนสวัสดิการตามกฎหมายเกณฑ์ของกลุ่มสัจจะฯ โดยการรับเงินสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลคนไข้ใน จัดสัดส่วนดังนี้ รุ่นที่ 1 ป่วยมาเบิกค่ารักษาพยาบาลได้คนละเท่าไรเอาเป็นตัวตั้ง รุ่นที่ 2 ได้ครึ่งหนึ่งของรุ่นที่ 1 รุ่นที่ 3 ได้ครึ่งหนึ่งของเดือนที่ 2 รุ่นที่ 4 ได้ครึ่งหนึ่งของเดือนที่ 3 (เช่น 100 บาท ครึ่งหนึ่ง 50 บาท เป็นต้น) ส่วนผู้ตายให้เท่ากันทุกรุ่นเพราะครั้งเดียว
13. สมาชิกถอนเงินคืนได้เมื่อแต่ละคนมีเงินสะสม 20,000 บาทขึ้นไป โดยถอนคืนได้เพียงครั้งเท่านั้นคือ 10,000 บาท (แล้วแต่จะตกลงร่วมกันในที่ประชุม) เมื่อถอนไปบางส่วนเงินปัญญาก็ลดลงตามไปด้วย เมื่อคนใดไม่ประสงค์เป็นสมาชิกต่อไป (ตามข้อ 4) ให้ถอนเงินคืนได้ทั้งหมด เท่าที่มีฝากอยู่ในสมุดในเมื่อยังประสงค์เป็นสมาชิกให้ถอนได้เพียงครึ่งหนึ่ง (10,000) เท่านั้น แล้วฝากต่อไปอีกทุกเดือนตามปกติ (สวัสดิการยังเบิกได้เหมือนเดิม)
14. การจัดในรูปของคณะกรรมการไม่น้อยกว่า 5 คน มีฝ่ายเงินฝาก เงินกู้ ตรวจสอบ และสวัสดิการ กรรมการมีวาระ 1 ครอบรอบปี ครอบรอบปี บันผลมีการเลือกตั้งใหม่ แต่ถ้าคนเก่าทำดีมีความซื่อสัตย์ เลือกมาอีกก็ได้ แต่ไม่ดีก็เลือกตั้งคนใหม่แล้วแต่สมาชิก
15. คณะกรรมการและผู้ทำบัญชีจะได้รับเงินค่าตอบแทนในปีที่ 2 ตกลงเป็นจำนวนครั้งที่มาทำงาน แต่จ่ายจริงวันสิ้นปี บันผลเป็นโบนัส โดยติดต่อดอกเบี้ยคนละเท่าไรดูฐานการเงินของกลุ่มพร้อมกับสมาชิกร่วมกันตกลงกันไว้ในวันประชุมใหญ่ (เช่น ตกลงคนละ 20 บาท จ่ายสิ้นปี คนละ 240 บาท เป็นต้นอย่าง)
16. กลุ่มสัจจะฯรับสมาชิกเพียง 4 รุ่น เท่านั้น แล้วปิดรับเมื่อครบ 4 รุ่น แล้วต้องประชุมสมาชิกทั้งหมดร่วมกันลงความเห็นว่าจะปิดกี่ปี แล้วให้ถือมติที่ประชุมนั้นเป็นหลักว่าควรปิดกี่ปีแล้วจึงเปิดใหม่ (เราเปิด 4 ปี ควรปิดไม่ต่ำกว่า 4 ปี) หากมีคนลาออกระหว่างปี สามารถซื้อสมุดจากผู้นั้น โดยจ่ายเงินย้อนหลังไปถึงวันแรกเข้าจนถึงวันปัจจุบัน จึงเข้ามาใช้สิทธิ์แทนคนเก่าได้
17. หากมีเรื่องอื่น นอกเหนือจากหลักเกณฑ์นี้ คณะกรรมการหรือพิจารณาเป็นเรื่องๆไป

การเอาเรื่องราวของพระพุทธเจ้ามาแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมในชุมชนในชนบทและเมืองเป็นบางส่วนโดยอาศัยพื้นฐานจากธรรมะที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนไว้ให้พุทธบริษัทนำมาปฏิบัติ กลุ่มสัจจะฯ เป็นกิจกรรมที่เกิดจากภูมิปัญญาของชาวบ้านในชุมชนชนบทรวมทั้งมีการปฏิบัติในเรื่องเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย ไปพร้อมๆกัน ให้เป็นเรื่องเดียวกัน ไม่แยกส่วน

ร่วมคิด ร่วมปรึกษา ร่วมแก้ปัญหา ร่วมพัฒนา ใช้หลักธรรม
เพื่อนาคชนบทไทย ที่มั่นคงและยั่งยืน

✿ **อุดมการณ์ของคนในกลุ่ม** ✿

จะทำการสิ่งใดต้องใจมัน	ร่วมแรงกันแข่งขันไม่หวั่นไหว
เล็กเป็นคนเห็นแก่ตัวเร่งกลัวภัย	แยกกันตายรวมกันอยู่คิดดูเอา

กลุ่ม.....

เขียนที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1. ข้าพเจ้า.....อายุ.....ปี หมู่บ้าน.....บ้านเลขที่.....
หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
2. ชื่อบิดา.....ชื่อมารดา.....
ชื่อสามีหรือภรรยา.....(ถ้าผู้ใดถึงแก่กรรมให้ขีดเส้นใต้ชื่อ
ด้วยสามีภรรยาที่แยกทางกันอยู่ให้ระบุสาเหตุที่แยกกันอยู่ด้วย) มีบุตร.....คน
3. ข้าพเจ้าได้รับการศึกษาจบชั้น.....
4. ในขณะที่ข้าพเจ้าได้ประกอบอาชีพ.....
ข้าพเจ้ามีที่ดินประเภทอาชีพเป็นของตนเองดังนี้
ประเภทอาชีพ.....จำนวนไร่.....
.....
.....
5. ข้าพเจ้าเช่าที่ดินประกอบอาชีพดังนี้
ประเภทอาชีพ.....จำนวนไร่.....
.....
.....
6. ข้าพเจ้าตกลงใจและขอสมัครให้สัญญาไว้กับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต ว่า
" ข้าพเจ้าสามารถส่งเงินสะสมครั้งละ.....บาท ต่อเดือน "

สอบทบทองทศวรรษสวัสดิการครัวละ.....บาท ค่าธรรมเนียมแรกเข้า 20 บาท

ข้าพเจ้าเข้าใจในหลักการ วัตถุประสงค์ของกลุ่มสัจจะเป็นอย่างดี และข้าพเจ้าสัญญาว่า จะปฏิบัติตามข้อตกลงและกระเปียบบังคับของกลุ่มโดยเคร่งครัด และขอรับรองว่าข้อความข้างต้นนี้เป็นความจริงทุกประการ

(ลงชื่อ).....ผู้สมัคร

(.....)

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าผู้สมัครเป็นสมาชิกกลุ่มนี้จะได้รับ มีคุณสมบัติครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ของกลุ่มสมัครที่จะรับ
เข้ามาเป็นสมาชิก

(ลงชื่อ).....ผู้รับรองสมาชิก

(ลงชื่อ).....ผู้รับรองสมาชิก

(.....)

(.....)

เครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต

ชื่อกลุ่ม.....

ที่อยู่.....

งบดุล

รายการ	รายรับ		รายจ่าย	
	บาท	สตางค์	บาท	สตางค์
เงินสดในมือ				
เงินฝากธนาคาร				
เงินหุ้นปุ๋ย-น้ำ-กากน้ำตาล				
อุปกรณ์สำนักงาน				
เอกสารสิ่งพิมพ์				
ให้สมาชิกกู้ยืม				
สัจจะสะสม				
กองทุนสวัสดิการ				
ค่าบำรุงสัจจะ				
ค่าบำรุงสวัสดิการ				
ยอดเงินหมุนเวียน				

เครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต

กลุ่ม

ที่อยู่

งบทดลอง

ณ วันที่เดือน.....พ.ศ.....

รายการ	ทรัพย์สิน / รายจ่าย		หนี้สิน / ทุน / รายรับ	
	บาท	สต.	บาท	สต.
เงินสดในมือ				
เงินฝากธนาคาร				
เงินให้สมาชิกกู้				
เอกสารสิ่งพิมพ์				
อุปกรณ์สำนักงาน				
สัจจะสะสม				
กองทุนสวัสดิการ				
ค่าบำรุงสัจจะ (ดอกเบี้ย)				
ค่าบำรุงสวัสดิการ (ดอกเบี้ย)				
ยอดเงินหมุนเวียน				

หนังสือสัญญาเงินกู้ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต

เขียนที่ ทำการกลุ่มสัจจะฯ

วันที่ เดือน พ.ศ.

1. ผู้กู้ ข้าพเจ้า.....สมาชิกเลขที่รุ่นที่.....อายุ.....ปี อยู่บ้านเลขที่..... หมู่ที่ ตำบล อำเภอ จังหวัด
ขณะนี้ข้าพเจ้าส่งเงินสัจจะฯทั้งครบครบถ้วนเดือนละ บาท มีเงินสะสมทั้งครบครบถ้วน.....บาท
จำนวนเล่ม

เมื่อข้าพเจ้าได้รับเงินจากกลุ่มสัจจะฯแล้ว ข้าพเจ้าขอรับข้อผูกพันต่าง ๆ
ตามข้อบังคับของกลุ่มสัจจะฯทุกประการ

2. ผู้ให้กู้ ประธานกลุ่มสัจจะฯ ข้าพเจ้า.....บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล..... อำเภอ.....จังหวัด.....จากมติคณะกรรมการกลุ่มสัจจะฯตกลงให้ผู้กู้
กู้เงิน จำนวน.....บาท (.....ตัวอักษร.....) เพื่อ.....
และผู้กู้ต้องส่งชำระเงินต้นเดือนละ.....บาท พร้อมค่าบำรุงภายในกำหนดระยะเวลา.....เดือน

หากผู้กู้ไม่ปฏิบัติตามสัญญาฉบับนี้ ถือว่า ผู้กู้ผิดสัญญาเงินกู้ และผู้กู้ยินยอมให้กลุ่มสัจจะฯ
บอกเลิกสัญญาเรียกคืนเงินต้นและค่าบำรุง ตลอดจนค่าเสียหายต่าง ๆ ได้ทันที

3. ผู้ค้ำ 1. ข้าพเจ้า อายุปี สมาชิกเลขที่.....รุ่นที่.....ส่งเงินสัจจะฯ
ทั้งครบครบถ้วนเดือนละ.....บาท มีเงินสะสมทั้งครบถ้วน.....บาท สมุดสัจจะฯทั้งครบถ้วนจำนวน.....เล่ม
บ้านเลขที่..... หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
2. ข้าพเจ้า อายุปี สมาชิกเลขที่.....รุ่นที่.....ส่งเงินสัจจะฯ
ทั้งครบครบถ้วนเดือนละ.....บาท มีเงินสะสมทั้งครบถ้วน.....บาท สมุดสัจจะฯทั้งครบถ้วนจำนวน.....เล่ม
บ้านเลขที่..... หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

ข้าพเจ้าทั้ง 2 คน ขอยินยอมเป็นผู้ค้ำประกัน และยอมเป็นลูกหนี้ร่วมกันกับผู้กู้ หากผู้กู้ไม่ปฏิบัติตาม
ข้อตกลงไม่ว่ากรณีใดๆ ข้าพเจ้าผู้ค้ำยอมให้หักเงินสัจจะฯทั้งหมด เพื่อชดเชยหนี้แก่กลุ่มสัจจะฯ

ข้าพเจ้าผู้กู้และผู้ค้ำขอให้การรับรองไว้กับกลุ่มสัจจะฯ ว่าข้าพเจ้าทั้ง 3 คน ขอตกลงในการทำประกันเงินกู้ในครั้งนี้
หากผิดพลาดประการหนึ่งประการใด ข้าพเจ้าทั้ง 3 คน ขอชดเชยตามกฎหมายระเบียบของกลุ่มสัจจะฯ
ทุกประการ หากข้าพเจ้าทั้ง 3 คนเกิดบิดพลิ้วและฉ้อโกง ขอให้ครอบครัวของข้าพเจ้าทั้ง 3 คน จงมีอันเป็นไปในทางฉิบหาย

ข้าพเจ้าทั้งหลายได้อ่านสัญญาเงินกู้ฉบับนี้โดยตลอด เข้าใจและเห็นว่าถูกต้องแล้ว จึงลงลายมือชื่อไว้เป็นพยานหลักฐาน

ลงชื่อ.....ผู้กู้
เบอร์โทรศัพท์.....

ลงชื่อ.....ผู้ค้ำคนที่ 1
เบอร์โทรศัพท์.....

ลงชื่อ.....คนรับรองผู้กู้
เบอร์โทรศัพท์.....

ลงชื่อ.....ผู้ค้ำคนที่ 2
เบอร์โทรศัพท์.....

ลงชื่อ.....ผู้ให้กู้
เบอร์โทรศัพท์.....

ลงชื่อ.....พยานผู้เขียน
เบอร์โทรศัพท์.....

คำปรารภของท่านพระสุวรรณ กเวสโก

เครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิตวัดป่ายาง เป็นองค์กรเครือข่ายการเงินของภาคประชาชน โดยยึดหลักวิถีพุทธคือการพึ่งตนเอง กิจกรรมขององค์กรประกอบด้วย

1. โรงงานปุ๋ยปิ่นเม็ด
2. กากน้ำตาล
3. น้ำดื่มตราบ้าน
4. ร้านค้าสวัสดิการ/ข้าวสาร
5. ศูนย์ฝึกอบรม

เป็นกิจกรรมที่ไม่ได้มุ่งหวังในเชิงธุรกิจ แต่เป็นการมุ่งเน้นในการศึกษาเรียนรู้และเป็นการวางแนวทางในการจัดระบบสวัสดิการให้กับองค์กรสมาชิก ตลอดถึงประชาชนทั่วไป มุ่งเน้นถึงแนวทางในการพัฒนาองค์กร ทั้งระดับกลุ่มและเครือข่าย จากประสบการณ์หรือบทเรียน 11 ปีแห่งการดำเนินการสร้างและพัฒนาองค์กร รวมทั้งการศึกษาดูงานทั่วประเทศ ได้มองเห็นถึงที่มาขององค์กรภาคประชาชนที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ได้แก่

1. เป็นกลุ่มรองรับโครงการของรัฐบาล
2. เป็นกลุ่มรองรับกิจกรรมของหน่วยงาน
3. เป็นกลุ่มที่ดำเนินการตามกลุ่มอื่นเพราะเห็นกลุ่มอื่นเขาทำมา(ดี)
4. เป็นกลุ่มที่ตามใจผู้ก่อตั้ง (ครอบครัว)
5. เป็นกลุ่มกิจกรรมเพื่อกิจกรรม ขาดแนวทางที่จะพัฒนาตนเอง
6. เป็นกลุ่มที่มีแนวทางนโยบายชัดเจน ผู้นำมีวิสัยทัศน์

สำหรับองค์กรเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิตวัดป่ายางจะเป็นองค์กรแบบไหนให้พิจารณาเอา แต่ที่สำคัญได้มีความมั่นคง สามารถนำพาสมาชิกอย่างมีทิศทาง ผู้นำมีวิสัยทัศน์ ใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือในการพัฒนาองค์กร ในรูปแบบของกองทุน คือ การจัดสวัสดิการครบ วงจรชีวิต ถือว่าเป็นการสร้างบุญร่วมกัน

ภาคผนวก 4

รายชื่อนักวิจัย

โครงการศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนขององค์กรชุมชน: กรณีศึกษาวัดป่ายาง

อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

รายชื่อนักวิจัย

นักวิจัยหลัก

1. นายธนาวุฒิ ศรีวิรัตน์ อาจารย์ตามสัญญาจ้าง
สาขาวิชาคณิตศาสตร์และสถิติ
ภาควิชาวิทยาศาสตร์
คณะวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการเกษตร
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
2. นายชุลฟิออร์ มาโซ อาจารย์ตามสัญญาจ้าง
ภาควิชาสังคมศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
3. นางสาวพวงทิพย์ พูลสวัสดิ์ นักพัฒนาสังคมปฏิบัติการ
สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 11
กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

นักวิจัยชุมชน

1. พระสุวรรณ คเวสโก เจ้าอาวาสวัดป่ายาง
ที่ปรึกษากลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง
2. นายเลอศักดิ์ จิตรรัว อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองบัว
อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
ที่ปรึกษากลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง
3. นางสาวประเวียง จุลแก้ว รองประธานกลุ่มสัจจะฯ วัดป่ายาง